

Jolita Dudaite

SUAUGUSIŲJŲ
GEBĖJIMAI,
MOKYMASIS IR
DARBO RINKA.

TARPTAUTINIO EBPO
PIAAC TYRIMO
REZULTATŲ
APŽVALGA

mokslo studija

www.mruni.eu

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

JOLITA DUDAITĖ

**SUAUGUSIŲJŲ GEBĖJIMAI, MOKYMASIS IR DARBO RINKA.
TARPTAUTINIO EBPO PIAAC TYRIMO REZULTATŲ
APŽVALGA**

Mokslo studija

VILNIUS, 2019

Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto 2019 m. birželio 27 d. posėdyje pritarta leidybai (protokolo Nr. ESDI-6).

Mykolo Romerio universiteto mokslinių-mokomųjų leidinių aprobavimo komisijos 2019 m. liepos 12 d. posėdyje pritarta leidybai (protokolo Nr. 2L-29).

Recenzavo:

Dr. Rita Dukynaitė, Vytauto Didžiojo universitetas, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

Dr. Aistė Elijio, Vilniaus universitetas

Dr. Irena Žemaitaitytė, Mykolo Romerio universitetas

Visos knygos leidybos teisės saugomos. Ši knyga arba kuri nors jos dalis negali būti dauginama, taisoma arba kitu būdu platinama be leidėjo sutikimo.

ISBN 978-9955-19-973-1 (elektroninis)

© Jolita Dudaitė, 2019

© Mykolo Romerio universitetas, 2019

Turinys

IŽANGA	4
TYRIMO METODOLOGIJA	7
DALYVAVIMAS VISO GYVENIMO MOKYMESI	12
SUAUGUSIŲJŲ MOKYMASIS FORMALIAJAME IR NEFORMALIAJAME ŠVIETIME.....	12
Lietuvos gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas	12
Lietuvos gyventojų siekiamas formalusis išsilavinimas	19
Formaliojo išsilavinimo nutraukimas	21
Neformalusis suaugusiųjų švietimas	23
MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ APSKRIČIŲ PROFILIAI	37
Apskričių gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas	37
Apskričių gyventojų siekiamas formalusis išsilavinimas.....	41
Formaliojo išsilavinimo nutraukimas apskrityse	44
Neformalusis suaugusiųjų švietimas apskrityse	45
GEBĖJIMŲ IR DARBO RINKOS SĄSAJOS	49
GEBĖJIMŲ PANAUDOJIMAS DARBO RINKOJE	49
Lietuvos gyventojų darbinis statusas	49
Gebėjimų poreikis darbo aplinkoje	63
Skaitymo ir rašymo gebėjimai darbo aplinkoje	69
Matematinis raštingumas darbo aplinkoje	75
Kompiuterio naudojimas darbo aplinkoje.....	79
BEDARBIŲ PROFILIS.....	83
Bedarbių charakteristikos ir gebėjimai.....	83
Pastangos susirasti darbą	91
IŠVADOS	94
SUMMARY	99
ŠALTINIAI	104

IŽANGA

Ekonominio ir socialinio bendradarbiavimo bei plėtros organizacija EBPO (angl. OECD – *Organisation for Economic Cooperation and Development*) jau pora dešimtmečių rūpinasi įvairių pasaulio šalių mokinių pasirengimu gyvenimui, siekia įvertinti jų pagrindines kompetencijas, būtinas sėkmingai gyventi šiuolaikinėje visuomenėje, įsilieti į darbo rinką, vystyti ekonomiką ir verslą. Tam tikslui EBPO organizuoja penkiolikmečių tyrimą PISA (angl. *Programme for International Student Assessment*), kuriame dalyvauja daugiau kaip 70 šalių iš viso pasaulio, taip pat ir Lietuva, kuri šiame tyrime dalyvavo jau keturis kartus ir planuoja dalyvauti toliau. Maždaug prieš 10 metų EBPO pradėjo tyrinėti ir mokytojų kompetencijas bei jų pasirengimą ruošti šiuolaikinius mokinius greitai prisitaikyti ir gyventi besikeičiančiame pasaulyje, kuriame šiandien svarbu ne turėti žinių, o gebėti mokytis, susirasti naujų reikalingų žinių ir pritaikyti jas bei naudotis informacinėmis technologijomis. Šiame mokytojų tyrime TALIS (angl. *Teaching and Learning International Survey*) dalyvauja daugiau kaip 30 šalių dalyvauja, taip pat ir Lietuva.

Pats naujausias ir inovatyviausias EBPO sprendimas yra tirti ne tik mokinių ir asmenų, susijusių su mokykla, kompetencijas, bet ir visų suaugusių šalies gyventojų gebėjimus. Šiam tikslui įgyvendinti skirtas tarptautinis suaugusiųjų kompetencijų tyrimas PIAAC (angl. *Programme for the International Assessment of Adult Competencies*). Jo pagrindiniai testavimai vyko trimis etapais – 2011–2012, 2014–2015 ir 2017–2018 metais. Iš viso per šiuos tris etapus suaugusiųjų kompetencijų tyrime dalyvavo beveik 40 šalių. Lietuva pagrindinį testavimą atliko antrajame etape 2014–2015 metais.

PIAAC tyrimas yra laikomas išsamiausiu kada nors vykdytu suaugusiųjų kompetencijų tyrimu. PIAAC tyrimo metu įvertinami fundamentiniai įgūdžiai, reikalingi suaugusiam žmogui, siekiančiam sėkmingai dalyvauti visuomeninėje veikloje, būti įsitvirtinusiame darbo rinkoje, pasirūpinti savimi ir savo artimaisiais. Tyrimo metu vertinami tokie įgūdžiai:

- skaitymo gebėjimai (raštingumas);
- matematinis raštingumas;
- problemų sprendimas pasitelkiant technologijas.

Dabartiniame pasaulyje nepaprastai svarbų vaidmenį atlieka informacinės komunikacinės technologijos – jos apima kone visas asmens gyvenimo sferas: tiek darbo, tiek studijų, tiek namų, tiek socialinės interakcijos ir t. t. Didžiausia nūdienos vertybė yra ne pačios informacinės komunikacinės technologijos, bet tai, kokias naujas galimybes jos sukuria. Todėl šiuolaikiam žmogui nuolat besikeičiančiame pasaulyje yra itin svarbu gebėti spręsti iškilusias problemas kompiuteriu, pasitelkus jį susirasti reikalingos informacijos, gebėti mokytis nuotoliniu būdu naudojant technologijas. Būtent dėl šių priežasčių tarptautinis suaugusiųjų tyrimas PIAAC parengtas taip, kad ne tik įvertintų esminius informacijos apdorojimo įgūdžius (gebėjimą suprasti skaitomą įvairaus formato tekstą, gebėjimą atlikti reikalingus skaičiavimus, gebėjimą išspręsti iškilusias kasdienes problemas), bet ir visų šių įgūdžių taikymą būtent technologinėje terpėje, t. y. gebėjimą skaityti tekstą, skaičiuoti, spręsti problemas būtent kompiuteriu. Asmenys, kurie tyrimo metu

pasirodys puikiai įgudę spręsti problemas ir esantys raštingi technologiškai, greičiausiai ir realiame gyvenime gebės puikiai pasinaudoti aplinkybėmis, kurios priklauso nuo technologinių ir struktūrinių modernios visuomenės pokyčių. O asmenys, negalintys susidoroti su iškilusiais iššūkiais pasitelkdami kompiuterį, greičiausiai negebės pasinaudoti palankiomis aplinkybėmis ir naujomis šiuolaikinėmis galimybėmis.

Tarptautinis suaugusiųjų kompetencijų tyrimas PIAAC vertina 16–65 metų amžiaus žmonių esminius informacijos apdorojimo įgūdžius: skaitymo gebėjimus – kaip asmuo sugeba suprasti perskaitytą tekstą ir kaip geba tinkamai į jį reaguoti ar atsakyti į klausimus; matematinį raštingumą – kaip asmuo įgudęs naudotis skaitinėmis ir matematinėmis sampratomis; problemų sprendimą pasitelkiant technologijas – kaip asmuo geba pasiekti, interpretuoti, analizuoti ir transformuoti rastą ar gautą informaciją, pateiktą skaitmeninėje terpėje. Paminėtieji esminiai informacijos apdorojimo įgūdžiai yra aktualūs suaugusiam žmogui įvairiuose socialiniuose kontekstuose ir darbinėje veikloje (dalyvaujant darbo rinkoje, mokantis, tobulinant kvalifikaciją), be to, yra būtini visavertei integracijai socialiniame ir pilietiniame gyvenime.

Suaugusiųjų gebėjimai PIAAC tyrimo metu vertinami (matuojami) kompiuteriniu testu pagal 500 taškų skalę, kuri suskirstyta lygmenimis. Jei asmuo kompiuteriu naudotis nemoka, jis testus atlieka popieriuje. Kiekvienu lygmeniu nusakoma, ką asmuo, surinkęs tam tikrą taškų sumą, geba atlikti.

Be fundamentinių įgūdžių, PIAAC tyrimu siekiama surinkti įvairios informacijos apie suaugusiųjų įpročius, susijusius su skaitymo ir skaičiavimo veikla, informacinių komunikacinių priemonių naudojimu darbo vietoje ir kasdienėje veikloje, taip pat informacijos apie kitus bendruosius gebėjimus, tokius kaip bendradarbiavimas, laiko valdymas ir kt., kurie yra būtini darbinėje veikloje. Be to, tyrimo metu suaugusiųjų klausama, kiek jų turimi įgūdžiai ir kvalifikacija atitinka jų atliekamo darbo reikalavimus. Tyrimo metu renkami demografiniai tyrimo dalyvių duomenys, informacija apie jų kalbinį ir socialinį kontekstą, dalyvavimą suaugusiųjų švietime, saviugdą, dalyvavimą darbo rinkoje bei kitus aspektus, susijusius su gerove ir gyvenimo kokybe.

Tarptautiniame suaugusiųjų kompetencijų tyrime PIAAC dalyvauja beveik 40 šalių arba ekonominių vienetų (tyrime gali dalyvauti ne visa šalis, o jos dalis, pavyzdžiui, Belgijos tik Flamandų regionas arba ne visa Jungtinė Karalystė). PIAAC tyrimo šalys dalyvės yra iš viso pasaulio, apima skirtingas pasaulio ekonomikas bei pasižymi įvairiomis kultūromis. Iš kiekvienos šalies tyrime dalyvavo po maždaug 5 000 suaugusių šalies gyventojų (dalyvių skaičiaus intervalas atskirose šalyse buvo nuo 4 000 iki beveik 27 300). Lietuvoje PIAAC tyrimo metu buvo apklausti 5 093 suaugusieji. Iš viso per 1-ąjį ir 2-ąjį etapus tyrime dalyvavo 216 250 asmenų iš viso pasaulio. Iš viso tyrime dalyvavo apie ketvirtis milijono dalyvių. Tyrimo medžiaga buvo išversta į 28 kalbas. Kiekvienoje šalyje tyrimas vyko oficialia šalies kalba arba keliomis kalbomis (pavyzdžiui, įtraukus regionines arba tautinių mažumų kalbas).

PIAAC tyrime dalyvavo suaugusieji, gimę nuo 1946 metų iki 2000 metų. Šie suaugusieji lankyti mokyklas pradėjo nuo XX a. šeštojo dešimtmečio pradžios iki XXI a. pradžios, dirbti pradėjo nuo XX a. septintojo dešimtmečio pradžios iki šių dienų. Taigi tarptautinio PIAAC tyrimo metu buvo surinkti

duomenys apie švietimo sistemas ir savaiminį ugdymąsi istoriniu laikotarpiu, kuris prasidėjo iškart nuo pokario ir tęsiasi iki šių dienų.

Šios mokslo studijos tikslas yra išanalizuoti Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo PIAAC rezultatus, susijusius su mokymusi visą gyvenimą ir įsitraukimu į darbo rinką. Šis tikslas realizuotas pateikiant Lietuvos gyventojų įgyto ir siekiamo formalaus bei neformalaus išsilavinimo padėtį – tiek visos Lietuvos mastu, tiek pagal apskritis, gebėjimų poreikį ir panaudojimą darbo rinkoje bei bedarbių profilio analizę.

TYRIMO METODOLOGIJA

Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo PIAAC organizavimo darbus galima suskirstyti į keturias dideles fazes: koncepcijos, kūrimo, vykdymo, duomenų paruošimo bei analizės.

Tyrimo koncepcijos rengimo fazė vyko 2002–2007 metais. Jos metu, pasitelkus pasaulinio masto suaugusiųjų kompetencijų ekspertų grupę, buvo kuriama tyrimo strategija. Buvo svarstoma, ar kompetencijas tirti visoje suaugusiųjų grupėje, ar įvairioms amžiaus grupėms parengti skirtingus kompetencijų testavimus; kokias kompetencijas matuoti; koks PIAAC tyrimo turinio ryšys galėtų būti su EBPO organizuojamo Tarptautinio penkiolikmečių tyrimo PISA turiniu; kokią sąsają PIAAC tyrimas galėtų turėti su anksčiau vykdytais tarptautiniais suaugusiųjų kompetencijų tyrimais IALS (angl. *International Adult Literacy Survey*, vykdytas 1994–1998 metais) ir ALL (angl. *Adult Literacy and Lifeskills Survey*, vykdytas 2003–2007 metais.) (Lietuva pastaruosiuose tyrimuose nėra dalyvavusi). Nuspręsta, kad suaugusiųjų kompetencijos bus matuojamos pagal Rychen ir Salganik (2002 ir 2003) sukurtą DeSeCo kompetencijų modelį. PIAAC tyrimo dizainas sukurtas pagal periodinį 5-ių metų ciklą. Atliktas pilotinis 15 min testo ir klausimyno testavimas penkiose šalyse (Australijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Pietų Korėjoje ir JAV) ir po jo sutikslintos tyrimo techninės specifikacijos.

Tyrimo instrumentų kūrimo fazė vyko 2008–2009 metais. Pagrindiniai tikslai buvo sukurti PIAAC tyrimo programą, duomenų rinkimo instrumentus – testus ir klausimyną, programinę įrangą, būtiną testui atlikti, patvirtinti techninius standartus. Be to, šioje stadijoje duomenų rinkimo instrumentai buvo adaptuojami nacionalinėms tyrime dalyvausiančių šalių versijoms ir buvo rengiamasi bandomajam tyrimui.

Tyrimo vykdymo fazę sudarė trys etapai. Pirmame etape dalyvavo 24 šalys arba ekonominiai vienetai – iš viso 166 000 respondentų. Pirmojo etapo bandomasis tyrimas vyko 2010 metais, pagrindinis tyrimas – 2011–2012 metais. Antrajame etape dalyvavo 9 šalys / ekonominiai vienetai (taip pat ir Lietuva) – iš viso 50 250 respondentų. Antrojo etapo bandomasis tyrimas vyko 2013 metais, pagrindinis tyrimas – 2014–2015 metais. Trečiame etape dalyvavo dar 6 šalys / ekonominiai vienetai. Tikslus trečiojo etapo dalyvių skaičius dar nėra žinomas, nes šios mokslo studijos rašymo metu trečiojo etapo rezultatai dar nėra paskelbti. Trečiojo etapo bandomasis tyrimas vyko 2016 metais, pagrindinis tyrimas – 2017 metais.

Tyrimo duomenų paruošimo bei analizės fazė taip pat suskirstyta į tris etapus. Dviejų pirmųjų etapų duomenys buvo tvarkomi, analizuojami ir paskelbti 2012–2017 metais. Trečiojo etapo duomenys dar yra tvarkomi, analizuojami ir greitai bus paskelbti visuomenei.

Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo PIAAC šalys dalyvės pagal dalyvavimo tyrime etapus pateiktos 1-oje lentelėje. Lentelėje šalys suskirstytos į EBPO nares ir partneres.

1 lentelė. Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo PIAAC šalys dalyvės / ekonominiai vienetai (tyrime dalyvauja tiek EBPO šalys narės, tiek EBPO šalys partnerės).

1-asis etapas		2-asis etapas		3-iasis etapas	
EBPO narės	EBPO partnerės	EBPO narės	EBPO partnerės	EBPO narės	EBPO partnerės
Airija Australija Austrija Belgija (Flamandai) Čekija Danija Estija Ispanija Italija Japonija JAV Jungtinė Karalystė (Anglija ir Šiaurės Airija) Kanada Lenkija Norvegija Olandija Pietų Korėja Prancūzija Slovakija Suomija Švedija Vokietija	Kipras (graikų Kipro Respublika) Rusija	Čilė Graikija Izraelis Naujoji Zelandija Slovėnija Turkija	Indonezija Lietuva (<i>šiuo metu Lietuva jau yra EBPO šalis, tačiau šiame tyrime dar dalyvavo kaip partnerė</i>) Singapūras	JAV Meksika Vengrija	Ekvadoras Kazachstanas Peru

PIAAC tyrimas pirmiausia yra skirtas EBPO šalims narėms, tačiau iš 1 lentelės matyti, kad PIAAC tyrime dalyvauja ir daug ne EBPO narių, taip pat ir Lietuva, kuri EBPO nare tapo tik 2018 metais. Tyrimo šalys apima įvairius žemynus, skirtingas pasaulio ekonomikas bei joms būdingos įvairios kultūros.

Iš kiekvienos šalies tyrime dalyvavo po maždaug 5 000 šalies gyventojų nuo 16 iki 65 metų amžiaus. Pats didžiausias dalyvių skaičius buvo Kanadoje – beveik 27 300 respondentų (žr. 2-ą lentelę). Imties dydis priklausė nuo testavimo kalbų skaičiaus ir stratifikavimo lygių. Lietuvoje PIAAC tyrime dalyvavo 5 093 respondentai. Tyrimo metu Lietuvoje buvo registruotas 1 968 301 gyventojas, patenkantis į 16–65 metų amžiaus intervalą. Tyrimo imtis kiekvienoje šalyje buvo atliekama pagal griežtus tikimybinės imties reikalavimus. Lietuvoje imtis buvo sudaroma remiantis registrų centro adresų duomenimis. Naudoti namų ūkių adresai, atmestos įkalinimo įstaigos, ligoninės, bendruomenės namai, neregistruoti imigrantai, Neringos regionas ir kaimai, kuriuose buvo mažiau negu 20 gyventojų. Dėl šių išimčių imties populiacijos aprėptis buvo sumažinta 2,7 proc. Mažiausias populiacijos aprėpties sumažinimas buvo JAV ir Čilėje (tik po 0,1 proc.), didžiausias – Danijoje, Belgijos Flamandų regione, Japonijoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Ispanijoje, Izraelyje ir Slovėnijoje (po

5 proc.). Iš šių rezultatų matyti, kad PIAAC tyrimo metu buvo stengtasi išlaikyti kuo didesnę galimų respondentų populiaciją, tai labai svarbu, norint pasiekti kuo didesnio rezultatų patikimumo. Detalus PIAAC tyrimo imties sudarymo mechanizmas aprašytas Techninėje PIAAC ataskaitoje (OECD, 2016a).

2 lentelė. Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo PIAAC respondentų imtis šalyse.

Šalis	Imtis	Šalis	Imtis	Šalis	Imtis
Airija	5983	Japonija	5278	Pietų Korėja	6667
Australija	8600	JAV	5010	Prancūzija	6993
Austrija	5130	JK (Anglija)	5131	Rusija	3892
Belgija (Flamandai)	5463	JK (Šiaurės Airija)	3761	Singapūras	5468
Čekija	6102	Kanada	27285	Slovakija	5723
Čilė	5307	Kipras (graikų Kipro Respublika)	5053	Slovėnija	5331
Danija	7328	Lenkija	9366	Suomija	5464
Estija	7632	Lietuva	5093	Švedija	4469
Graikija	4925	Naujoji Zelandija	6177	Turkija	5277
Ispanija	6055	Norvegija	5170	Indonezija	7229
Italija	4621	Olandija	5170	Vokietija	5465
Izraelis	5538				

Atrenkant tyrimo dalyvius Lietuvoje buvo taikoma dviejų pakopų tikimybinė imtis. Pirmiausia buvo atrinkti namų ūkiai, juos aplangę apklausos atlikėjai atliko gyventojų demografinių charakteristikų surašymą. Tada pagal surinktus demografinius duomenis buvo atrenkami respondentai, dalyvausiantys tyrime. Apklausos atlikėjas kiekvieną atrinktą namų ūkį aplangė mažiausiai du kartus: pirmąjį – norėdamas surašyti visus namų ūkio gyventojus, antrąjį – vykdyti tyrimą atrinktam respondentui. Jei apklausos atlikėjas nerasdavo gyventojų namie, bandydavo susisiekti kelių kartus. Prieš apklausos atlikėjams pradedant lankyti namų ūkius, visi gavo laiškus, informuojančius apie būsimą apsilankymą. Be to, tuo pat metu Lietuvos spaudoje ir televizijoje buvo paskelbta informacija apie atliekamą PIAAC tyrimą ir gyventojai informuoti apie galimą apklausos atlikėjų apsilankymą. Visi apklausos atlikėjai buvo specialiai apmokyti atlikti tyrimą. Lietuvoje pagrindinio tyrimo duomenų rinkimo metu dirbo 103 apklausos atlikėjai, tipinis savaitinis jų darbo valandų skaičius buvo 20–30 val. Jiems pagelbėjo aštuoni supervizoriai. Be to, buvo įvesta „karštoji telefono linija“, kuria apklausos atlikėjai galėjo gauti patarimų ir nurodymų, jei susidurdavo su nenumatytomis situacijomis. Lietuvoje „karštąja telefono linija“ buvo konsultuota 184 kartus. Duomenys iš respondentų buvo renkami 6 mėn. PIAAC tyrimo organizavimo ir duomenų rinkimo techninės detalės aprašytos Techninėje PIAAC ataskaitoje (OECD, 2016a).

Lietuvoje tyrimas buvo vykdomas tik lietuvių kalba. Pagrindinis tyrimo formatas – elektroninis, tačiau nemokėjusiems kompiuteriu naudotis asmenims buvo sudarytos galimybės atlikti testus popieriniu formatu. Popierinio formato testai neapėmė visų PIAAC tyrime matuotų kompetencijų – tų, kurios susijusios su būtinybe naudotis kompiuteriu, pvz., informacijos paieška, daugiasluoksnių

tekstų skaitymas, interaktyvūs grafikai ir pan. Testus atliko pats respondentas, o klausimyno klausimus garsiai skaitė ir į kompiuterį atsakymus suvedinėjo apklausos atlikėjai. Testavimo trukmė – nuo 2 iki 3 val. Kiekvienas respondentas už dalyvavimą tyrime gavo 50-ies litų finansinį atlygį (tyrimas vyko Lietuvoje dar egzistuojant lito valiutai).

Dalyvavimas tyrime buvo savanoriškas, duomenys buvo saugomi pagal itin griežtus konfidencialumo reikalavimus – tiek asmens lygmeniu, tiek šalies, tiek visos tarptautinės tyrimo bendruomenės lygmenimis. Po tyrimo visi duomenys, susiję su konkrečiais vardais ir adresais, buvo sunaikinti ir šiuo metu nebeprieinami.

PIAAC tyrimo suaugusiųjų kompetencijų matavimo sritys buvo trys: skaitymo gebėjimai, matematinis raštingumas ir problemų sprendimas pasitelkiant technologijas. Respondentai dar atsakinėjo į klausimyną apie baigtą ir siekiamą formalųjį ir neformalųjį išsilavinimą, mokymąsi visą gyvenimą, įsidarbinimą, gebėjimų darbo rinkoje naudojimą ir gebėjimų poreikį bei panašius klausimus.

PIAAC tyrimas skaitymo gebėjimus apibrėžia kaip pajėgumą suprasti ir kritiškai vertinti rašytinį tekstą, tinkamai pasinaudoti tekstu siekiant savo tikslų, kad asmuo galėtų visavertiškai dalyvauti visuomeniniame gyvenime, plėsti savo žinias ir potencialą. Norint pabrėžti augančią skaitmeninių priemonių svarbą, kurios atlieka didžiulį vaidmenį generuojant ir kaupiant tekstus bei sudarant tinkamą prieinamumą prie tekstų, nuspręsta tyrimo dalyviams pateikti skaityti tekstus būtent elektroniniu formatu (tik tie tyrimo dalyviai, kurie neturėjo kompiuterinio darbo įgūdžių, testus atliko ne elektronine, bet popierine forma). Elektroniniai tekstai skiriasi nuo popierinės formos tekstų ne tik tuo, kad jie yra pateikiami kompiuterio ar išmaniojo telefono ekrane – jie skiriasi kitomis svarbiomis ypatybėmis: galimybe pridėti įvairias navigacijos priemones (slinkties juostas, meniu ir t. t.), hiperteksto nuorodas į papildomus dokumentus, interaktyvumu. PIAAC tyrimas yra pirmasis pasaulyje, kurio metu į gebėjimų testus buvo įtrauktos būtent šios technologinės naujovės. Tačiau PIAAC tyrimas apsiriboja tik teksto supratimu – sakytinio ar rašytinio teksto kūrimo gebėjimai neanalizuojami.

PIAAC tyrimas matematinį raštingumą apibrėžia kaip gebėjimą suprasti, naudotis, interpretuoti matematines idėjas ir naudotis matematine informacija siekiant įveikti bei valdyti matematinius iššūkius įvairiose asmens gyvenimo situacijose. Matematiškai raštingas asmuo yra tas, kuris adekvačiai pasinaudoja matematiniu turiniu ir informacija bei tinkamai perteikia matematines idėjas, sprenddamas problemas realaus gyvenimo kontekste. Nors sėkmingas matematinio raštingumo užduočių atlikimas iš dalies priklauso ir nuo gebėjimo skaityti bei suprasti tekstą, bet nepaisant to, matematinis raštingumas PIAAC tyrime apima daugiau nei tik aritmetinius įgūdžius: atliekant užduotis reikia gerai įsigilinti į pateiktą tekstą ir, iš jo atrinkus reikalingą informaciją, tinkamai atlikti įvairias užduotis.

PIAAC tyrime problemų sprendimas pasitelkiant technologijas apibrėžiamas kaip gebėjimas naudotis skaitmeninėmis technologijomis, komunikacinėmis priemonėmis ir tinklais norint gauti ir vertinti informaciją, komunikuoti su kitais ir atlikti praktines užduotis. Ši sritis koncentruojasi į

pajėgumą spręsti asmenines, darbo ir pilietines problemas išsikeliant tinkamus tikslus, sudarant planus, surandant ir panaudojant tinkamą informaciją pasitelkus kompiuterį ir kompiuterinius tinklus. Problemos čia suprantamos kaip situacijos, kuriose asmuo dėl susidariusių tam tikrų aplinkybių arba dėl to, kad susiduria su iššūkiais, negali pasiekti savo tikslų tuoju pat arba įprastu būdu. Gebėjimas spręsti problemas yra viena sudėtingiausių ir sunkiausiai apibrėžiamų pažinimo formų. Norint išspręsti iškilusią problemą, pirmiausia reikia aiškiai suvokti problemos esmę. Problemų sprendimas PIAAC tyrime neapima kognityvinių gebėjimų, būtinų problemoms spręsti nenaudojant kompiuterio. PIAAC tyrime ši sritis apima problemų sprendimo ir kompiuterinio raštingumo sąveiką. Kompiuterinis raštingumas čia suprantamas kaip gebėjimas naudotis informacinių komunikacinių technologijų įrankiais ir programomis.

Detalus PIAAC tyrime matuojamų raštingumo sričių aprašymas ir testo dizainas pateiktas EBPO išleistame "The Survey of Adult Skills: Reader's Companion" (OECD, 2016b) leidinyje. Lietuviškai apie PIAAC raštingumo aprašus galima pasiskaityti Dudaitės ir Lukošūnienės leidinyje (2016).

Raštingumo testai sudaryti tikimybinės testų teorijos principu. Respondentų raštingumo rezultatai apskaičiuojami 10-ies tikėtinų kintamųjų (angl. *plausible values*) principu, t. y., kiekvienam respondentui pateikiama 10 galimų jo raštingumo rezultatų. Vėliau rezultatai analizuojami įtraukus visus 10 kintamųjų.

Šioje mokslo studijoje išanalizuoti pirmame ir antrame tyrimo etape dalyvavusių šalių duomenys: 33-jų šalių klausimynų duomenų bazės bei Lietuvos raštingumo testų duomenų bazė. Analizuojant taikyti aprašomosios statistikos, grafinio vaizdavimo, Pearson'o koreliacijos ir faktorinės analizės metodai. Analizė atlikta IBM SPSS Statistics 24 ir IDB Analyser programine įranga, grafikai braižyti Microsoft Excel ir IBM SPSS Statistics 24 programine įranga. Pearson'o koreliacijų skaičiavimui raštingumo rezultatų vietose naudotas pirmasis tikėtinas kintamasis.

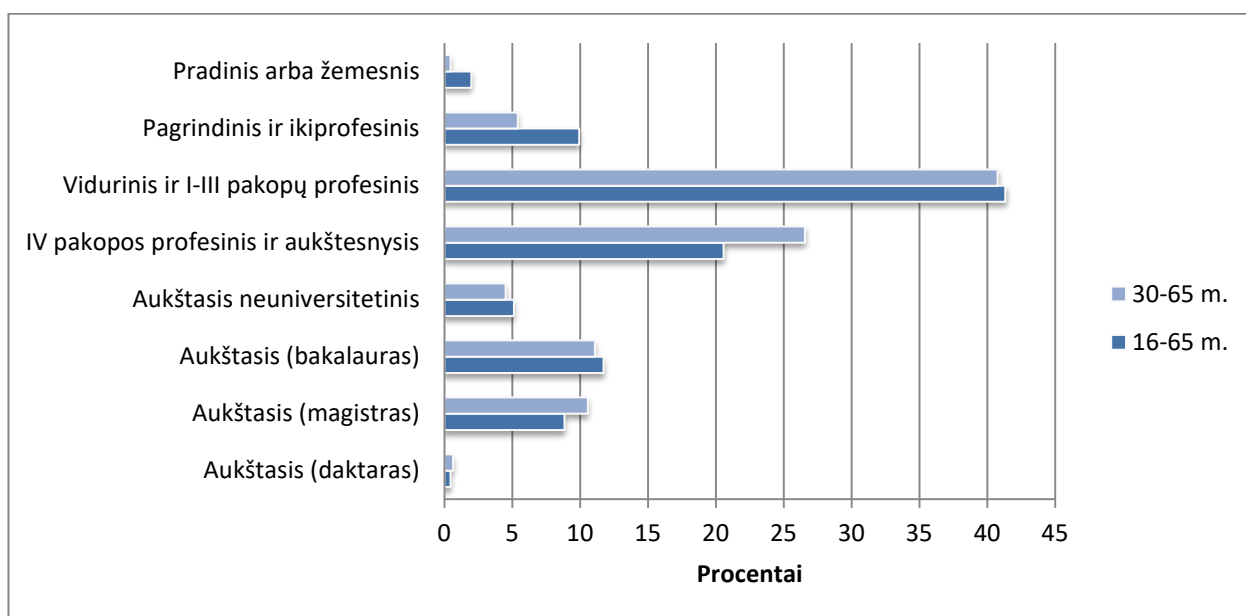
DALYVAVIMAS VISO GYVENIMO MOKYMESI

SUAUGUSIŲJŲ MOKYMASIS FORMALIAJAME IR NEFORMALIAJAME ŠVIETIME

Lietuvos gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas

Didžiausia dalis Lietuvos gyventojų nuo 16 iki 65 metų yra įgijusi vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą – net 41,3 proc. Antra pagal dydį gyventojų grupė yra įgijusi IV pakopos profesinį, aukštesnįjį arba seniau buvusį specialųjį vidurinį išsilavinimą – 20,6 proc. Žemiausiąjį, pradinį, išsilavinimą tepasiekę 2,0 proc. Lietuvos gyventojų.

Prasminga gyventojų išsilavinimą nagrinėti atmetus jaunesnius tyrimo dalyvius, kurie galbūt dar nėra baigę mokslų ar studijų. Jei šiuo metu vidurinė mokykla dažniausiai baigiama sulaukus 19 metų, magistro laipsnis pasiekiamas maždaug 25 metų, daktaro laipsnis įgyjamas nuo 29 metų, tai prasminga gyventojų pasiskirstymą pagal išsilavinimo grupes nagrinėti nuo 30 metų, kai didžioji dalis gyventojų jau yra įgijusi norimą išsilavinimą. 1 paveiksle pateiktas įgyto išsilavinimo palyginimas tarp 16–65 ir 30–65 metų amžiaus grupių.

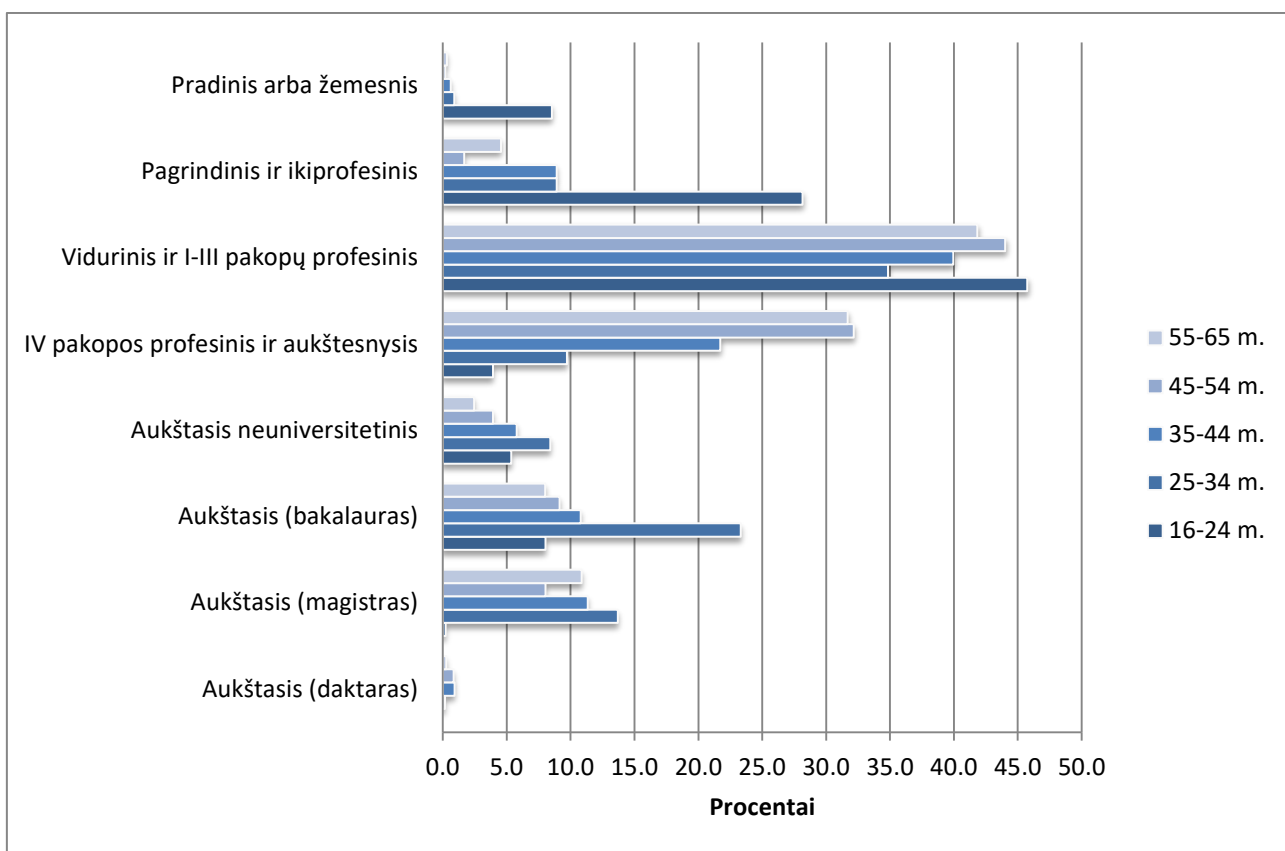

1 pav. Lietuvos gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas.

30–65 metų amžiaus grupėje, panašiai kaip ir 16–65 metų, daugiausiai respondentų yra pasiekę vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą – 40,8 proc. Antroje vietoje ir vėl – IV pakopos profesinis, aukštesnysis arba seniau buvęs specialusis vidurinis išsilavinimas, tačiau 30–65 metų amžiaus grupėje šį išsilavinimą jau yra įgiję dar daugiau asmenų – 26,6 proc. Pradinį išsilavinimą tepasiekę 0,4 proc. asmenų.

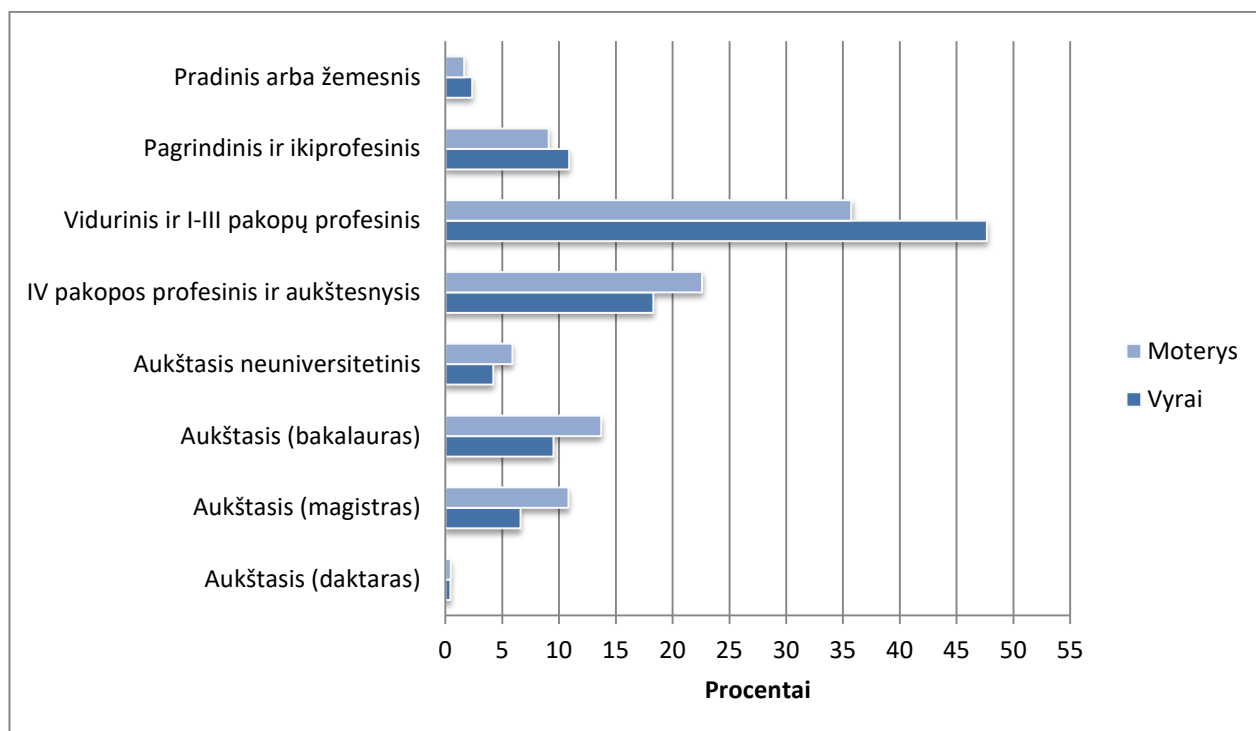
2 paveiksle pateikti įgyto išsilavinimo pasiskirstymai pagal amžių. Matyti, kad kuo jaunesni asmenys, tuo mažesnė jų dalis yra įgijusi vidurinį, I–III pakopų profesinį ir ypač IV pakopos profesinį išsilavinimą (vidurinio išsilavinimo atveju nereikia kreipti dėmesio į 16–24 metų asmenų grupę,

kurios nemaža dalis atstovų dar mokosi vidurinėje mokykloje). Vadinasi, jaunesni asmenys šiuo metu siekia įgyti aukštesnį išsilavinimą nei jų tėvai ar seneliai. Iš grafiko matyti, kad aukštąjį išsilavinimą yra įgiję daugiau procentų 24–44 metų asmenų, negu vyresnėse amžiaus grupėse. Ypač tai akivaizdu tarp pasiekusiųjų bakalauro laipsnį – 25–34 metų amžiaus grupėje tokių asmenų yra net 23,3 proc. Tačiau be šios pažangos, matyti ir sunkiau paaiškinamas rezultatas – 17,9 proc. 25–44 metų tyrimo dalyvių yra įgiję tik pagrindinį arba ikiprofesinį išsilavinimą, nors vyresnių asmenų grupėje nuo 45 iki 65 metų tokį išsilavinimą yra įgiję žymiai mažiau žmonių – tik 6,2 proc.. Taigi, nepaisant išsilavinimo įgijimo kilimo tendencijos, gyventojų, įgijusių tik pagrindinį išsilavinimą, dalis didėja (čia nereikia kreipti dėmesio į 16–24 metų amžiaus grupės rezultatus, nes dalis šios grupės atstovų vis dar mokosi pagrindinėje mokykloje).

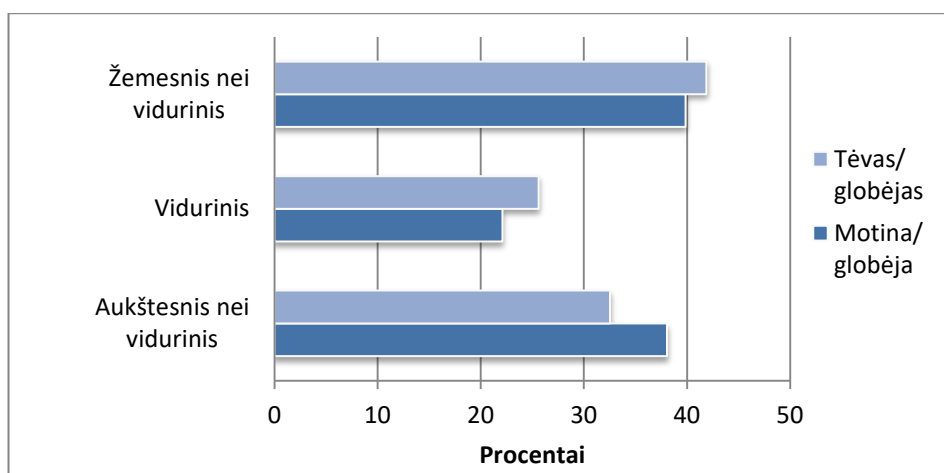
2 pav. Lietuvos gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas pagal amžių.

Verta išsilavinimo pasiskirstymą panagrinėti lyties atžvilgiu. Iš 3 paveikslo matyti, kad Lietuvoje moterys yra įgijusios šiek tiek aukštesnį formalųjį išsilavinimą nei vyrai. Ypač skirtumas tarp lyčių atsiskleidžia vidurinio arba I–III pakopų profesinio išsilavinimo atžvilgiu – šį išsilavinimą yra įgijusios 35,7 proc. moterų ir net 47,7 proc. vyrų. Aukštąjį išsilavinimą yra įgijusios 31,0 proc. moterų ir 20,8 proc. vyrų. Reikšmingo skirtumo tarp lyčių nenurodoma tik mokslų daktaro laipsnio atveju – daktaro laipsnį yra apsigynę 0,4 proc. vyrų ir 0,5 proc. moterų.

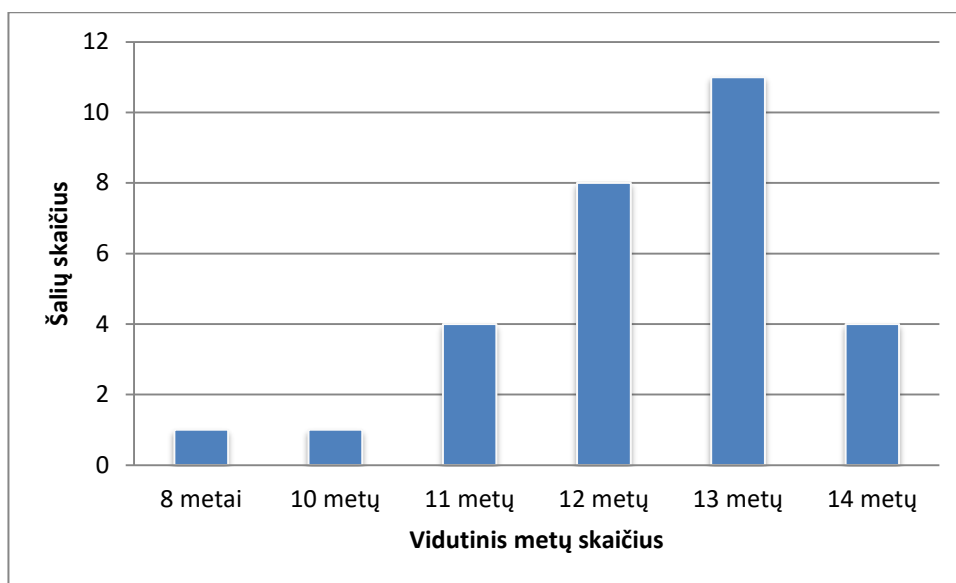
3 pav. Lietuvos gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas pagal lytį.

Aktualu palyginti, kokį išsilavinimą įgiję tyrime dalyvaujančių respondentų tėvai. Šie rezultatai pateikti 4 paveiksle (klausiant apie tėvus, galimi atsakymai nebuvo skaidomi pagal smulkias išsilavinimo pakopas, o išskirti į tris stambias grupes – žemesnis nei vidurinis išsilavinimas, vidurinis išsilavinimas ir aukštesnis nei vidurinis išsilavinimas; čia skirtingų pakopų profesinis išsilavinimas pridėtas prie kiekvienos iš grupių – atitinkamai, pagal reikšmę). Iš grafiko matyti, kad panaši tendencija lyčių išsilavinimo atžvilgiu vyravo ir anksčiau – Lietuvoje vyrai buvo linkę siekti žemesnio formalaus išsilavinimo nei moterys.

4 pav. Respondentų tėvų įgytas formalusis išsilavinimas.

Siekdami įgyti dabartinę specialybę, Lietuvos, kaip ir didesnės dalies kitų šalių, gyventojai vidutiniškai užtruko 13 metų (skaičiuojant nuo 1-os klasės). Pasaulyje šis vidutinis metų skaičius skiriasi nuo 8 metų (Turkija) iki 14 metų (Australija, Airija, Norvegija, Naujoji Zelandija). Lietuvos gyventojų vidutinis mokymosi laikas yra metais ilgesnis nei tarptautinis EBPO šalių vidurkis (12 metų).

5 pav. Vidutinis mokymosi metų skaičius įgyjant dabartinę specialybę: apibendrinti šalių duomenys.

Neįvertinus daktaro laipsnio, daugiausiai metų reikėjo mokytis norint pasiekti magistro laipsnį (daktaro laipsnis nėra toks dažnas, todėl daugelyje šalių nėra statistškai patikimų duomenų, kiek vidutiniškai metų reikia mokytis, kad būtų apgintas šis, aukščiausias, mokslo laipsnis). Lietuvoje magistro laipsnis pasiekiamas vidutiniškai per daugiau studijų metų nei EBPO šalių vidurkis (atitinkamai, 18 ir 17 metų). Vidutinis mokymosi laikas iki pasiekiant magistro laipsnį šalyse svyruoja nuo 14 metų (Slovėnijoje) iki 19 metų (Australijoje, Airijoje ir Italijoje). Vidutinis amžius, kurio sulaukus paprastai įgyjamas magistro laipsnis, šalyse taip pat skiriasi – nuo 25 metų (Rusijoje) iki 33 metų (Pietų Korėjoje) (žr. 1 lentelę). Lietuvoje magistras tampa gana anksti – vidutiniškai 27 metų, nors EBPO šalių vidurkis yra 29 metai. Palyginimui pateiktas vidutinis amžius, kai šalyse gaunamas bakalauro diplomas. Lietuvoje jis gaunamas vidutiniškai 26 metų – tai atskleidžia, kad Lietuvoje dažniausiai magistratūros siekiama iš karto po bakalauro laipsnio įgijimo. Kai kuriose kitose šalyse asmenys, prieš stodami į magistratūrą, yra linkę daryti tam tikrą pertrauką tarp studijų – Pietų Korėjoje skirtumas tarp magistro ir bakalauro amžiaus vidurkio yra 7 metai, Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje – 6 metai, JAV ir Kanadoje – 5 metai. Pabrėžtina, kad kai kuriose šalyse vidutinis amžius, kai asmenys įgijo bakalauro laipsnį, yra didesnis nei vidutinis amžius asmenų, pasiekusių magistro laipsnį – pvz., Čekija, Estija, Slovakija. Tai galėtų reikšti bakalauro studijų populiarumą vėlesniame amžiuje, o ne iš karto po mokyklos baigimo.

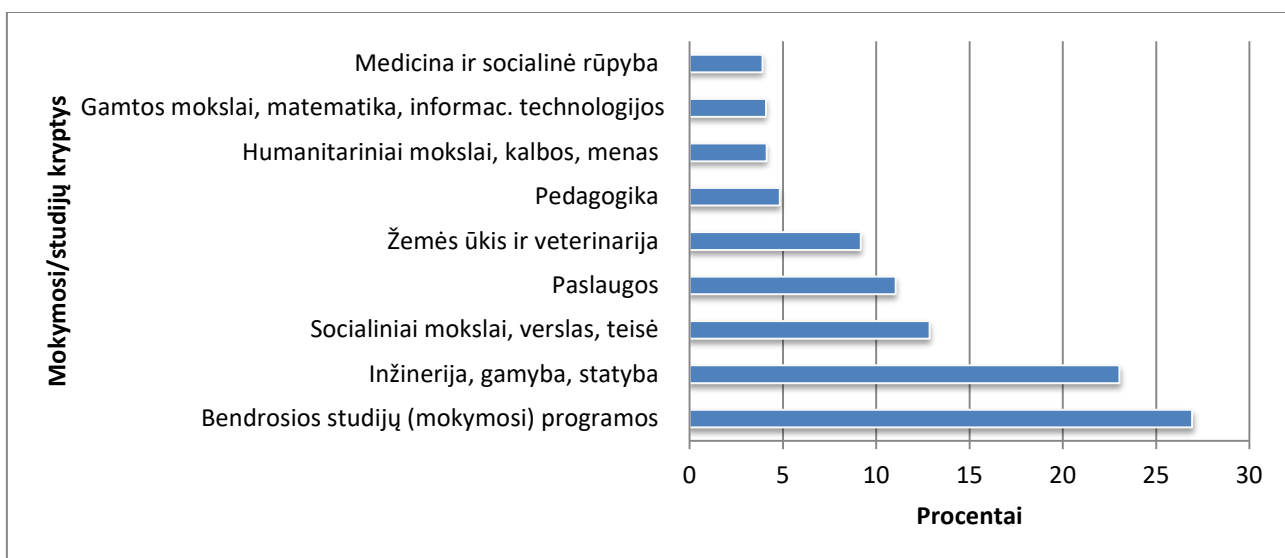
1 lentelė. Vidutinis amžius, kai įgyjamas bakalauro ir magistro laipsnis šalyse (brūkšnelis reiškia, kad nėra statistiškai patikimų duomenų).

Šalis	Bakalauras		Magistras	
	Vidutinis amžius	SP	Vidutinis amžius	SP
EBPO vidurkis	27	(0,1)	29	(0,1)
Airija	26	(0,3)	30	(0,3)
Australija	26	(0,2)	32	(0,6)
Austrija	–	–	29	(0,3)
Čekija	28	(0,7)	26	(0,3)
Čilė	28	(0,7)	–	–
Danija	29	(0,4)	30	(0,2)
Estija	27	(0,4)	26	(0,2)
Graikija	25	(0,2)	29	(0,6)
Ispanija	25	(0,2)	27	(0,3)
Italija	27	(0,2)	–	–
Izraelis	28	(0,2)	31	(0,4)
Japonija	23	(0,1)	26	(0,4)
Jungtinės Amerikos Valstijos	26	(0,2)	31	(0,3)
Kanada	27	(0,1)	32	(0,4)
Lenkija	27	(0,5)	27	(0,2)
LIETUVA	26	(0,2)	27	(0,3)
Naujoji Zelandija	26	(0,3)	32	(0,6)
Norvegija	29	(0,2)	29	(0,2)
Olandija	27	(0,2)	29	(0,3)
Pietų Korėja	26	(0,1)	33	(0,7)
Prancūzija	25	(0,2)	26	(0,2)
Rusija	24	(0,3)	25	(0,3)
Singapūras	26	(0,2)	30	(0,4)
Slovakija	31	(1,1)	26	(0,2)
Slovėnija	28	(0,2)	32	(0,7)
Suomija	29	(0,3)	29	(0,3)
Švedija	29	(0,3)	29	(0,3)
Turkija	25	(0,2)	–	–
Vokietija	27	(0,7)	27	(0,2)

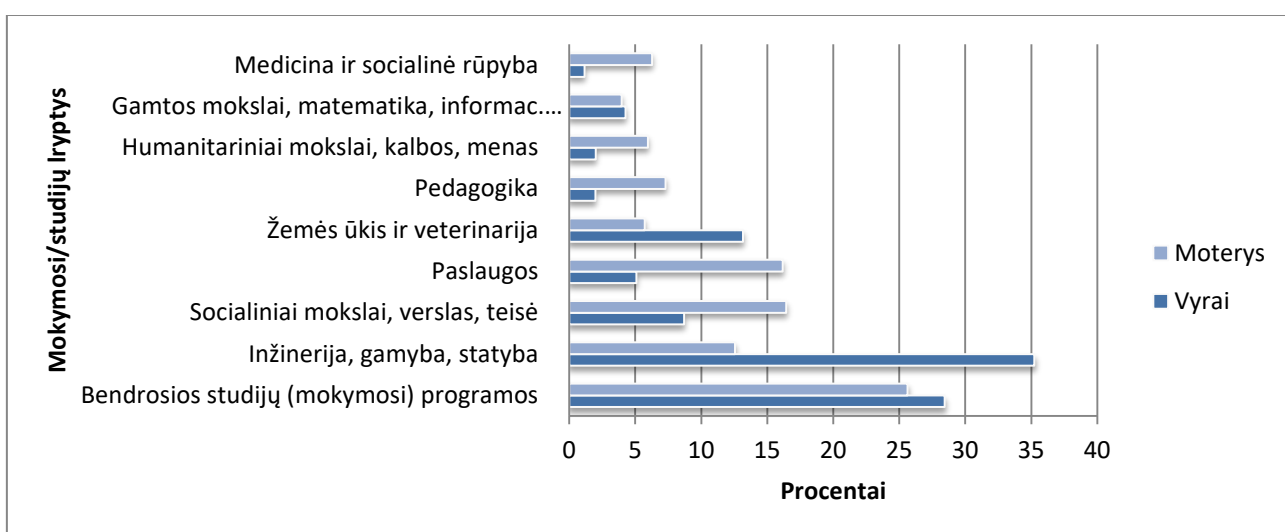
Kalbant apie visų pakopų išsilavinimą akcentuotina, kad Lietuvoje dažniausiai mokslai yra baigiami 22 metų amžiaus – taip pat, kaip ir EBPO šalyse. Tačiau yra šalių, kuriose asmenys mokslus baigia būdami vidutiniškai 17 metų (Turkijoje) arba 25 metų (Danijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Naujojoje Zelandijoje) – šių šalių gyventojai paprastai siekia aukštesnio išsilavinimo.

Lietuvos gyventojų įgyto formalaus išsilavinimo pasiskirstymas pagal mokymosi/studijų kryptis pateiktas 6 paveiksle. Didžiausia respondentų dalis (26,9 proc.) pateko į konkrečiai neapibrėžtą

mokymosi/studijų kryptį – bendrųjų studijų (mokymosi) programų. Šiai grupei priklauso visos kryptys, kurios neišskirtos kaip atskiros. Respondentai, pasirinkę bendrųjų studijų (mokymosi) programų grupę, nurodė, kad jie mokėsi vairuotojo, siuvėjo, pardavėjo, staliaus specialybės ir t. t. arba tiesiog baigė pradinę, pagrindinę arba vidurinę mokyklą. Antroje pozicijoje pagal dažnumą – inžinerijos, gamybos, statybos mokymosi/studijų kryptis. Šios krypties atstovų Lietuvoje yra mažiau nei ketvirtadalis – 23,0 proc. Nemažai Lietuvos gyventojų įgiję formalųjį išsilavinimą socialinių mokslų, verslo ir teisės kryptyje (12,9 proc.), paslaugų kryptyje (11,0 proc.) ir žemės ūkio bei veterinarijos kryptyse (9,2 proc.). Likusiose tirtose mokymosi/studijų kryptyse tėra po mažiau nei 5,0 proc. atstovų.

6 pav. Lietuvos gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo mokymosi/studijų kryptys.

7 pav. Lietuvos gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo mokymosi/studijų kryptys pagal lytis.

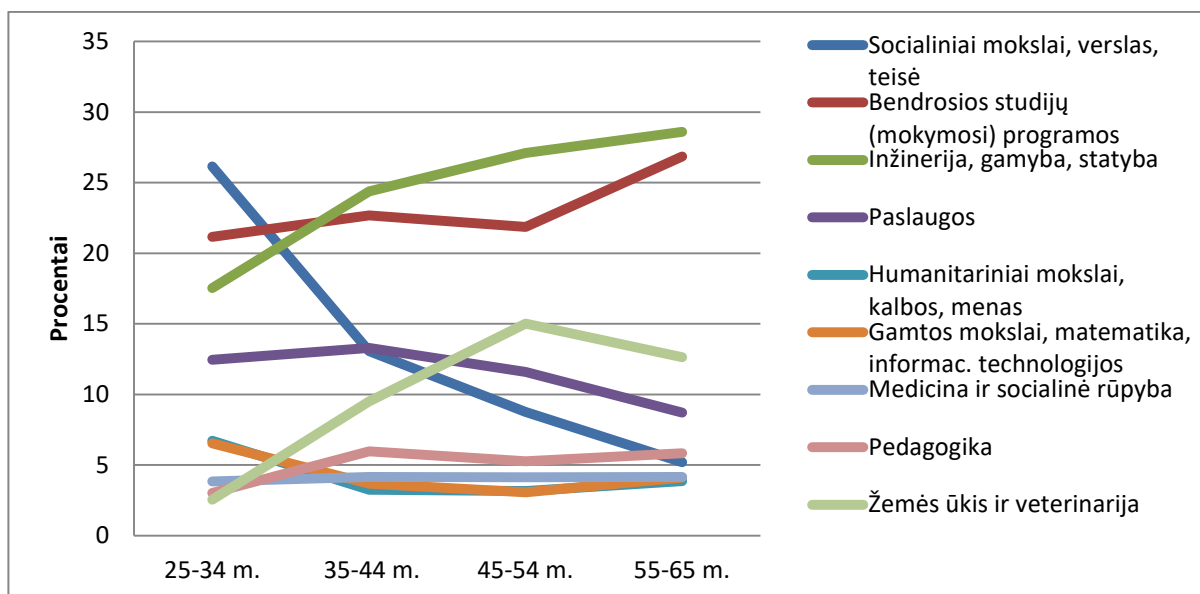
Išanalizavus Lietuvos gyventojų įgytą formalųjį išsilavinimą pagal lytis matyti, kad vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal studijų ar mokslų kryptis skiriasi (žr. 7 pav.). Didžiausias skirtumas nustatytas inžinerijos, gamybos ir statybos kryptyje, kurią dažniausiai renkasi vyrai – 35,2 proc. (moterys – tik 12,6 proc.). Nemažas skirtumas vyrų naudai fiksuotas ir žemės ūkio bei veterinarijos kryptyje (13,2 proc., atitinkamai, moterys – 5,7 proc.). Ryškūs skirtumai moterų naudai nustatyti paslaugų (16,2 proc., vyrai – 5,1 proc.) ir socialinių mokslų, verslo, teisės kryptyje (16,4 proc., vyrai – 8,7 proc.). Mažiausias skirtumas tarp lyčių fiksuotas gamtos mokslų, matematikos ir informacinių technologijų kryptyje (vyrai – 4,2 proc. moterys – 4,0 proc.).

2 lentelėje pateiktas gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo mokymosi/studijų krypčių pasiskirstymas pagal amžių. Rezultatai atskleidžia, kad kuo jaunesnis amžius, tuo daugiau gyventojų yra įgiję formalųjį išsilavinimą socialinių mokslų, verslo, teisės srityje (neskaičiuojant tų, kurie dar mokslų nepabaigė – 20–24 metų atstovų). Ir atvirkščiai – kuo jaunesni gyventojai, tuo mažiau jie renkasi inžinerijos, gamybos, statybos bei žemės ūkio ir veterinarijos kryptis. 25–34 metų amžiaus grupėje daugiau renkasi humanitarinius mokslus, kalbas ir menus bei gamtos mokslus, matematiką ir informacines technologijas, bet mažiau – pedagogiką. Jei 55–65 metų amžiaus asmenys dažniausiai įgiję išsilavinimą inžinerijos, gamybos, statybos kryptyse, tai daugiausia 25–34 metų amžiaus asmenų įgiję išsilavinimą socialinių mokslų, verslo, teisės kryptyse.

2 lentelė. Lietuvos gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo mokymosi/studijų kryptys pagal amžių (procentais).

Mokymosi/studijų kryptys	16–19	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50–54	55–59	60–65
Bendrosios studijų (mokymosi) programos	95,9	43,1	24,1	18,0	25,7	19,9	21,4	22,3	22,8	31,6
Socialiniai mokslai, verslas, teisė		16,1	26,8	25,4	13,8	12,4	10,8	7,0	5,1	5,3
Inžinerija, gamyba, statyba	3,7	13,9	16,5	18,6	26,5	22,4	25,9	28,1	30,8	26,1
Paslaugos		9,9	11,6	13,4	11,2	15,3	11,6	11,6	9,4	7,9
Humanitariniai mokslai, kalbos, menas		4,7	6,4	7,1	2,8	3,7	2,6	3,6	4,8	2,8
Pedagogika		4,1	2,4	3,7	5,0	6,9	4,7	5,8	6,7	4,9
Gamtos mokslai, matematika, informacinės technologijos	0,4	3,7	6,9	6,1	4,5	2,9	2,5	3,6	4,1	4,1
Medicina ir socialinė rūpyba		3,3	3,8	3,9	3,2	5,1	4,4	3,9	4,9	3,3
Žemės ūkis ir veterinarija		1,3	1,4	3,8	7,3	11,5	16,1	14,0	11,4	14,0

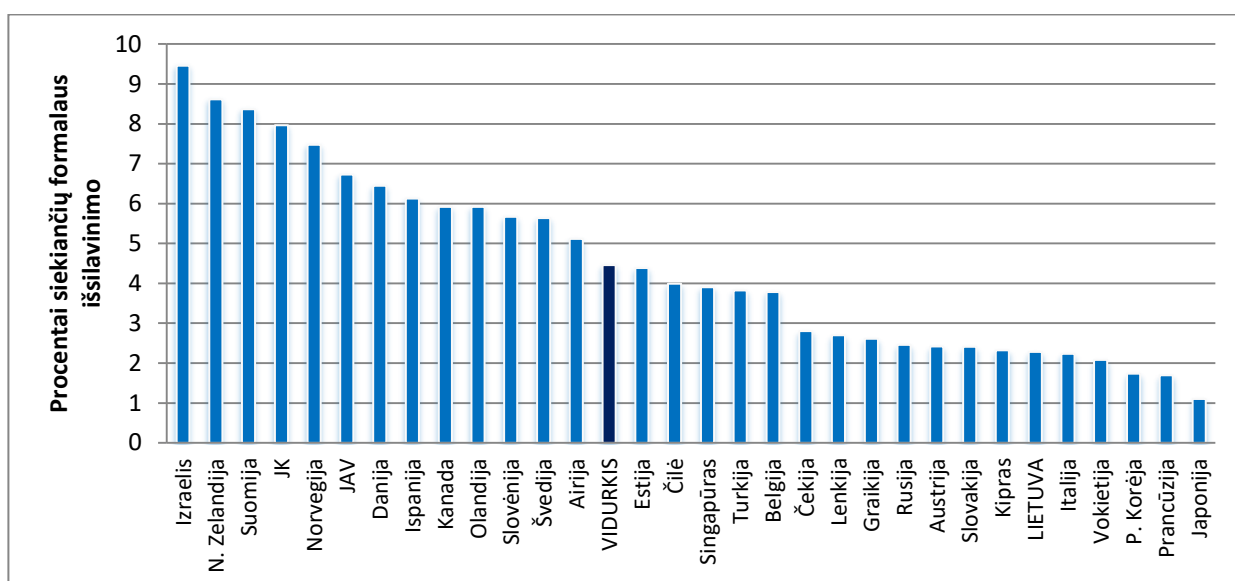
Mokslo/studijų krypčių kaita pagal amžių pateikta 8 paveiksle.

8 pav. Lietuvos gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo mokymosi/studijų kryptių kaita pagal amžių.

Lietuvos gyventojų siekiamas formalusis išsilavinimas

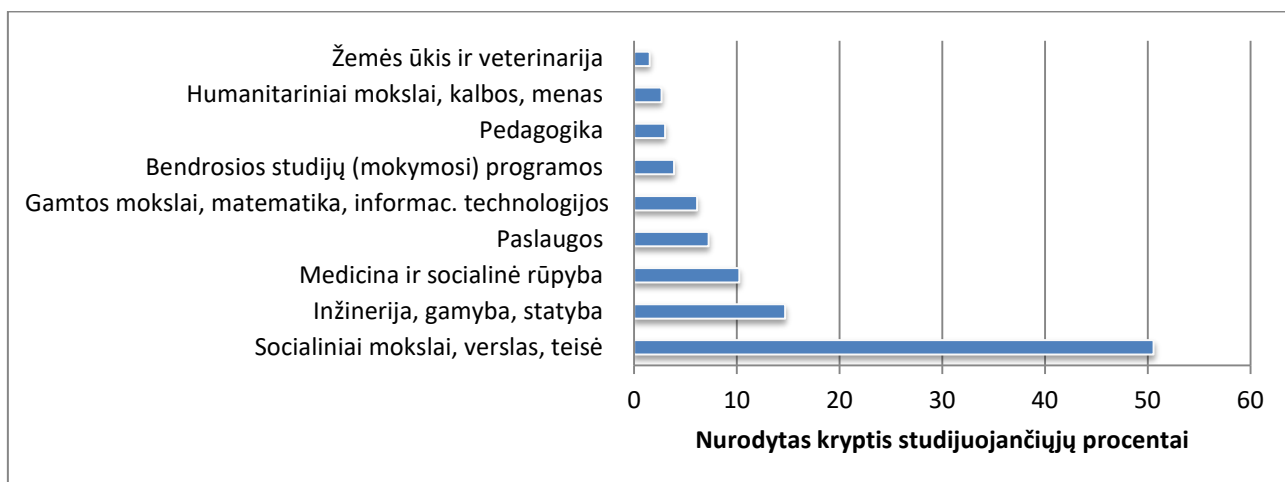
Visose PIAAC tyrime dalyvavusiose šalyse dalis gyventojų siekia formaliojo išsilavinimo būdami vyresni nei įprastas studentiškas ar mokyklinis amžius. Vieniems tai ne pirmasis formalusis išsilavinimas, kitiems – pirmasis. Lietuvoje PIAAC tyrimo vykdymo metu 2,3 proc. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių mokėsi arba studijavo, kad įgytų formalųjį išsilavinimą (žr. 9 pav.). Šis skaičius yra mažesnis nei vidutiniškas kitose šalyse (4,5 proc.). Daugiausiai siekiančių formalaus išsilavinimo buvo Izraelyje (net 9,5 proc.), Naujojoje Zelandijoje ir Suomijoje (atitinkamai, 8,6 ir 8,4 proc.). Visai mažai siekiančių formalaus išsilavinimo buvo Japonijoje – tik 1,1 proc.

9 pav. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių, siekiančių formaliojo išsilavinimo, skaičius.

Besimokančių 30-ties ir vyresnių žmonių Lietuvoje grupėje daugiausiai yra tokių, kurie siekia magistro laipsnio (26,3 proc.), antroje vietoje – universitetinio bakalauro laipsnio (22,5 proc.). Panaši tendencija, kaip ir Lietuvoje, užfiksuota tik keliuose šalyse – Kipre, Slovakijoje ir Lenkijoje. Daugumoje kitų šalių dažniausias siekiamas išsilavinimas žmonių, kuriems sukakę 30 ir daugiau metų, yra universitetinis bakalauro, o ne magistro laipsnis. Čilėje, Belgijoje, Slovėnijoje ir Izraelyje dažniausiai siekiama neuniversitetinio aukštojo išsilavinimo, Švedijoje – aukštesniojo arba IV pakopos profesinio, o Jungtinėje Karalystėje – vidurinio arba III pakopos profesinio išsilavinimo.

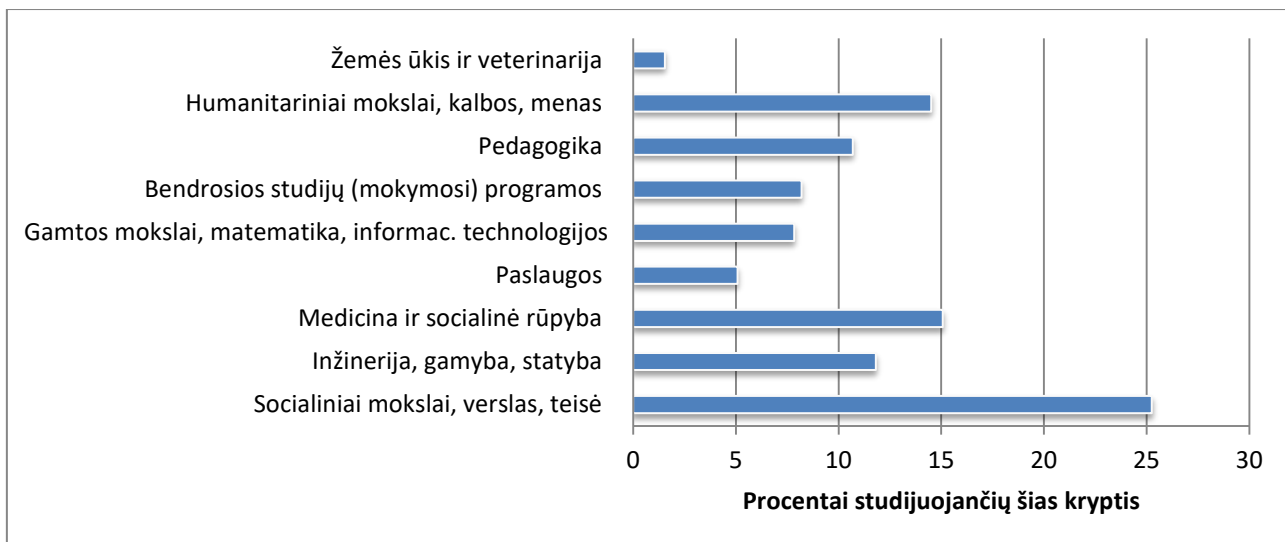
Lietuvoje daugiau nei pusė studijuojančių ar besimokančių 30-ties ir vyresnių žmonių yra pasirinkę socialinių mokslų, verslo ir teisės kryptį – net 50,6 proc. (žr. 10 pav.). Panaši ir pasaulinė tendencija – vidutiniškai 25,2 proc. asmenų renkasi būtent šią studijų kryptį (žr. 11 pav.). Lietuvoje studijuojančiųjų socialinių mokslų, verslo ir teisės kryptį dalis kitų šalių kontekste yra pati didžiausia. Antroji pagal populiarumą studijų ar mokslo kryptis Lietuvoje, ypač vyrų grupėje, yra inžinerija, gamyba, statyba – 14,7 proc., pasaulyje – medicina ir socialinė rūpyba (15,1 proc.). Prancūzijoje, Japonijoje, Pietų Korėjoje, Norvegijoje ir Slovakijoje pasirinkusių studijuoti mediciną ir socialinę rūpybą dalis ypač didelė – nuo 25,0 iki 30,2 proc. Iš šalių išsiskiria Ispanija – joje didžiausioji dalis studijuojančių 30-ties ir vyresnių žmonių grupėje yra pasirinkusi humanitarinių mokslų, kalbų ir menų kryptį (35,0 proc.).

10 pav. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių, siekiančių formaliojo išsilavinimo, studijų/mokymosi kryptys Lietuvoje.

Mažiausias susidomėjimas tiek Lietuvoje, tiek ir kitose šalyse yra žemės ūkio ir veterinarijos mokslu (Lietuvoje – 1,5 proc., šalių vidurkis – 1,6 proc.). Tik 2,7 proc. Lietuvos gyventojų, sulaukusių 30 ir daugiau metų, studijuoja humanitarinius mokslus, kalbas ir menus, kai kitose šalyse ši studijų kryptis yra trečia pagal populiarumą. Taip pat labai mažai (tik 3,0 proc.) vyresnių Lietuvos gyventojų

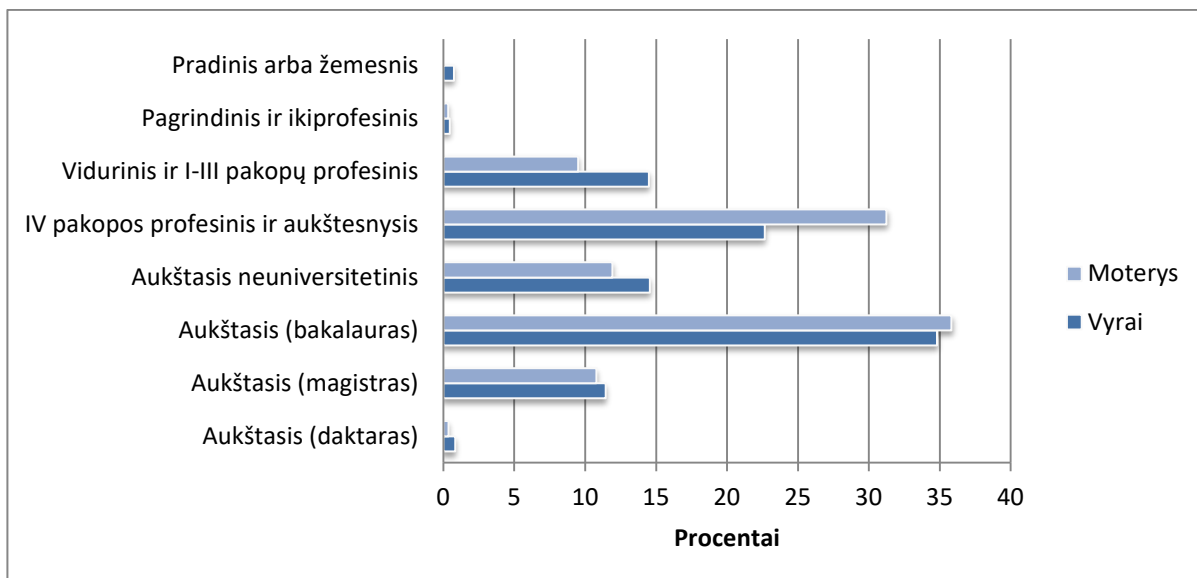
pasirenka studijuoti pedagogiką (vien tik moterys), nors kai kuriose šalyse ši studijų kryptis yra gana populiari – ypač Prancūzijoje (20,2 proc.), Švedijoje (17,1 proc.) ir Japonijoje (16,4 proc.).

11 pav. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių, siekiančių formaliojo išsilavinimo, studijų/mokymosi kryptys – šalių vidurkiai.

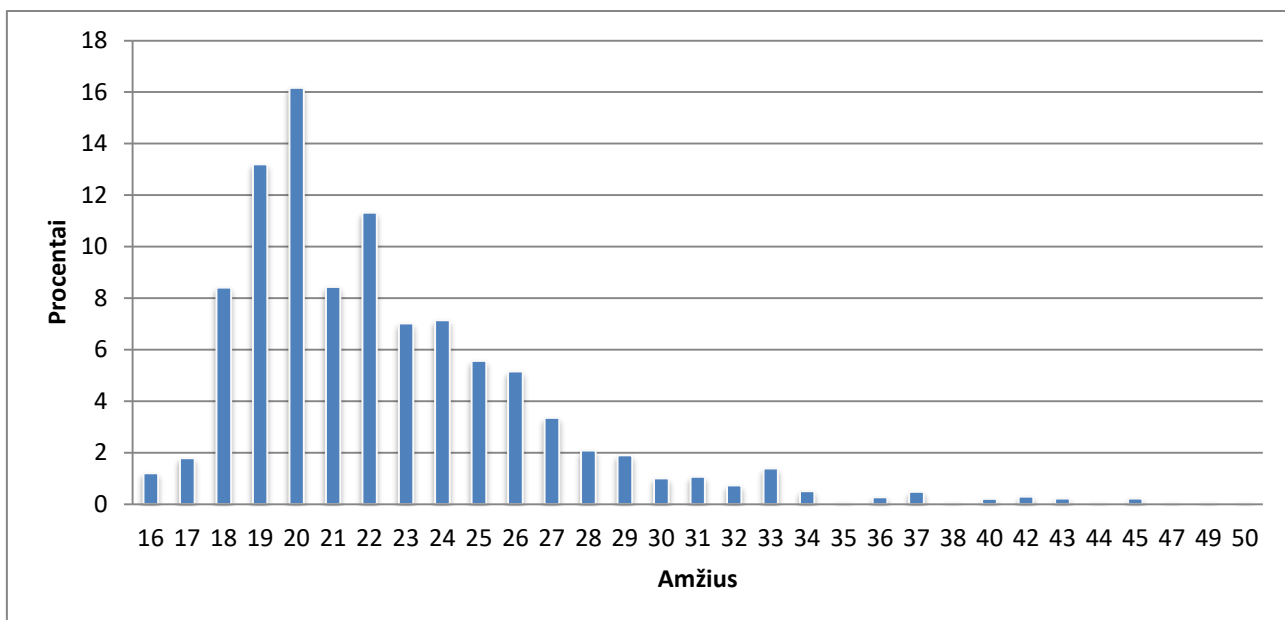
Formaliojo išsilavinimo nutraukimas

Kalbant apie formaliojo išsilavinimo siekimą, aktualu panagrinėti, kiek asmenų, pradėję mokytis ar studijuoti, mokslų nepabaigia. Lietuvoje tokių asmenų yra 11,7 proc. Dažniausiai nutraukiamos universitetinės bakalauro studijos – net 35,2 proc. (žr. 12 pav.). Antroje pagal dažnumą – IV pakopos profesinis, aukštesnysis ir seniau buvęs specialusis vidurinis išsilavinimas – 26,2 proc. Šio lygmens studijų dažniausiai nebaigia moterys – 31,2 proc. Vyrų dažniau nei moterų yra linkę nutraukti vidurinį arba I–III pakopų profesinį mokymąsi – 14,5 proc. bei aukštąsias neuniversitetines studijas – 14,6 proc.

12 pav. Nutraukto formaliojo išsilavinimo proporcijos pagal išsilavinimo lygmenį ir lytį.

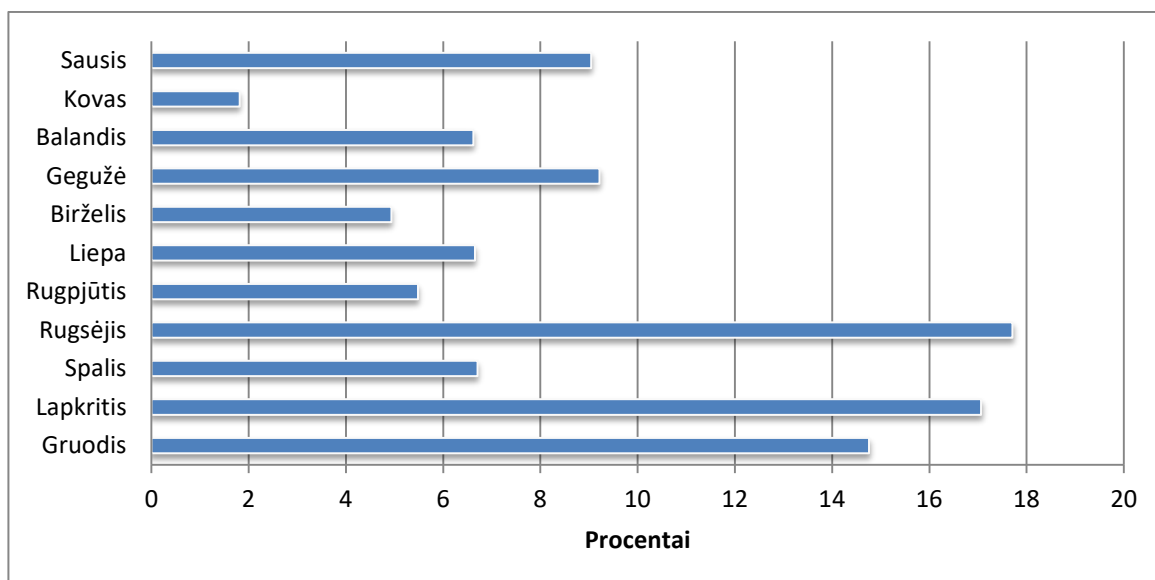
13 paveiksle pavaizduotas pasiskirstymas pagal tai, kokio amžiaus asmenys yra nutraukę aukštojo mokslo studijas. Nors studijų nebaigia įvairaus amžiaus žmonės, tačiau natūralu, kad šiame kontekste dominuoja jaunesni asmenys.

13 pav. Amžiaus pasiskirstymas pagal tai, kada asmenys nutraukė aukštojo išsilavinimo studijas.

Panagrinėtina tai, kurį mėnesį studentai dažniausiai nutraukia aukštojo mokslo studijas (žr. 14 pav.). Patys populiariausi mėnesiai nutraukti studijas yra rugsėjis (17,7 proc.), lapkritis (17,1 proc.)

ir gruodis (14,8 proc.). Galima daryti prielaidą, kad tai siejasi su lūkesčių studijomis nepasiteisiniu (ypač rugsėjo mėn.) ir galbūt su nepasitikėjimu savo jėgomis išlaikyti egzaminus (mėnesiai prieš pirmą sesiją). Rečiausiai studijos nutraukiamos kovo mėnesį (tik 1,8 proc.). Tyrime dalyvavusių respondentų grupėje nepasitaikė nei vieno pavyzdžio, kad studijos būtų nutrauktos vasario mėnesį.

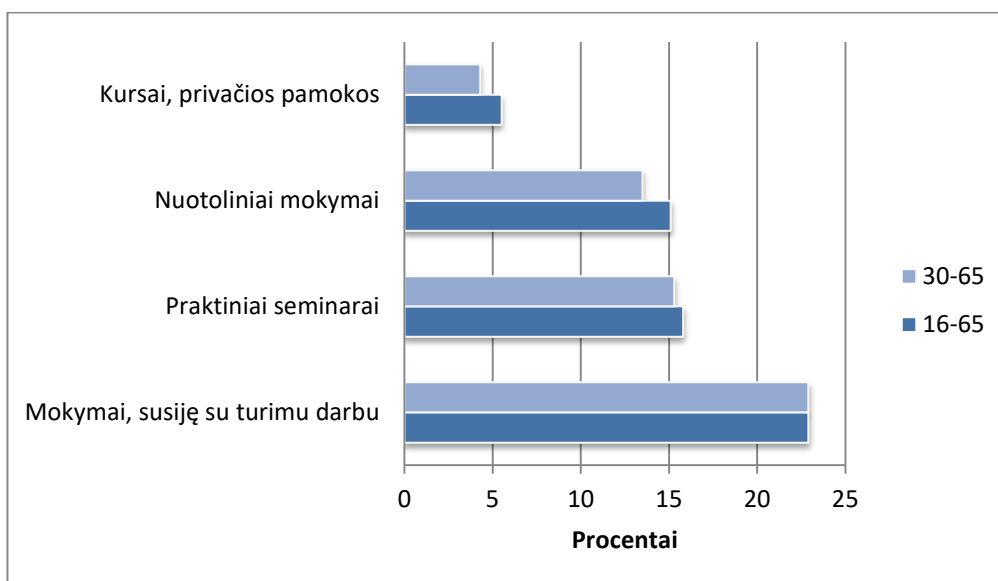

14 pav. Mėnesių pasiskirstymas pagal nutrauktas aukštojo mokslo studijas.

Neformalusis suaugusiųjų švietimas

Mokymasis visą gyvenimą yra vienas iš šiuolaikinių pažangios visuomenės rodiklių. PIAAC tyrime dalis respondentams pateiktų klausimų buvo apie kursų, mokymų, privačių pamokų lankymą, – tokių, kurie nėra susieti su formaliojo išsilavinimo siekimu, o su darbinės kompetencijos kėlimu arba mokymusi savo malonumui. 15 paveiksle pateikti rezultatai atskleidžia, kiek procentų Lietuvos gyventojų per pastaruosius 12 mėnesių dalyvavo skirtingo pobūdžio mokymuose. Rezultatai pateikti dviem pjūviais – visų tyrimo dalyvių ir tų, kuriems yra 30 ar daugiau metų. Norėta atskirti tuos tyrimo dalyvius, kurie jau yra pabaigę formaliojo išsilavinimo studijas. Iš grafiko matyti, kad tarp 16–65 ir 30–65 metų grupių nėra didelių skirtumų – rezultatai atskleidžia, kad daugiausiai kursų lanko būtent tie respondentai, kurie jau yra baigę formaliąsias studijas. Dažniausiai pasitaikantis kursų, kuriuos atsakovai lankė per praėjusius 12 mėnesių, pobūdis yra mokymai, susiję su dirbamu darbu (22,9 proc. abiejose amžiaus grupėse). Tai tokie mokymai, instruktažas ar praktika, kurios metu naudojamos įprastos darbo priemonės. Tokius mokymus dažniausiai organizuoja darbdavys, siekdamas palengvinti darbuotojų, ypač naujai priimtų, prisitaikymą. Mokymų metu darbuotojai gali būti supažindinami su įmonės veikla, taip pat jiems gali būti pravestas su konkrečiu darbu susijęs instruktažas (saugos reikalavimai, galimi pavojai sveikatai, darbo praktika). Be to, tai gali būti administratorių, vadovų arba bendradarbių surengti mokymai

arba instruktažas, skirtas padėti darbuotojui atlikti savo darbą geriau arba siekiant supažindinti jį su naujomis užduotimis.

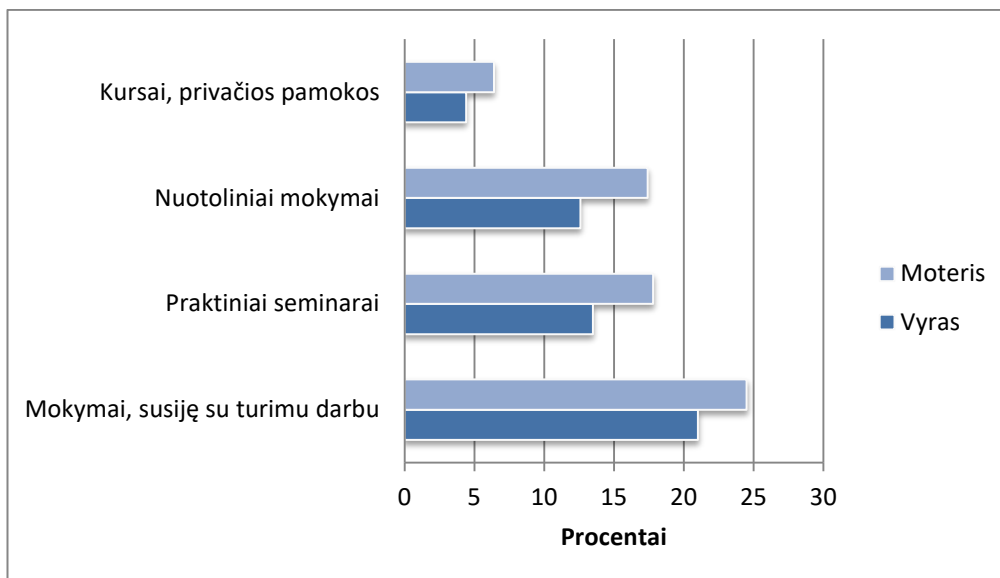

15 pav. Mokymasis pastaruosius 12 mėnesių.

Antrasieji pagal dažnumą kursai – praktiniai seminarai (15,8 ir 15,3 proc.), nuo jų nedaug atsilieka nuotoliniai mokymai (15,1 ir 13,5 proc.). Praktiniai seminarai čia suprantami kaip pasidalijimo patirtimi grupės, dirbtuvės ir panaši praktinė veikla. Nuotoliniai mokymai – tai kursai, panašūs į įprastinius, tačiau instruktoriai (mokytojai ar kuratoriai) ir asmenys, kurie mokosi, nėra vienoje patalpoje. Juos sieja virtualios mokymosi aplinkos ir elektroninės informavimo priemonės.

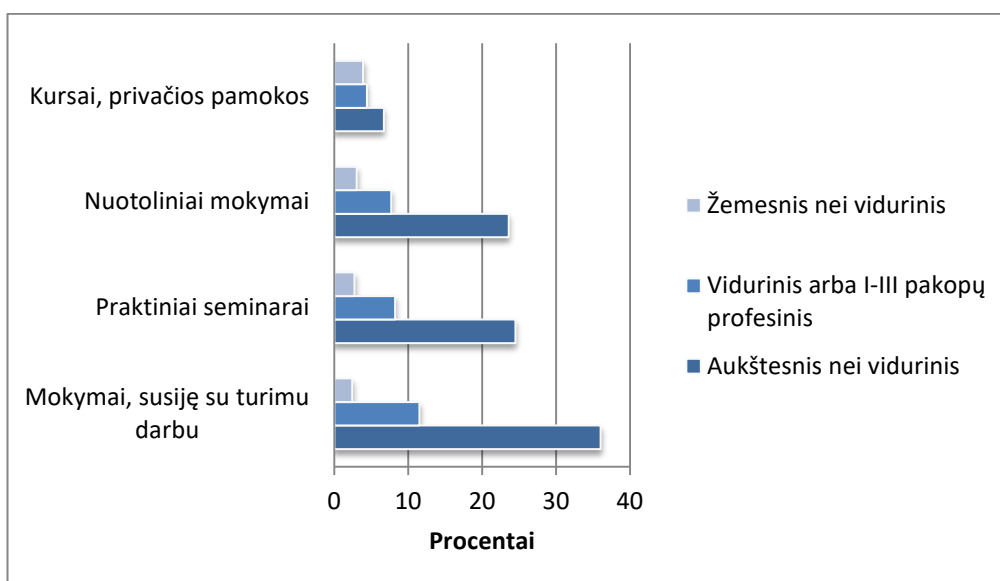
Rečiausiai pasitaikantys mokymai – privačios pamokos ir kiti kursai, kurie nepatenka į prieš tai aprašytas tris grupes, – tik 5,5 ir 4,3 proc. Čia privačios pamokos ir kursai suprantami kaip teminiai, juos veda atitinkamos srities specialistai. Kursai gali vykti mokymo klasėje forma (kartais įtraukiant praktines užduotis, tikras ar menamas situacijas), paskaitų forma arba asmeniškai, susitinkant mokytojui ir mokiniui. Privačiomis pamokomis čia nelaikomos konsultacijos, kai respondentas buvo konsultuojamas draugo, šeimos nario ar kitaip artimai susijusio asmens.

Išanalizavus mokymosi per pastaruosius 12 mėnesių patirtį pagal lytis matyti, kad Lietuvoje mokytis visą gyvenimą labiau yra linkusios moterys negu vyrai – jos vyrauja visų tipų mokymuose (žr. 16 pav.).

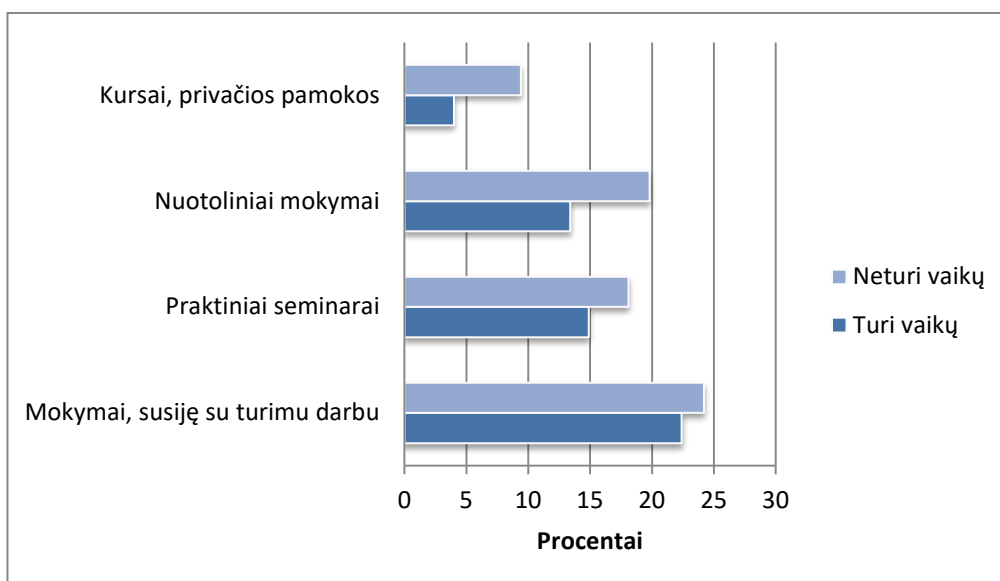
16 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių pagal lytis.

Mokymosi per pastaruosius 12 mėnesių proporcijos pagal įgytą išsilavinimą pateiktos 17 paveiksle. Vyrauja bendra tendencija, kad dažniausiai papildomai mokosi tie, kurių išsilavinimas yra aukštesnis. Ypač išsiskiria asmenį, įgiję aukštesnį nei vidurinis išsilavinimą – jų dalyvavimas visų pobūdžių mokymuose, išskyrus privačias pamokas, itin skiriasi nuo žemesnį išsilavinimą įgijusių žmonių. Privačios pamokos Lietuvoje nėra labai populiarios ir nuo išsilavinimo statistiškai reikšmingai nepriklauso.

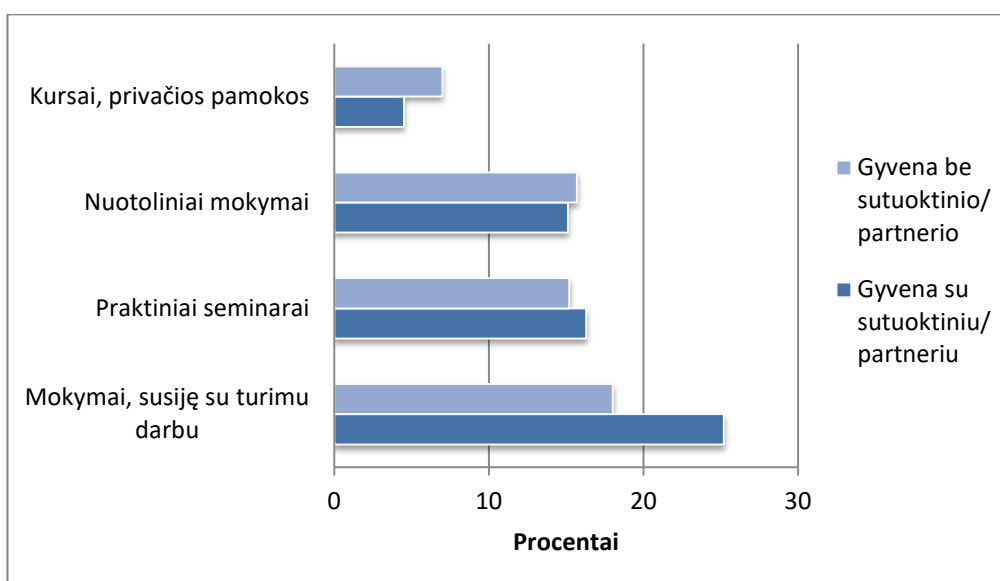

17 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių pagal išsilavinimą.

Reikšmingi faktoriai, kurie gali paveikti galimybes dalyvauti viso gyvenimo mokymėsi, yra vaikų turėjimas ir gyvenimas su sutuoktiniu/partneriu ar atskirai. Šie duomenys pateikti 18 ir 19 paveiksluose. Iš rezultatų matyti, kad Lietuvos gyventojai gali laisviau dalyvauti mokymuose, kai jie neturi vaikų (tokiu atveju net privačios pamokos pasirenkamos žymiai dažniau – 9,4 proc., kai turinčių vaikų atveju – 4,0 proc.). Kalbant apie gyvenimą su sutuoktiniu/partneriu, aiškos tendencijos nėra – gyvenantys be partnerio/sutuoktinio dažniau nei gyvenantys su partneriu/sutuoktiniu renka si privačias pamokas (7,0 ir, atitinkamai, 4,5 proc.), o gyvenantys su partneriu/sutuoktiniu dažniau nei gyvenantys be partnerio/sutuoktinio dalyvauja mokymuose, susijusiuose su darbu (25,2 ir, atitinkamai, 18,0 proc.). Keltina prielaida, kad privačias pamokas lengviau renka si asmenys, laisvesni nuo įsipareigojimų šeimai.

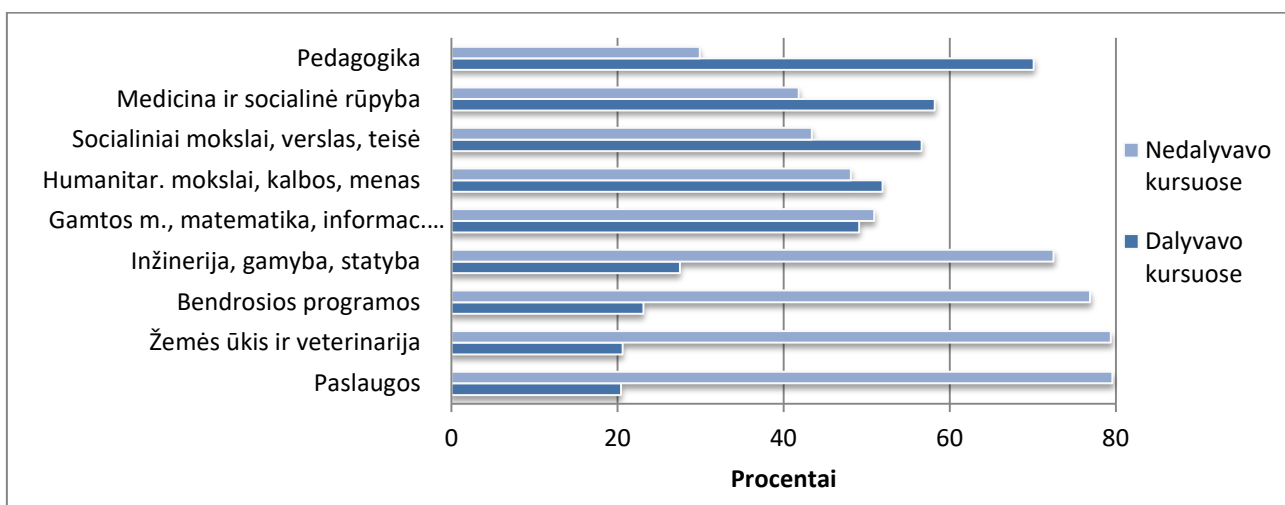

18 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių pagal tai, ar respondentai turi vaikų.

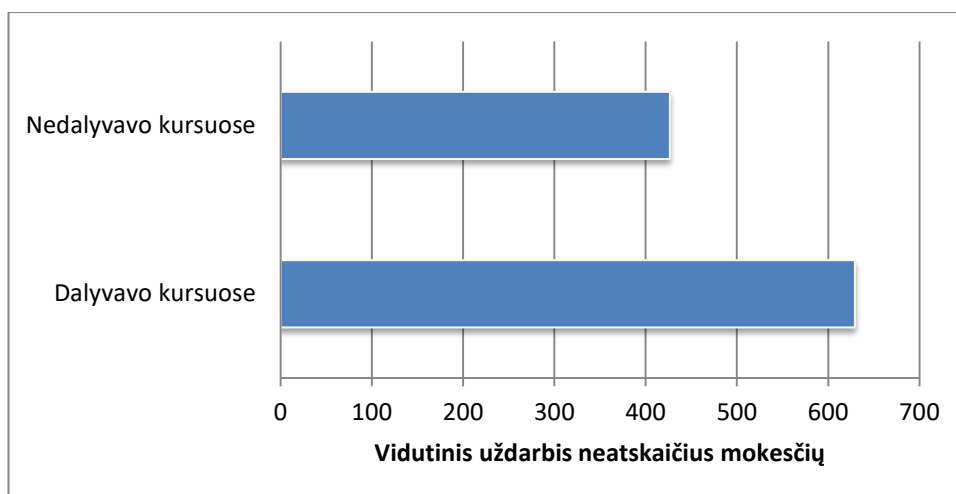

19 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių pagal tai, ar respondentai gyvena su sutuoktiniu/partneriu jo.

Svarbu panagrinėti, kokių sričių specialistai arba kokios krypties išsilavinimą turintys asmenys dažniau renkasi dalyvauti viso gyvenimo mokymesi. Iš 20 paveikslė pateiktos informacijos matyti, kad per pastaruosius 12 mėnesių aktyviausiai bet kokio pobūdžio kursuose dalyvavo pedagoginį išsilavinimą turintys asmenys (70,1 proc.) (grafike procentai perskaičiuoti kiekvienai studijų/mokymosi kryptčiai atskirai). Manytina, kad šis rezultatas yra natūralus – pedagogai nuolat privalo tobulinti savo kvalifikaciją. Šiek tiek nuo pedagogų atsilieka medicinos bei socialinės rūpybos (58,2 proc.), socialinių mokslų, verslo, teisės (56,6 proc.), humanitarinių mokslų, kalbų, menų (51,9 proc.) ir gamtos mokslų, matematikos, informacinių technologijų (49,1 proc.) kryptčių atstovai. Kitų studijų/mokymosi kryptčių atstovai mokymesi visą gyvenimą dalyvauja rečiau.

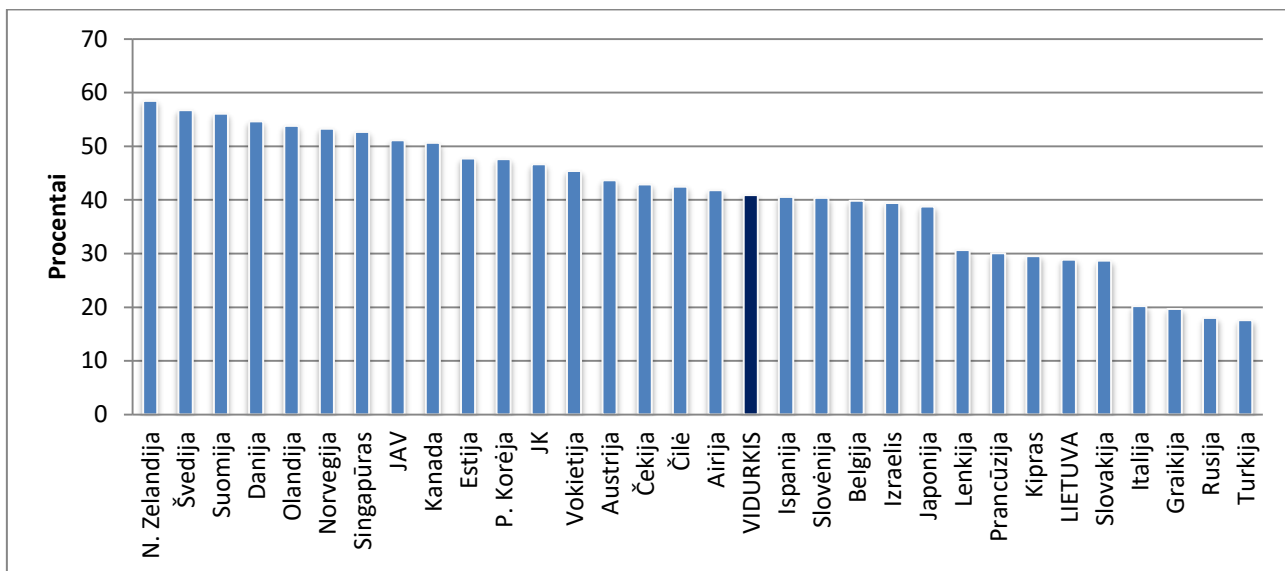
20 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių pagal įgytas studijų/mokymosi kryptis.

21 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių pagal vidutinį uždarbį.

Pabrėžtina, kad dalyvauti bet kokio pobūdžio mokymuose yra labiau linkę tie, kurie daugiau uždirba. 21 paveiksle pateikti duomenys apie dalyvavimą kursuose ir vidutinį uždarbį. Uždarbio skirtumas tarp per paskutiniuosius 12 mėnesių dalyvavusių ir nedalyvavusių mokymuose asmenų yra 203 eurai dalyvavusiųjų naudai. Šie rezultatai atskleidžia, kad arba mažesnes pajamas uždirbančių žmonių interesai ir darbo pobūdis nereikalauja daug papildomo mokymosi, arba jų finansinės galimybės neleidžia pasinaudoti mokymosi galimybėmis.

Lietuvos gyventojų aktyvumą dalyvaujant viso gyvenimo mokymėsi aktualu palyginti su kitų šalių gyventojų aktyvumu. Iš 22 paveikslo matyti, kad 28,8 proc. gyventojų aktyvumas dalyvaujant mokymėsi nėra didelis – pagal šį rodiklį Lietuva yra beveik sąrašo gale. Į viso gyvenimo mokymąsi labiausiai yra įsitraukę Naujosios Zelandijos (58,5 proc.), Švedijos (56,7 proc.) ir Suomijos (56,1 proc.) gyventojai. Mūsų kaimynė Estija savo rodikliu (47,7 proc.) taip pat stipriai lenkia Lietuvą. Visų tyrime dalyvavusių šalių vidurkis yra 40,9 proc. Viso gyvenimo mokymėsi mažiausiai dalyvauja Turkijos (17,6 proc.) ir Rusijos (18,0 proc.) gyventojai.

22 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių – šalių palyginimas.

Kursų lankymo dažnumo, t. y. kiek iš viso per 12 paskutiniųjų mėnesių gyventojai yra lankę kursų, mokymų, seminarų ar privačių pamokų, Lietuvos rodiklis yra vienas geriausių (žr. 3 lentelę). Lietuvos gyventojai per pastaruosius metus yra lankę vidutiniškai po 4,4 kurio nors pobūdžio kursų (skaičiuojami tik tie, kurie dalyvavo mokymuose). Kursų lankymo skaičiumi per metus Lietuvą lenkia tik Rusija (4,9) ir Naujoji Zelandija (4,5). Šalių vidurkis yra ženkliai žemesnis – 3,5. Kaimynės Estijos gyventojai vidutiniškai dalyvauja 3,6 kursų per metus. Mažiausias Prancūzijos rodiklis – 2,4 kurso per metus. Akcentuotina, kad pagal dalyvavusių viso gyvenimo mokymėsi žmonių skaičių Lietuva ir ypač Rusija yra šalių sąrašo pabaigoje (žr. 22 pav.), o pagal tai, kiek šiame procese dalyvaujantys asmenys per metus išklauso kursų, Lietuva ir Rusija atsiduria šalių sąrašo viršuje (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Per pastaruosius 12 mėnesių lankytų kursų skaičius šalyse.

Šalis	Mažiausiai	Daugiausiai	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Rusija	1	60	4,9	6,5
Naujoji Zelandija	1	57	4,5	4,1
LIETUVA	1	44	4,4	4,6
Jungtinė Karalystė	1	63	4,2	3,9
Jungtinės Amerikos Valstijos	1	15	4,1	2,8
Izraelis	1	55	4,0	3,7
Kipras	1	58	4,0	4,5
Singapūras	1	65	3,9	3,8
Pietų Korėja	1	32	3,9	3,6
Švedija	1	52	3,8	3,5
Danija	1	57	3,7	3,4
Kanada	1	15	3,7	2,6
Estija	1	62	3,6	3,6
Čilė	1	30	3,6	3,1
Olandija	1	30	3,6	2,9
VIDURKIS	1	41	3,5	3,3
Suomija	1	25	3,5	2,8
Vokietija	1	55	3,4	3,0
Lenkija	1	48	3,4	3,2
Airija	1	25	3,3	2,7
Slovėnija	1	58	3,3	3,1
Norvegija	1	27	3,2	2,6
Čekija	1	37	3,2	2,7
Slovakija	1	27	3,2	2,9
Belgija	1	33	3,1	2,6
Turkija	1	15	3,1	2,4
Ispanija	1	53	3,1	3,1
Japonija	1	29	3,0	2,7
Austrija	1	15	2,8	2,2
Italija	1	30	2,7	3,9
Graikija	1	60	2,6	2,4
Prancūzija	1	30	2,4	2,1

Įvairių kursų trukmė gali kisti intervale nuo kelių valandų iki kelių mėnesių, todėl reikšminga paanalizuoti ne tik pastaraisiais metais lankytų kursų skaičių, bet ir jų trukmę. PIAAC tyrime dalyvavę respondentai nurodė, jog mokymų trukmę skaičiuoja skirtingai – vieni valandomis, kiti dienomis, treči savaitėmis. 4 lentelėje pateikti duomenys apie mokymų trukmę, atsižvelgiant į tai, kokiais vienetais asmenys skaičiuoja trukmę.

4 lentelė. Per pastaruosius 12 mėnesių lankytų kursų trukmė.

Matavimo vienetai	Respondentų skaičius procentais	Mažiausiai	Daugiausiai	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Valandos	29,7	1	1500	35,9	90,2
Dienos	50,4	1	240	7,6	11,7
Savaitės	20,0	1	52	7,5	9,0

Iš 4 lentelės matyti, kad kursų trukmės įvairovė yra labai didelė: nuo 1 valandos iki 52 savaičių. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad nepaisant to, kokiais matavimo vienetais asmenys skaičiavo kursų trukmę, 1500 valandų pavertę dienomis, gauname maždaug 250 dienų (jei mokomasi 6 valandas per dieną) ir jas pavertę savaitėmis, turime 50 savaičių. Taigi, maksimali kursų trukmė, nurodyta valandomis, dienomis ir savaitėmis, yra panaši. Kalbant apie kursų trukmės vidurkį matyti, kad didžiausias vidurkis gautas trukmę skaičiuojant savaitėmis (7,5). Valandų ir dienų vidurkiai tarpusavyje panašūs ir ženkliai mažesni, nei skaičiuotų savaitėmis (perskaičiavus savaitėmis gautume maždaug 1,2 ir 1,5 savaitės). Lentelėje matyti, kad standartiniai nuokrypiai yra labai dideli – jie susiję su dideliu intervalo galų – mažiausiai ir daugiausiai mokymuose praleisto laiko – skirtumu.

Respondentų paklausus, kiek maždaug laiko, praleisto įvairiuose mokymuose, buvo susijusio su darbu, gauti atsakymai, kad dažniausiai Lietuvos gyventojai tobulinasi ne dėl savų asmeninių poreikių, o darbo reikalais – 70,7 proc. (žr. 5 lentelę). Tik 11,5 proc. Lietuvos gyventojų, per pastaruosius metus dalyvavusių kokiuose nors mokymuose, juose dalyvavo savo malonumui ar tenkindami su darbu nesusijusius poreikius.

5 lentelė. Per pastaruosius 12 mėnesių lankytų kursų trukmės dalis, skirta darbo reikalams.

Kiek iš viso mokymuose praleisto laiko buvo susiję su darbu?	Mokymuose praleisto laiko vidurkis procentais
Nei kiek	11,5
Iki ketvirtadalio viso laiko	3,0
Iki pusės viso laiko	5,5
Daugiau nei pusė viso laiko	9,2
Visas laikas	70,7

Respondentai, paskutiniaisiais 12 mėnesių dalyvavę kursuose, susijusiuose su darbu, tobulino savo kvalifikaciją dėl įvairių priežasčių. 6 lentelėje pateiktas priežasčių sąrašas ir respondentų pasiskirstymas pagal tai, kokios priežastys dominavo mokymuose dėl darbo. Dažniausiai nurodytas siekis geriau dirbti savo darbą ir/arba pagerinti savo karjeros galimybes (43,5 proc.). Antra pagal dažnumą priežastis – pagilinti žinias arba įgūdžius respondentą dominančioje srityje (29,8 proc.). Kas

dešimtas respondentas dalyvavo mokymuose dėl sertifikato. 9,1 proc. nurodė, kad dalyvavo kursuose ne savo noru, o tik todėl, kad jie buvo priversti tai daryti.

6 lentelė. Per pastaruosius 12 mėnesių lankytų kursų dėl darbo priežastys.

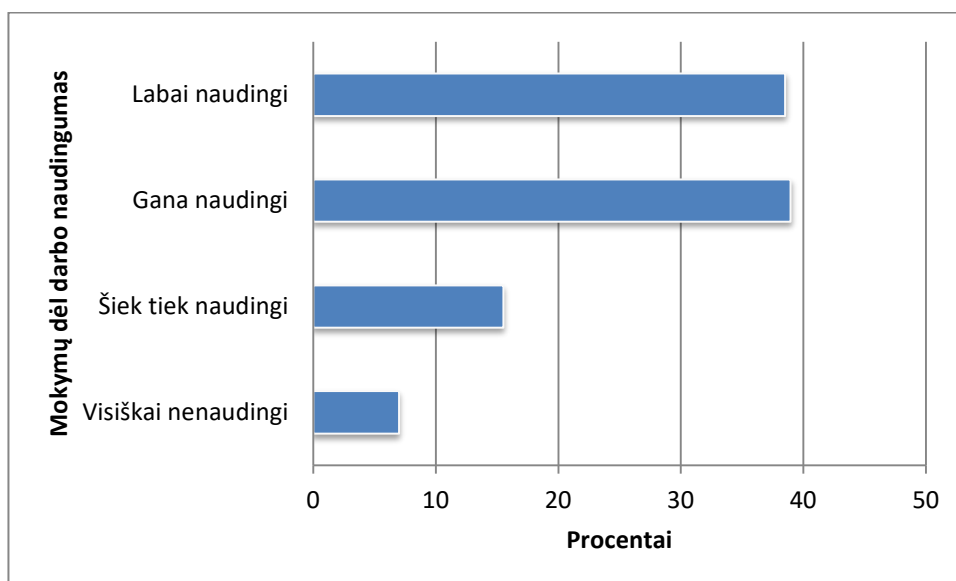
Ar galite patikslinti priežastį, dėl kurios dalyvavote mokymuose?	Dalyvavimo mokymuose dėl darbo priežastys. Dalyvių skaičius procentais
Kad geriau dirbčiau savo darbą ir (arba) pagerinčiau karjeros galimybes	43,5
Kad pagilinčiau žinias arba įgūdžius mane dominančioje srityje	29,8
Kad gaučiau sertifikatą (pažymėjimą)	10,2
Buvau įpareigotas(-a) dalyvauti	9,1
Kad padidinčiau savo galimybes susirasti darbą arba pakeisti darbą ar profesiją	4,4
Kad sumažėtų rizika prarasti savo darbą	1,6
Kad galėčiau pradėti savo verslą	0,8
Kita	0,7

66,0 proc. respondentų, paskutiniaisiais 12 mėn. dalyvavusių mokymuose, susijusiuose su darbu, nurodė, kad visą mokymų laiką jie dirbo (visu arba nevisu etatu), t. y. jiems keliant kvalifikaciją nebuvo sudarytos sąlygos nedirbti. Mokymai, anot pusės respondentų (49,2 proc.), visada vykdavo darbo metu (žr. 7 lentelę). Be to, apie ketvirtadalis respondentų (25,8 proc.) nurodė, kad mokymai, susiję su darbu, vykdavo ir darbo, ir nedarbo metu. Taigi apibendrintina, kad Lietuvos darbuotojai turi ir dirbti, ir tobulinti savo kvalifikaciją vienu metu.

7 lentelė. Per pastaruosius 12 mėnesių lankytų kursų dėl darbo organizavimo laikas.

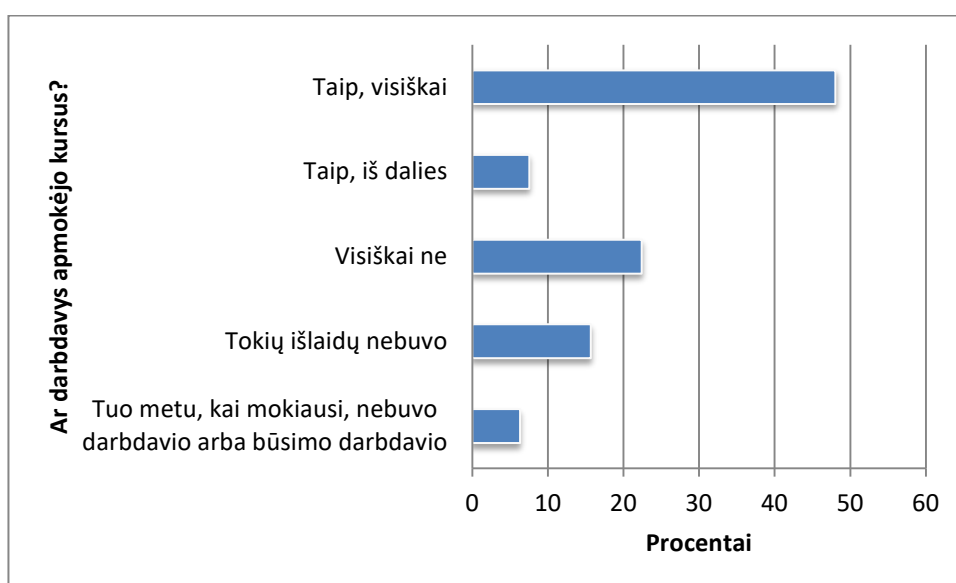
Kada vyko mokymai, susiję su darbu?	Mokymų dėl darbo organizavimo vieta. Skaičius procentais
Tik darbo metu	49,2
Daugiausiai darbo metu	15,5
Daugiausiai ne darbo metu	10,3
Tik ne darbo metu	25,0

Vertinant mokymų, susijusių su darbu, naudingumą, pabrėžtina, kad absoliuti dauguma Lietuvos gyventojų tokius mokymus įvardija kaip labai naudingus arba gana naudingus (77,5 proc.) (žr. 23 pav.). Naudos visiškai neįžvelgia tik 7,0 proc. respondentų. Didžiausią tokių mokymų naudą įžvelgia paslaugų krypties išsilavinimą turintys asmenys, mažiausią – gamtos mokslų, matematikos ir informacinių technologijų krypties išsilavinimą įgiję asmenys.

23 pav. Mokymų dėl darbo naudingumas.

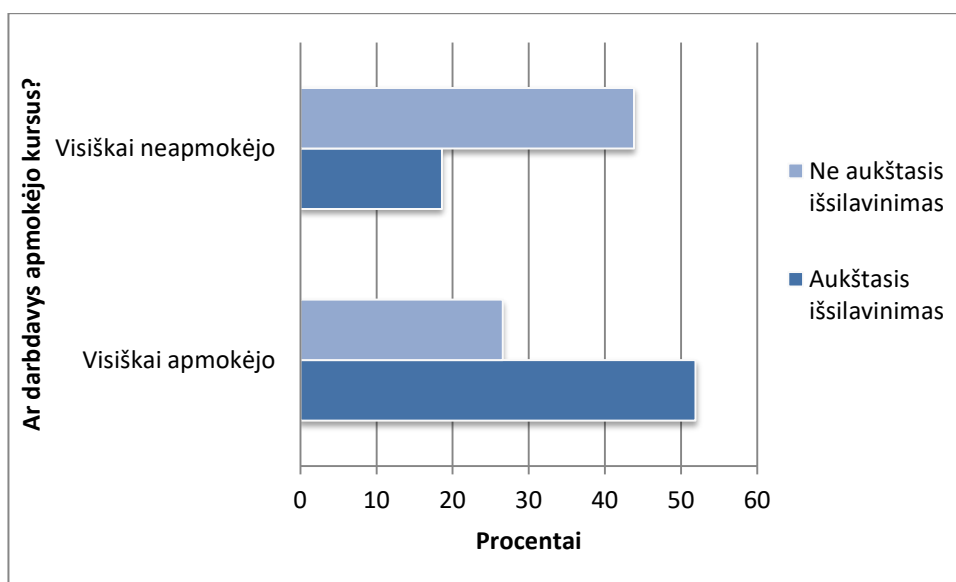
Paklausus respondentų, ar mokymus dėl darbo jiems apmokėjo darbdavys, ar tam tikrais atvejais – būsimasis darbdavys, paaiškėjo, jog mokymų išlaidas, t. y. registraciją, mokesčius už egzaminus, išlaidas už vadovėlius, knygas ar kitas išlaidas, susijusias su mokymais, visiškai padengia tik mažiau nei pusė darbdavių – 48,0 proc. Beveik ketvirtadalis darbdavių (22,4 proc.) kvalifikacijos tobulinimo išlaidų nepadengia nei kiek (žr. 24 pav.).

24 pav. Ar darbdavys apmokėjo kvalifikacijos tobulinimo kursus?

Dažniausiai kvalifikacijos tobulinimo kursus visiškai apmoka žemės ūkio bei veterinarijos krypties darbdaviai (62,5 proc.). Rečiausiai kursus visiškai apmoka paslaugų ir medicinos bei socialinės rūpybos kryptių darbdaviai (atitinkamai, 40,7 ir 40,9 proc.). Medicinos bei socialinės rūpybos kryptių darbdaviai dažniausiai linkę kvalifikacijos tobulinimo kursų neapmokėti visai (30,2 proc.). Rečiausiai visiškai už kursus nesumoka gamtos mokslų, matematikos ir informacinių technologijų kryptių darbdaviai (11,6 proc.).

Darbdaviai daug dažniau visiškai apmoka kvalifikacijos tobulinimą tų darbuotojų, kurie yra įgiję aukštąjį išsilavinimą (žr. 25 pav.). Beveik dvigubai daugiau darbuotojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, palyginti su aukštojo išsilavinimo neįgijusiais, teigė, kad jiems darbdaviai kursus visiškai apmokėjo (atitinkamai, 51,9 ir 26,6 proc.). Išanalizavus duomenis, kaip dažnai darbdaviai už kursus nesumoka visiškai, paaiškėjo atvirkštinė tendencija.

25 pav. Ar darbdavys apmokėjo kvalifikacijos tobulinimo kursus?
Palyginimas pagal respondentų išsilavinimą.

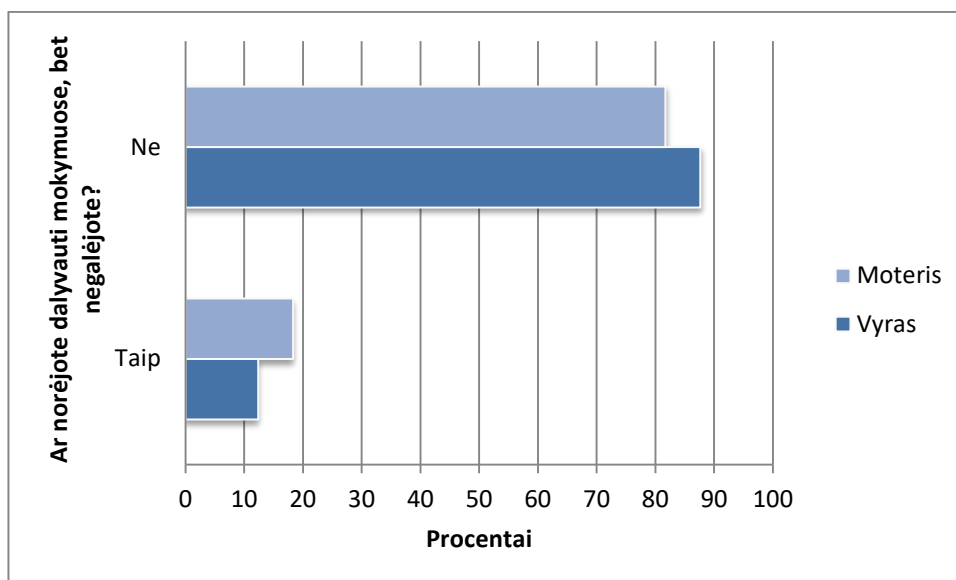
Išanalizavus kvalifikacijos tobulinimo kursų tradicijas skirtingose šalyse, matyti, kad daugumoje šalių darbdaviai dažniau yra linkę tokius kursus visiškai apmokėti dažniau nei Lietuvoje (žr. 8 lentelę). Čia pirmauja Skandinavijos šalys: Danija, Norvegija ir Suomija. Danijoje ir Norvegijoje daugiau nei du trečdaliai respondentų teigė, kad jiems darbdaviai visiškai apmoka kursus, susijusius su darbu (atitinkamai, 69,5 ir 68,0 proc.). Mažiausiai visą kursų sumą linkę sumokėti Graikijos darbdaviai (16,1 proc.).

Polinkiu darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo kursų nefinansuoti visiškai absoliučiai pirmauja Turkija (49,4 proc.) ir Graikija (41,2 proc.). Mažiausiai tokių darbdavių yra Prancūzijoje (11,9 proc.).

8 lentelė. Ar darbdavys apmokėjo kvalifikacijos tobulinimo kursus? Palyginimas tarp šalių.

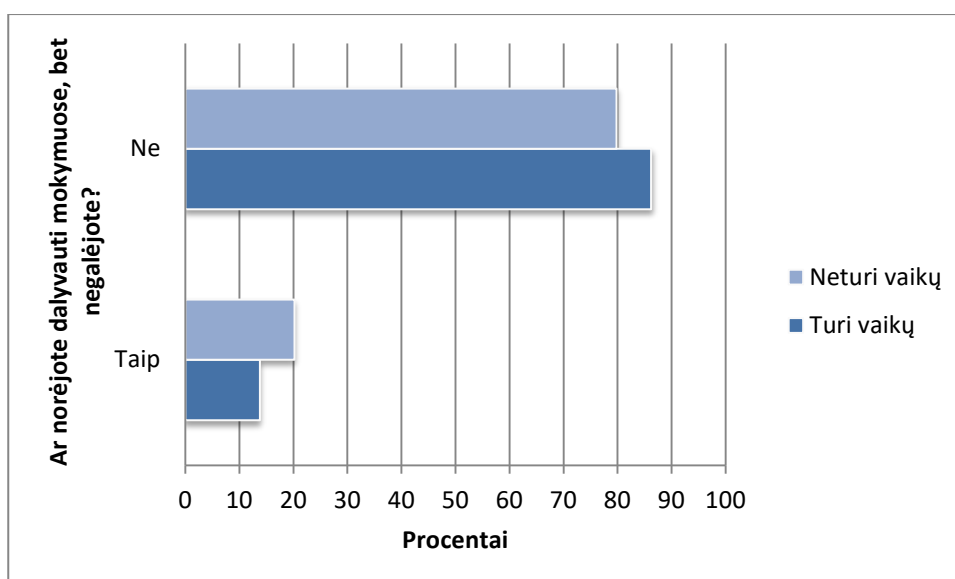
Šalis	Visiškai apmokėjo	Visiškai neapmokėjo
Danija	69,5	13,1
Norvegija	68,0	15,2
Suomija	64,4	15,7
Olandija	63,8	17,4
Belgija	62,6	19,8
Čekija	61,8	19,8
Vokietija	61,1	17,2
Prancūzija	61,0	11,9
Jungtinė Karalystė	59,5	13,7
Slovėnija	56,2	12,5
Austrija	54,0	22,1
Švedija	52,3	21,5
Naujoji Zelandija	52,2	17,9
Kanada	51,9	24,7
Italija	50,4	13,7
Singapūras	50,3	26,8
Estija	49,8	21,3
Izraelis	49,6	25,8
Lenkija	48,4	16,9
LIETUVA	48,0	22,4
Ispanija	47,9	26,3
Airija	46,4	25,9
Slovakija	46,4	28,4
Japonija	41,2	18,3
Jungtinės Amerikos Valstijos	40,6	28,6
Kipras	38,3	33,9
Rusija	34,2	28,1
Čilė	31,9	26,6
Turkija	28,0	49,4
Pietų Korėja	26,9	38,6
Graikija	16,1	41,2

Be dalyvavimo įvairiuose kursuose, mokymuose, seminaruose bei privačiose pamokose statistikos, yra svarbu išsiaiškinti, ar visi respondentai galėjo įgyvendinti savo viso gyvenimo mokymosi poreikius ir sudalyvauti tokiuose mokymuose, kokių pageidavo. Iš 26 paveikslo matyti, kad tam tikra dalis Lietuvos gyventojų pastaraisiais metais būtų norėjusi tobulintis, tačiau dėl kažkokių priežasčių to padaryti negalėjo. Tokių asmenų iš viso buvo 15,6 proc. – daugiau moterų nei vyrų (18,3 proc., vyrų, atitinkamai, 12,4 proc.).

26 pav. Ar respondentas paskutiniaisiais 12 mėn. norėjo dalyvauti kursuose, bet negalėjo?
Palyginimas tarp lyčių.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad noras, bet negalėjimas dalyvauti kursuose nėra susijęs su tuo, ar respondentas gyvena su sutuoktiniu/partneriu, ar ne, tačiau susijęs su vaikų turėjimu. Šiek tiek didesnė neturinčių vaikų respondentų dalis teigė, kad neturėjo galimybių dalyvauti kursuose, nors tokį norą ar poreikį turėjo (20,2 proc., palyginti su vaikų turinčiais – 13,8 proc.). Šis rezultatas yra gana netikėtas – manytina, kad būtent turintys vaikų asmenys turi mažiau galimybių ir sąlygų dalyvauti tobulinimosi kursuose dėl užimtumo arba finansų stokos. Nuo vaikų skaičiaus rezultatas nepriklauso.

27 pav. Ar respondentas per paskutiniaisiais 12 mėn. norėjo dalyvauti kursuose, bet negalėjo?
Palyginimas pagal tai, ar respondentas turi vaikų.

Galimybės dalyvauti pageidaujamuose tobulinimosi kursuose neturėjimas nėra susijęs su asmens sveikata, žmonių skaičiumi namų ūkyje, tautybe. Šiuo klausimu Lietuva kitų šalių kontekste išsiskiria – kitose šalyse vidutiniškai 24,3 proc. respondentų nurodė, kad paskutiniaisiais metais tokios galimybės neturėjo (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Ar respondentas paskutiniaisiais 12 mėn. norėjo dalyvauti kursuose, bet negalėjo?
Palyginimas tarp šalių.

Šalis	Ar norėjote dalyvauti mokymuose, bet negalėjote?
Naujoji Zelandija	37,3
Jungtinės Amerikos Valstijos	36,9
Singapūras	34,9
Čilė	33,6
Danija	33,1
Pietų Korėja	32,7
Estija	32,4
Švedija	31,9
Ispanija	31,5
Kanada	31,0
Airija	30,5
Suomija	29,7
Vokietija	28,4
Norvegija	25,0
Izraelis	24,3
Jungtinė Karalystė	24,3
Olandija	22,7
Kipras	21,4
Austrija	20,4
Japonija	19,0
Slovėnija	19,0
Prancūzija	18,7
Belgija	17,1
Čekija	16,6
Italija	16,4
LIETUVA	15,6
Graikija	15,5
Lenkija	12,2
Slovakija	10,0
Rusija	9,5
Turkija	9,1

Iš 9 lentelės matyti, kad mažiausias respondentų, kurie norėjo, tačiau negalėjo dalyvauti norimuose kursuose, procentas yra Turkijoje (9,1 proc.), Rusijoje (9,5 proc.) ir Slovakijoje (10,0 proc.). Nedaug nuo jų atsilieka ir Lietuva (15,6 proc.). Lietuvos rezultatas žymiai geresnis už Estijos (32,4 proc.), į kurią dažnai bandoma lygiuoti. Daugiau negu trečdalis gyventojų, paskutiniaisiais metais negalėjusių patenkinti savo mokymosi poreikių, užfiksuotas Naujojoje Zelandijoje (37,3 proc.), Jungtinėse Amerikos Valstijose (36,9 proc.) ir Singapūre (34,9 proc.). Šiuos rezultatus galima interpretuoti įvairiai – vienoje šalyje yra sudarytos geresnės sąlygos gyventojams mokytis visą gyvenimą, kitose – prastesnės, arba vienoje šalyje daugiau gyventojų turi poreikį ar norą tobulintis, o kitose – mažiau. Galimos ir abiejų variantų kombinacijos.

MOKYMOŠI VISĄ GYVENIMĄ APSKRIČIŲ PROFILIAI

Apskričių gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas

Išanalizavus gyventojų pasiskirstymą pagal įgytą išsilavinimą atskirose Lietuvos apskrityse matyti, kad jis yra nevienodas (žr. 10 lentelę). Lentelės rezultatai apima visus tyrimo dalyvius (16–65 metų) – taigi rezultatai apima ir tuos asmenis, kurie šiuo metu dar mokosi arba studijuoja.

10 lentelė. Gyventojų įgytas formalusis išsilavinimas pagal apskritis.

	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus
Pradinis arba žemesnis	4,3	1,6	1,2	0,9	2,5	3,3	1,6	6,6	0,4	1,2
Pagrindinis ir ikiprofesinis	10,4	9,5	10,0	11,4	8,9	14,9	9,2	12,0	8,2	8,4
Vidurinis ir I–III pakopų profesinis	45,6	42,1	41,2	54,2	40,7	40,8	52,0	40,3	45,5	35,8
IV pakopos profesinis ir aukštesnysis	24,8	18,1	25,2	23,6	22,3	19,8	22,4	19,4	29,6	17,2
Aukštasis neuniversitetinis	3,7	5,8	3,8	1,3	6,9	4,4	3,3	5,7	5,8	6,0
Aukštasis (bakalauro)	7,7	11,6	12,0	6,2	10,4	11,1	9,3	9,8	7,8	15,6
Aukštasis (magistras)	3,5	10,3	6,5	2,4	8,2	5,5	2,2	6,2	2,6	15,0
Aukštasis (daktaras)	0	0,9	0	0	0	0,3	0	0	0	1,0

Iš 10 lentelės matyti, kad pats didžiausias procentas (6,6 proc.) gyventojų, kurie tėra įgiję pradinį išsilavinimą arba nėra jo užbaigę, gyvena Telšių apskrityje. Šis skaičius, palyginus su Lietuvos

vidurkiu (2,0 proc.), yra gana didelis. Lietuvos vidurkį reikšmingai viršija dar dvi apskritys – Alytaus (4,3 proc.) ir Šiaulių (3,3 proc.). Mažiausiai gyventojų, įgijusių tik pradinį išsilavinimą arba jo nebaigusių, gyvena Utenos apskrityje (tik 0,4 proc.).

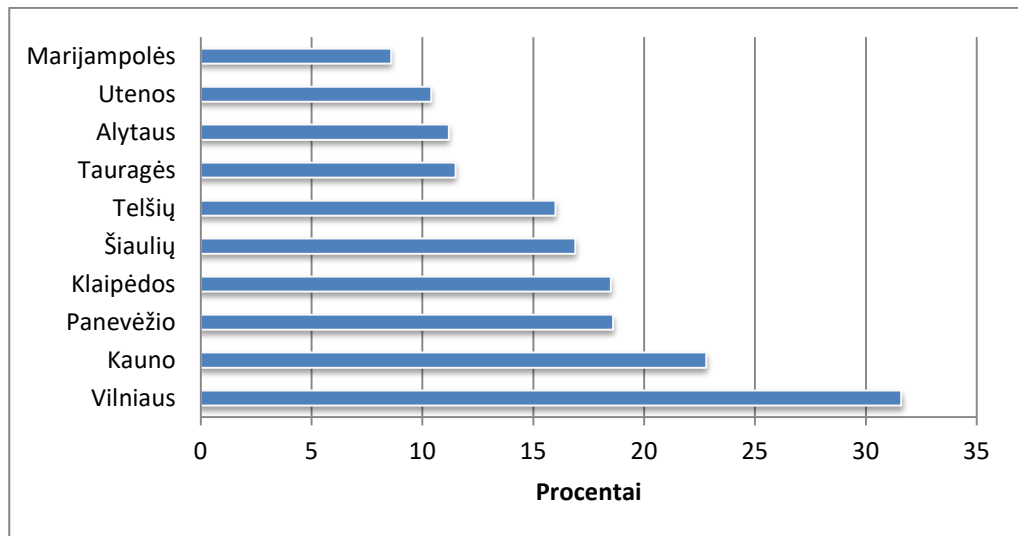
Pagrindinį arba ikiprofesinį išsilavinimą gausiausiai yra įgiję Šiaulių apskrities (14,9 proc.), toliau – Telšių (12,0 proc.) ir Marijampolės (11,4 proc.) apskričių gyventojai. Mažiausiai šios išsilavinimo kategorijos atstovų gyvena ir vėl Utenos (8,2 proc.) bei Vilniaus (8,4 proc.) apskrityse.

Vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą yra įgiję net 41,3 proc. visų Lietuvos gyventojų. Daugiau nei po pusę apskrities populiacijos šios išsilavinimo kategorijos atstovų sudaro Marijampolės (54,2 proc.) ir Tauragės (52,0 proc.) gyventojai. Itin mažai vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą įgijusių asmenų yra Vilniaus apskrityje – apie trečdalis populiacijos (35,8 proc.).

Lietuvoje antra pagal dydį gyventojų grupė yra įgijusi IV pakopos profesinį, aukštesnįjį arba seniau buvusį specialųjį vidurinį išsilavinimą (20,6 proc.). Didžiausia populiacijos dalis, priklausanti šiai išsilavinimo kategorijai, gyvena Utenos apskrityje (29,6 proc.). Vilniaus (17,2 proc.) ir Kauno (18,1 proc.) apskrityse šio išsilavinimo atstovų yra mažiausiai.

Aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą daugiausiai įgijusių žmonių yra Panevėžio apskrityje (6,9 proc.), o mažiausiai – Marijampolės (tik 1,3 proc.), visų trijų pakopų universitetiniu išsilavinimu labiausiai išsiskiria Vilniaus apskritis (bakalauro laipsnis – 15,6 proc., magistro laipsnis – 15,0 proc. ir daktaro laipsnis – 1,0 proc.). Panašiu skaičiumi gyventojų, įgijusių daktaro laipsnį, pasižymi ir Kauno apskritis (0,9 proc.). Be Šiaulių apskrities, kurioje įgijusių daktaro laipsnį gyvena 0,3 proc. asmenų, kitose apskrityse šios išsilavinimo kategorijos respondentų arba nėra, arba jų skaičius labai nedidelis – mažesnis nei 0,1 proc. Panašiai kaip Vilniaus apskrityje, gana nemažą bakalauro laipsnį įgijusių gyventojų turi Klaipėdos (12,0 proc.), Kauno (11,6 proc.) ir Šiaulių (11,1 proc.) apskritys – jose yra universitetai. Labai mažai bakalauro laipsnį įgijusių asmenų dalis yra Marijampolės (6,2 proc.), magistro laipsnį įgijusių – Tauragės (2,2 proc.), Marijampolės (2,4 proc.) ir Utenos (2,6 proc.) apskrityse.

Bendras asmenų, įgijusių aukštąjį universitetinį išsilavinimą pasiskirstymas pagal apskritis pavaizduotas grafike (žr. 28 pav.). Kaip matyti, itin išsiskiria Vilniaus apskritis (31,6 proc.), kurioje susikongregavę daugiausia universitetai. Kitų didžiųjų miestų apskričių rezultatai gyventojų universitetiniu aukštuoju išsilavinimu labai atsilieka (nuo 16,9 iki 22,8 proc.), tačiau šiame kontekste išskirtinė – Telšių apskritis (16 proc.), kurios rezultatas artimas didžiuosius miestus turinčių apskričių rezultatui. Mažiausiai aukštąjį universitetinį išsilavinimą įgijusių žmonių gyvena Marijampolės apskrityje (8,6 proc.).

28 pav. Asmenų, įgijusių aukštąjį universitetinį išsilavinimą pasiskirstymas pagal apskritis.

Lietuvos gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo pasiskirstymas pagal studijų/mokymosi sritis apskrityse pateiktas 11 lentelėje.

11 lentelė. Gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo studijų/mokymosi sritys pagal apskritis.

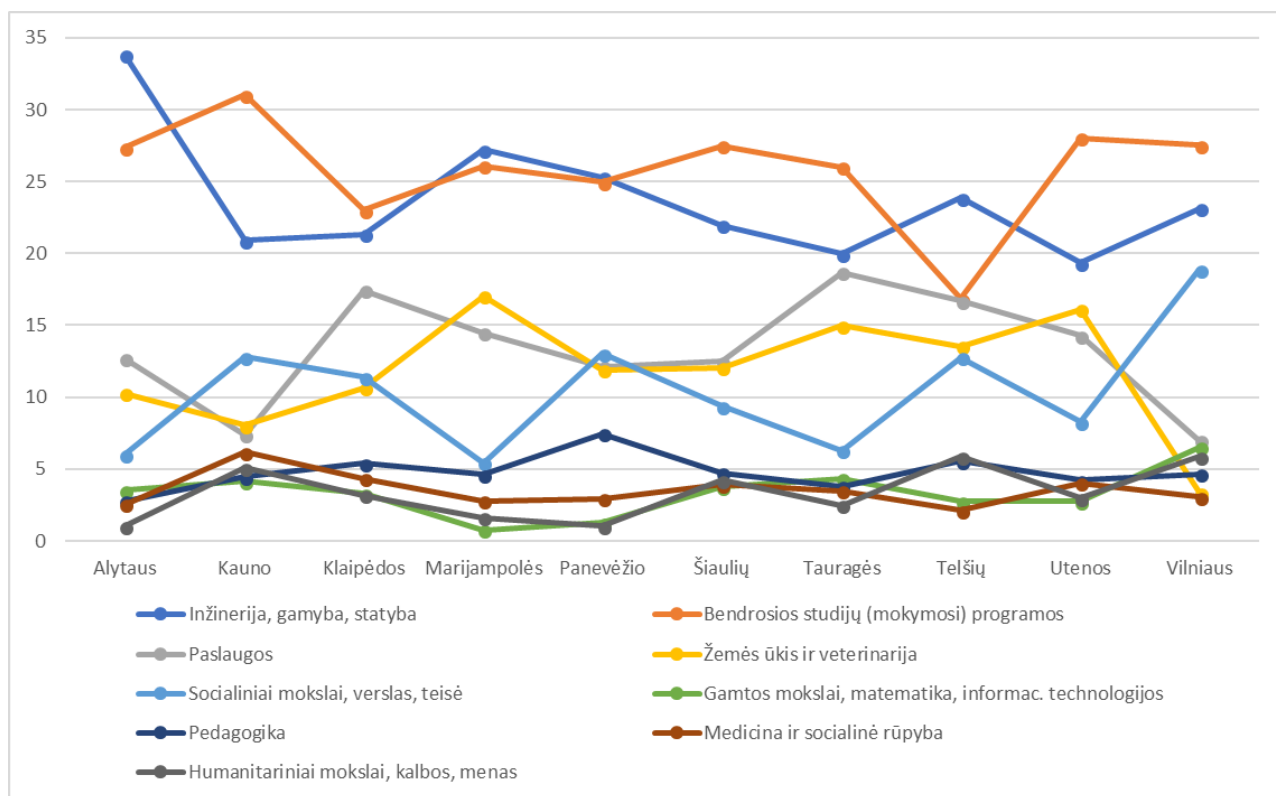
	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus
Bendrosios studijų (mokymosi) programos	27,4	31,0	23,0	26,1	24,9	27,5	26,0	16,9	28,0	27,5
Pedagogika	2,8	4,5	5,4	4,6	7,5	4,7	3,8	5,5	4,2	4,7
Humanitariniai mokslai, kalbos, menas	1,0	5,1	3,2	1,6	1,0	4,2	2,5	5,9	3,0	5,9
Socialiniai mokslai, verslas, teisė	6,0	12,8	11,4	5,4	13,0	9,4	6,3	12,8	8,3	18,9
Gamtos mokslai, matematika, informacinės technologijos	3,5	4,1	3,3	0,7	1,3	3,8	4,3	2,7	2,7	6,5
Inžinerija, gamyba, statyba	33,8	20,9	21,3	27,2	25,3	22,0	20,0	23,9	19,4	23,1
Žemės ūkis ir veterinarija	10,2	8,1	10,7	17,0	11,9	12,0	15,0	13,5	16,1	3,4
Medicina ir socialinė rūpyba	2,5	6,2	4,4	2,8	3,0	3,9	3,5	2,1	4,0	3,1
Paslaugos	12,7	7,4	17,4	14,5	12,1	12,5	18,7	16,7	14,3	7,0

Iš 11 lentelės matyti, kad Vilniaus apskrityje daugiau gyventojų nei kitose apskrityse yra įgiję socialinių mokslų, verslo, teisės (18,9 proc.), gamtos mokslų, matematikos, informacinių technologijų (6,5 proc.) ir humanitarinių mokslų, kalbų, menų (5,9 proc.) sričių išsilavinimą. Mažiausiai Vilniaus apskrities gyventojų, palyginti su kitomis apskritimis, įgiję išsilavinimą žemės ūkio ir veterinarijos srityje (tik 3,4 proc.).

Kauno apskritis labiausiai iš kitų išsiskiria gyventojų skaičiumi, kurie išsilavinimą įgijo bendrųjų studijų (mokymosi) programų (net 31,0 proc.) ir medicinos bei socialinės rūpybos (6,2 proc.) srityse. Klaipėdos apskrityje taip pat gyvena nemažai žmonių, įgijusių išsilavinimą paslaugų srityje, Panevėžio – pedagogikos srityje (po 17,4 proc.). Šiaulių apskritis gyventojų pasiskirstymu tarp išsilavinimo sričių kitų apskričių kontekste neišsiskiria.

Tarp mažesnių apskričių Alytaus apskritis iš kitų išsiskiria turinti daugiausiai gyventojų, įgijusių išsilavinimą inžinerijos, gamybos, statybos srityje (33,8 proc.), Tauragės apskritis – paslaugų (18,7 proc.) ir žemės ūkio bei veterinarijos srityje (15,0 proc.), Telšių – humanitarinių mokslų, kalbų, menų (5,9 proc.) ir paslaugų (16,7 proc.) srityse, Utenos – žemės ūkio ir veterinarijos srityje (16,1 proc.), o Marijampolės apskritis iš kitų išsiskiria mažiausiu skaičiumi gyventojų, įgijusių išsilavinimą gamtos mokslų, matematikos, informacinių technologijų (tik 0,7 proc.) srityse.

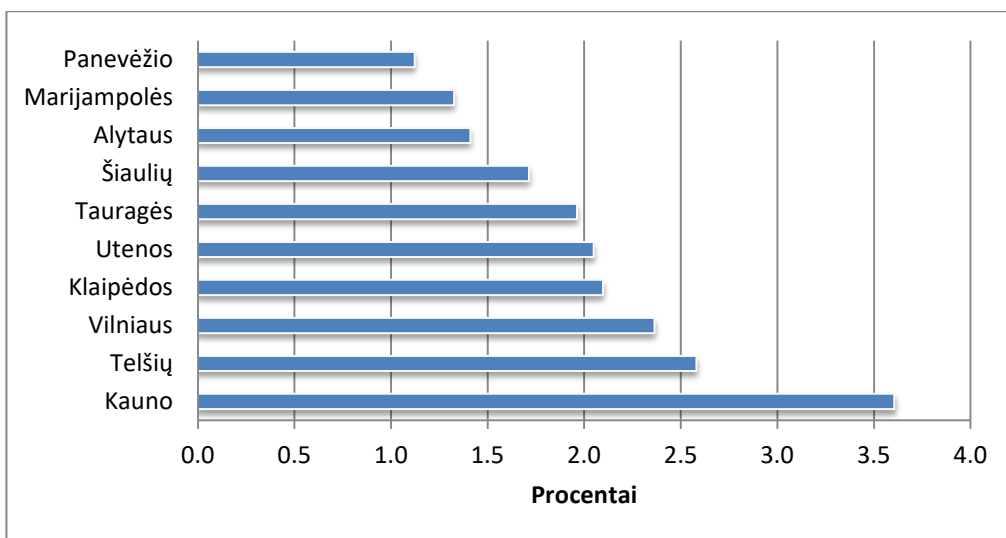
Gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo studijų/mokymosi sritys pagal apskritis pateiktos grafike (žr. 29 pav.) – jame matyti kiekvienos srities dinamika tarp apskričių.

29 pav. Įgyto formaliojo išsilavinimo studijų/mokymosi sritys pagal apskritis.

Apskričių gyventojų siekiamas formalusis išsilavinimas

Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, dalis gyventojų siekia formalaus išsilavinimo sulaukę vyresnio, nei įprastas studentiškas ar mokyklinis amžius – ar tai būtų pirmasis, ar ne pirmasis tos pačios pakopos formalusis išsilavinimas. PIAAC tyrimo metu Lietuvoje, siekdami įgyti formalųjį išsilavinimą, mokėsi arba studijavo 2,3 proc. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių. Šio rezultato pasiskirstymas pagal apskritis pavaizduotas 30 paveiksle. Didžiausias žmonių, siekiančiųjų formaliojo išsilavinimo, skaičius užfiksuotas Kauno (3,6 proc.), mažiausias – Panevėžio apskrityje (1,1 proc.).

30 pav. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių, siekiančių formaliojo išsilavinimo, skaičius apskrityse.

Besimokančių 30-ties ir vyresnių žmonių Lietuvoje grupėje daugiausia yra siekiančių magistro laipsnio (26,3 proc.). Itin didelė siekiančiųjų magistro laipsnio proporcija užfiksuota Marijampolės apskrityje (net 83,3 proc.) (žr. 12 lentelę). Tai galėtų būti susiję su Marijampolėje sudarytomis sąlygomis įgyti universitetinį magistro laipsnį nevykstant studijuoti į universitetus, kai studijos organizuojamos Vilniaus ir Kauno universitetų dėstytojams atvykus į pačią Marijampolę. Kauno apskrityje beveik pusė asmenų, norinčių įgyti formalųjį išsilavinimą, taip pat siekia būtent magistro laipsnio (49,2 proc.). O Alytaus, Šiaulių ir Panevėžio apskrityse studijuojančių vyresnių nei 30-ties metų asmenų grupėje neužfiksuota nei vieno žmogaus, kuris siektų magistro laipsnio.

Antroje vietoje pagal gausumą Lietuvoje yra asmenys, siekiantys įgyti universitetinį bakalauro laipsnį (22,5 proc.) – daugiausiai studijuojančių vyresnių nei 30-ties metų asmenų yra Alytaus (58,6 proc.) ir Klaipėdos (52,4 proc.) apskrityse. Marijampolės, Panevėžio, Tauragės ir Telšių apskrityse šios pakopos siekiančiųjų vyresnių nei 30-ties metų žmonių PIAAC tyrimo vykdymo metu nebuvo.

Daktaro laipsnio siekiančių žmonių užfiksuota tik Kauno (net 16,0 proc.), Klaipėdos (14,7 proc.) ir Vilniaus (6,2 proc.) apskrityse.

Didžiausiai aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo siekiančių formaliojo išsilavinimo asmenų, vyresnių nei 30-ties metų, tyrimo metu gyveno Tauragės (48,3 proc.) ir Utenos (46,9 proc.) apskrityse. Marijampolės, Šiaulių ir Telšių apskrityse šios pakopos siekiančių vyresnių nei 30-ties metų žmonių PIAAC tyrimo vykdymo metu nebuvo.

Vyresni nei 30-ties metų asmenys siekia ne tik aukštojo, bet ir žemesnių išsilavinimų formų, nors tokių asmenų dalis, palyginti su siekiančiųjų aukštojo išsilavinimo, yra mažesnė. Telšių apskrityje visų besimokančių asmenų grupėje užfiksuota net 88,7 proc. tokių, kurie siekė įgyti IV pakopos profesinį išsilavinimą, Šiaulių apskrityje – net 50,0 proc. norėjusių įgyti vidurinį arba I–III pakopos profesinį išsilavinimą.

12 lentelė. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių, siekiančių formaliojo išsilavinimo, studijų/mokymosi pakopos pagal apskritis.

	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus
Vidurinis ir I–III pakopų profesinis		1,4		16,7	37,3	50,0	22,0			28,0
IV pakopos profesinis		9,3			22,2	18,5		88,7		15,2
Aukštasis neuniversitetinis	41,4	9,2	24,3		40,4		48,3		46,9	9,3
Aukštasis (bakalauro)	58,6	14,9	52,4			31,5			23,1	25,6
Aukštasis (magistras)		49,2	8,5	83,3			29,7	11,3	30,0	15,8
Aukštasis (daktaras)		16,0	14,7							6,2

Lietuvoje daugiau nei pusė studijuojančių ar besimokančių 30-ties metų ir vyresnių žmonių yra pasirinkę socialinių mokslų, verslo ir teisės kryptį – net 50,6 proc. Ypač didelė studijuojančiųjų šioje kryptyje dalis užfiksuota Tauragės apskrityje – 68,5 proc. (žr. 13 lentelę). O Šiaulių apskrityje šią kryptį studijuojančių tėra 16,4 proc.

Antra pagal populiarumą studijų ar mokslo kryptis Lietuvoje yra inžinerija, gamyba, statyba – 14,7 proc. Didžiausia proporcija tarp visų studijuojančių yra pasirinkusi būtent šią kryptį gyvena Panevėžio (37,3 proc.) ir Šiaulių (30,7 proc.) apskrityse.

Trečia pagal populiarumą kryptis – medicina ir socialinė rūpyba (10,3 proc.). Ypač didelė studijuojančių proporcija užfiksuota Utenos apskrityje (46,9 proc.).

Paslaugų krypties studijas iš viso Lietuvoje yra pasirinkę 7,2 proc. 30-ties metų ir vyresnių žmonių. Daugiausiai tokių respondentų yra Telšių apskrityje (58,0 proc.). Gamtos mokslų, matematikos, informacinių technologijos studijų kryptį Lietuvoje pasirinkę 6,1 proc. besimokančiųjų, jų itin daug užfiksuota Klaipėdos apskrityje (33,9 proc.).

Tarp rečiau pasirenkamų studijų krypčių – bendrosios studijų (mokymosi) programos (3,9 proc.), pedagogika (3,0 proc.), humanitariniai mokslai, kalbos, menas (2,7 proc.) ir ypač žemės ūkis bei veterinarija (1,5 proc.). Šias studijų kryptis pasirinkę tik kai kurių apskričių gyventojai.

13 lentelė. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių, siekiančių formaliojo išsilavinimo, studijų/mokymosi kryptys pagal apskritis.

	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus
Inžinerija, gamyba, statyba		9,9	16,4		37,3	30,7				23,1
Bendrosios studijų (mokymosi) programos							22,0			12,4
Paslaugos	41,4	5,4				11,2		58,0		
Žemės ūkis ir veterinarija						7,3				3,7
Socialiniai mokslai, verslas, teisė	46,9	63,7	33,7	62,4	62,7	16,4	68,5	30,8	53,1	50,5
Gamtos mokslai, matematika, informacinės technologijos			33,9	20,9		19,3	9,5			
Pedagogika	11,7					9,2		11,3		4,9
Medicina ir socialinė rūpyba		15,6	16,0	16,7		5,9			46,9	1,7

Humanitariniai mokslai, kalbos, menas		5,4							3,7
---------------------------------------	--	-----	--	--	--	--	--	--	-----

Formaliojo išsilavinimo nutraukimas apskrityse

Aiškinantis formaliojo išsilavinimo siekį, aktualu paanalizuoti tai, kiek asmenų, pradėjusių mokytis ar studijuoti, mokslų nepabaigė. Kaip jau buvo anksčiau minėta, Lietuvoje tokių gyventojų yra 11,7 proc. Dažniausiai nutraukiamos universitetinės bakalauro studijos – net 35,2 proc. Ypač daug nutraukusių universitetines bakalauro studijas gyventojų užfiksuota Vilniaus (46,4 proc.) ir Telšių (46,3 proc.) apskrityse (žr. 14 lentelę). Mažiausiai – Marijampolės apskrityje (tik 11,1 proc.).

14 lentelė. Nutraukto formaliojo išsilavinimo proporcijos pagal išsilavinimo lygmenį apskrityse.

	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Telšių	Utenos	Vilniaus
Vidurinis ir I–III pakopų profesinis	7,1	14,3	21,5	19,9	10,0	27,9	15,6	12,1	5,7
IV pakopos profesinis ir aukštesnysis	40,9	29,6	27,7	65,5	23,7	36,3	16,2	28,8	17,7
Aukštasis neuniversitetinis	27,8	9,0	14,0	3,5	14,2	9,0	21,9	32,9	13,5
Aukštasis (bakalauro)	21,9	35,1	34,4	11,1	29,1	19,6	46,3	13,2	46,4
Aukštasis (magistras)	2,4	10,0	0,7		21,7	4,4		13,0	15,3

Antroje pagal dažnumą nutrauktų mokslų vietoje Lietuvoje – IV pakopos profesinis, aukštesnysis ir seniau buvęs specialusis vidurinis išsilavinimas – 26,2 proc. Daugiausiai nutraukusių šiuos mokslus gyventojų fiksuojama Marijampolės apskrityje (net 65,5 proc.), mažiausiai – Telšių (16,2 proc.) apskrityje.

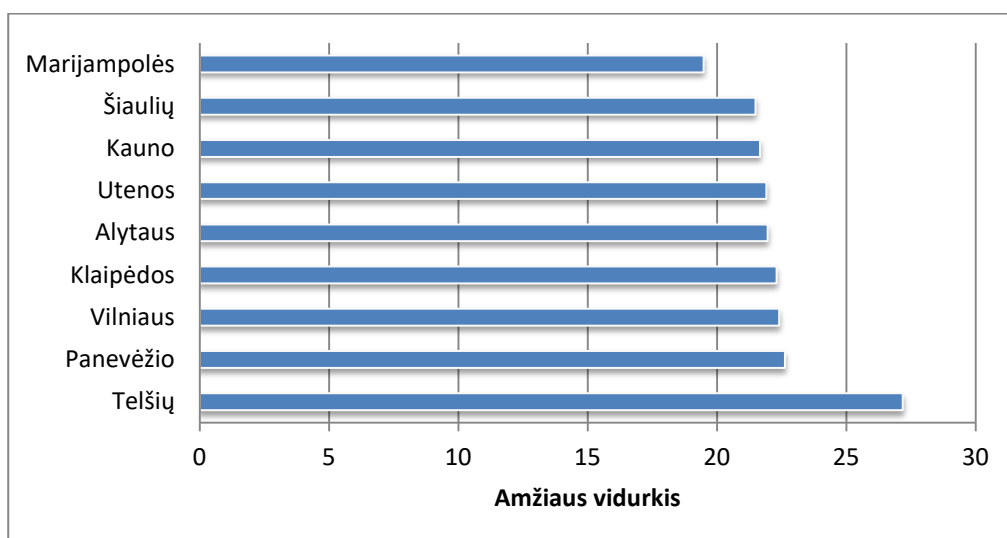
Vidurinis ir I–III pakopų profesinis, aukštasis neuniversitetinis ir aukštasis (magistras) išsilavinimai Lietuvoje nutraukiami panašiai. Vidurinis ir I–III pakopų profesinis išsilavinimas dažniausiai yra nutraukiamas Šiaulių apskrities gyventojų (27,9 proc.), rečiausiai – Alytaus apskrities gyventojų (7,1 proc.). Aukštojo neuniversitetinio išsilavinimo dažniausiai nebaigia Utenos apskrities

gyventojai (32,9 proc.), rečiausiai – žmonės iš Marijampolės apskrities (tik 3,5 proc.). Aukštasis (magistras) išsilavinimas dažniausiai yra nutraukiamas Vilniaus apskrities atstovų (15,3 proc.), rečiausiai – Marijampolės ir Telšių apskrities gyventojų (mažiau nei 0,1 proc.).

Tauragės apskrities gyventojų bet kokios pakopos studijų ar mokymosi nutraukimo rodikliai yra nežymūs.

Pradinio, pagrindinio ir ikiprofesinio bei daktaro laipsnio išsilavinimo nutraukimo rodikliai yra nedideli, todėl 14 lentelėje neperteikti.

31 paveikslo grafike parodytas amžiaus, kada respondentai nutraukė studijas arba mokslą, vidurkis. Daugumos apskričių gyventojų mokslo nutraukimo amžiaus vidurkis yra panašus, išskyrus Telšių apskritį, kurioje mokslą ar studijas nutraukia vidutiniškai vyresni asmenys (27,2 metų), ir išskyrus Marijampolės apskritį, kurioje mokslo ar studijų nebaigia labai jauni asmenys (19,5 metų).

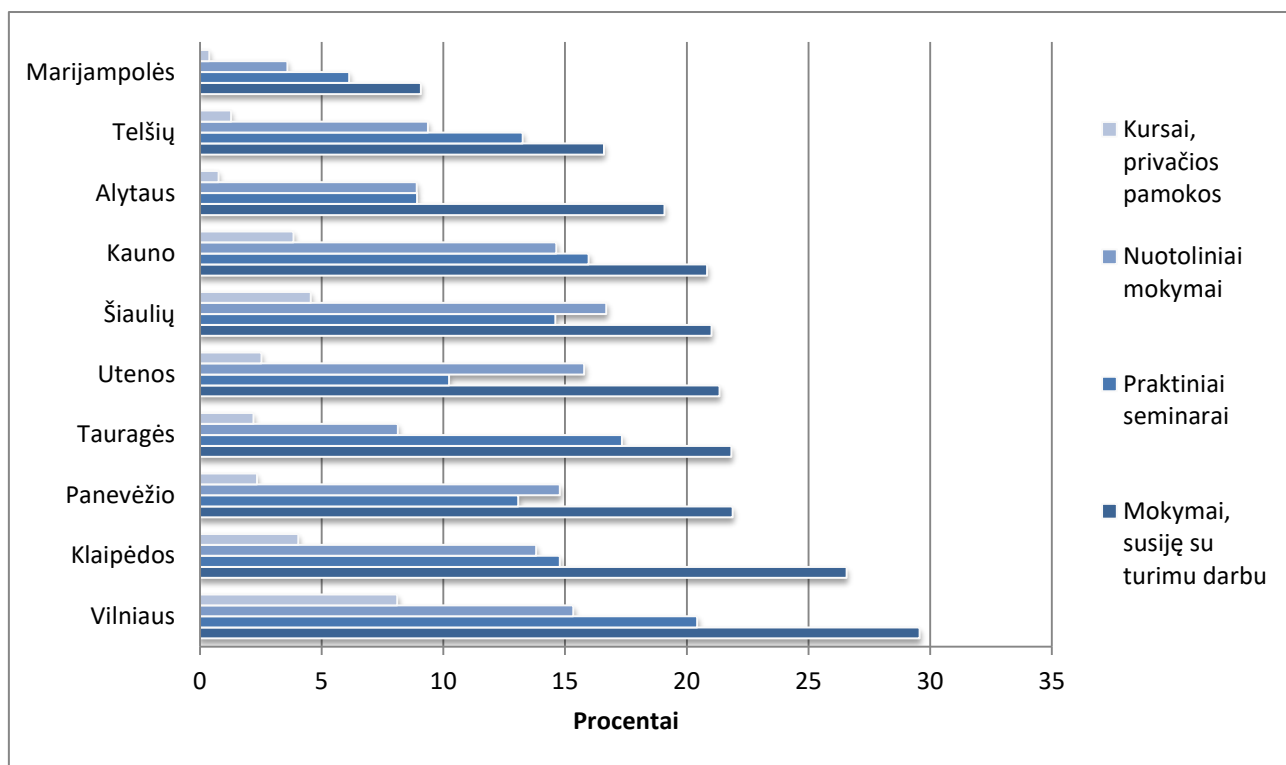
31 pav. Amžiaus vidurkis pagal tai, kokio amžiaus asmenys nutraukė mokslą.

Neformalusis suaugusiųjų švietimas apskrityse

Buvo minėta, kad mokymasis visą gyvenimą yra vienas iš šiuolaikinių pažangios visuomenės rodiklių. Dėl šios priežasties PIAAC tyrimo metu kai kuriuose respondentams pateiktuose klausimuose buvo teiraujamasi apie kursų, mokymų, privačių pamokų, nesusijusių su formaliojo išsilavinimo siekimu, o su kompetencijos kėlimu turimo darbo srityje arba mokymusi savo malonumui, lankymu. 32 paveiksle pateikti rezultatai, koks skaičius apskričių gyventojų per pastaruosius 12 mėnesių dalyvavo skirtingo pobūdžio mokymuose. Rezultatai pateikti tyrimo dalyviams, kuriems yra 30 ar daugiau metų – taip norėta atskirti tuos tyrimo dalyvius, kurių dauguma jau tikrai yra pabaigę formaliojo išsilavinimo studijas. Iš grafiko matyti, kad daugiausiai asmenų,

kurie per pastaruosius 12 mėnesių tobulino kvalifikaciją arba mokėsi savo malonumui, yra Vilniaus apskrityje – šis rezultatas yra natūralus, nes Vilniaus apskrityje gyvena didžiausia Lietuvos gyventojų dalis. Mažiausiai asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių tobulino kvalifikaciją arba mokėsi savo malonumui, yra Marijampolės apskrityje.

Dažniausias kursų, kuriuose respondentai dalyvavo per pastaruosius 12 mėnesių, pobūdis yra mokymai, susiję su dirbamu darbu (iš viso 22,9 proc.). Šiuose mokymuose dalyvavo daugiausiai žmonių iš Vilniaus (29,6 proc.) ir Klaipėdos (26,6 proc.), mažiausiai – iš Marijampolės (9,1 proc.) apskrities. Mokymai, susiję su darbu, – tai tokie mokymai, instruktažas ar praktika, kurios metu naudojamos įprastos darbo priemonės. Tokius mokymus dažniausiai organizuoja darbdavys, siekdamas palengvinti darbuotojų, ypač naujai priimtų, prisitaikymą. Mokymų metu darbuotojai gali būti supažindinami su įmonės veikla, taip pat jiems gali būti pravestas su konkrečiu darbu susijęs instruktažas (dėl saugos reikalavimų, galimų pavojų sveikatai, darbo praktikos). Be to, tai gali būti administratorių, vadovų arba bendradarbių surengti mokymai arba instruktažas, skirtas padėti darbuotojui atlikti savo darbą geriau arba siekiant supažindinti jį su naujomis užduotimis.

32 pav. Mokymasis per pastaruosius 12 mėnesių pagal apskritis.

Antras pagal dažnumą kursų pobūdis yra praktiniai seminarai (iš viso 15,3 proc.), nuo jų netoli atsilieka nuotoliniai mokymai (iš viso 13,5 proc.). Praktinius seminarus per pastaruosius 12 mėnesių daugiausiai lankė Vilniaus (20,4 proc.) ir Tauragės (17,3 proc.), mažiausiai – Marijampolės (6,1 proc.) apskričių gyventojai. Praktiniai seminarai čia suprantami kaip pasidalijimo patirtimi grupės,

dirbtuvės ir panaši praktinė veikla. Nuotolinius mokymus per pastaruosius 12 mėnesių daugiausiai lankė Šiaulių (16,7 proc.) ir Utenos (15,8 proc.), mažiausiai – Marijampolės (3,6 proc.) apskričių gyventojai. Nuotoliniai mokymai yra kursai, kurie yra panašūs į įprastinius, tačiau instruktoriai (mokytojai ar kuratoriai) ir besimokantieji nėra vienoje patalpoje. Juos sieja virtualios mokymosi aplinkos ir elektroninės informavimo priemonės.

Rečiausiai pasitaikantis mokymų pobūdis yra privačios pamokos ir kiti kursai, kurie nepatenka į prieš tai aprašytas tris grupes (iš viso tik 4,3 proc.). Šio pobūdžio mokymus per pastaruosius 12 mėnesių daugiausiai lankė Vilniaus (8,1 proc.) ir Šiaulių (4,6 proc.), mažiausiai – ir vėl Marijampolės (vos 0,4 proc.) apskričių gyventojai. Čia privačios pamokos ir kursai suprantami kaip teminiai, juos veda atitinkamos srities specialistai. Kursai gali vykti mokymo klasėje forma (kartais įtraukiant praktines užduotis, tikras ar menamas situacijas), paskaitų forma arba asmeniškai, susitinkant mokytojui ir mokiniui. Privačiomis pamokomis čia nelaikomos konsultacijos, kai respondentas buvo konsultuojamas draugo, šeimos nario ar kitaip artimai susijusio asmens.

Analizuojant kursų, mokymų, privačių pamokų populiarumą svarbu atkreipti dėmesį į tai, kiek iš viso tokio pobūdžio veikloje respondantai dalyvavo per metus. 15 lentelėje pateikti duomenys, kiek bet kokios rūšies mokymų mažiausiai, daugiausiai ir vidutiniškai dalyvavo apskričių gyventojai.

15 lentelė. Per pastaruosius 12 mėnesių lankyty kursų skaičius pagal apskritis.

Apskritis	Mažiausiai	Daugiausiai	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Tauragės	1	44	6,4	5,9
Kauno	1	40	5,0	4,8
Panevėžio	1	28	4,8	4,9
Šiaulių	1	39	4,8	4,0
Vilniaus	1	25	4,8	4,3
Utenos	1	18	4,5	4,1
Klaipėdos	1	44	4,3	5,6
Telšių	1	10	3,3	2,4
Marijampolės	1	17	3,2	2,8
Alytaus	1	12	2,9	2,4

Iš 15 lentelės matyti, kad pastaraisiais metais mažiausiai visose apskrityse respondantai dalyvavo vienuose kursuose, mokymuose ar privačiose pamokose. Duomenys pateikti tik apie tuos

respondentus, kurie dalyvavo paskutiniaisiais 12 mėnesių mokymosi veikloje. Didžiausias per metus lankytų mokymų skaičius užfiksuotas Tauragės apskrityje – net 44. Šioje apskrityje fiksuojamas ir didžiausias lankytų kursų vidurkis – 6,4 (standartinis nuokrypis – 5,9). Antroji apskritis, kurioje fiksuotas didžiausias lankytų mokymų skaičius (40) ir didžiausias kursų vidurkis (5,0, standartinis nuokrypis – 4,8), yra Kauno. Mažiausias maksimalus tobulinimosi kursų skaičius per metus nurodytas Telšių apskrityje – tik 10 kartų. Mažiausias tokių kursų vidurkis – Alytaus apskrityje (2,9, standartinis nuokrypis – 2,4).

16 lentelėje pateikti duomenys, ar darbdavys apmokėjo per pastaruosius 12 mėnesių lankytus kursus, mokymus, kurie buvo susiję būtent su darbu, kvalifikacijos tobulinimu. Kaip matyti, visiškai apmokėti kursus labiausiai linkę Tauragės darbdaviai – daugiau nei du trečdaliai (70,4 proc. atvejų), mažiausiai – Marijampolės darbdaviai (tik 38,1 proc. atvejų). Pastarieji labiau linkę mokymus apmokėti iš dalies (17,0 proc. atvejų). Visiškai už kvalifikacijos tobulinimosi kursus labiausiai nelinekę mokėti Klaipėdos apskrities darbdaviai – net ketvirtadalis (24,6 proc.), o Alytaus apskrityje tokių darbdavių nurodytas tik dešimtadalis (10,0 proc.).

16 lentelė. Ar darbdavys apmokėjo kvalifikacijos tobulinimo kursus? Rezultatai pagal apskritis.

Apskritis	Taip, visiškai	Taip, iš dalies	Visiškai ne	Tokių išlaidų nebuvo
Tauragės	70,4	8,1	13,6	4,3
Alytaus	59,6	5,2	10,0	16,3
Klaipėdos	58,5	5,8	24,6	6,7
Panevėžio	58,1	15,0	11,3	15,0
Kauno	56,5	11,6	13,8	15,1
Vilniaus	53,9	7,8	19,5	16,4
Utenos	51,2	6,7	13,1	21,0
Šiaulių	51,0	11,5	18,2	12,2
Telšių	45,7	11,8	13,6	21,7
Marijampolės	38,1	17,0	15,3	22,8

GEBĖJIMŲ IR DARBO RINKOS SĄSAJOS

GEBĖJIMŲ PANAUDOJIMAS DARBO RINKOJE

Lietuvos gyventojų darbinis statusas

Prieš analizuojant, kiek išsilavinimas panaudojamas darbo rinkoje, svarbu išsiaiškinti, kaip Lietuvos gyventojai yra pasiskirstę pagal darbinį statusą. Iš 17 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad visu etatu (tiek samdomo darbuotojo, tiek individualios veiklos atveju) Lietuvoje dirba 57,2 proc. 16–65 metų gyventojų. Nors tai vos daugiau nei pusė nagrinėjamo amžiaus gyventojų, tačiau Lietuva šiuo rezultatu yra tarp penkių šalių, kuriose visu etatu dirbančių darbuotojų yra daugiausiai (žr. 18 lentelę). Lyderio pozicijas darbuotojų, dirbančių visu etatu, atveju užima Čekija (61,5 proc.) ir Singapūras (61,4 proc.). Nedaug nuo jų atsilieka mūsų kaimynė Estija (58,7 proc.). Tik vos per trečdalį darbuotojų, dirbančių visu etatu, gyvena Turkijoje (36,5 proc.) ir Graikijoje (39,9 proc.).

17 lentelė. Suaugusiųjų darbinis statusas (pagrindinis, jei yra keli): visų gyventojų ir pagal lytis.

Darbinis statusas	Visi	Vyrai	Moterys
Dirbantis(-i) visu etatu darbuotojas(-a) (individuali veikla, samdomas(-a) darbuotojas(-a))	57,2	61,2	53,6
Dirbantis(-i) ne visu etatu darbuotojas(-a) (individuali veikla, samdomas(-a) darbuotojas (-a))	5,8	4,7	6,8
Nedirbantis(-i)	11,2	12,7	9,9
Mokinys(-ė), studentas(-ė)	9,7	10,3	9,1
Pradedantis(-ti), atliekantis(-i) profesinę praktiką	0,2	0,3	0,1
Išėjęs(-usi) į pensiją arba išankstinę pensiją	4,9	3,3	6,3
Neįgalusis(-ioji)	5,4	5,9	5,0
Namų šeimininkas(-ė) arba asmuo,	4,6	0,6	8,2

prižiūrintis vaikus (šeimą)			
Kita	1,0	1,1	0,8

Dalis Lietuvos gyventojų dirba ne visu etatu (tiek samdomo darbuotojo, tiek individualios veiklos atveju) – 5,8 proc. Šis skaičius, palyginti su kitomis šalimis, yra gana mažas. Mažiau nei Lietuvoje ne visu etatu dirbančių asmenų yra tik penkiose šalyse: Čekijoje – tik 2,0 proc., tačiau joje didžiausia dalis žmonių, dirbančių visu etatu; Slovėnijoje (2,9 proc.), Turkijoje (3,3 proc.), Slovakijoje (3,5 proc.) ir Lenkijoje (4,3 proc.). Labiausiai darbas ne visu etatu yra populiarus Olandijoje – taip dirba net ketvirtadalis gyventojų (25,5 proc.). Šiuo rezultatu Olandija reikšmingai skiriasi iš visų kitų šalių.

18 lentelė. Suaugusiųjų darbinis statusas: palyginimas tarp šalių.

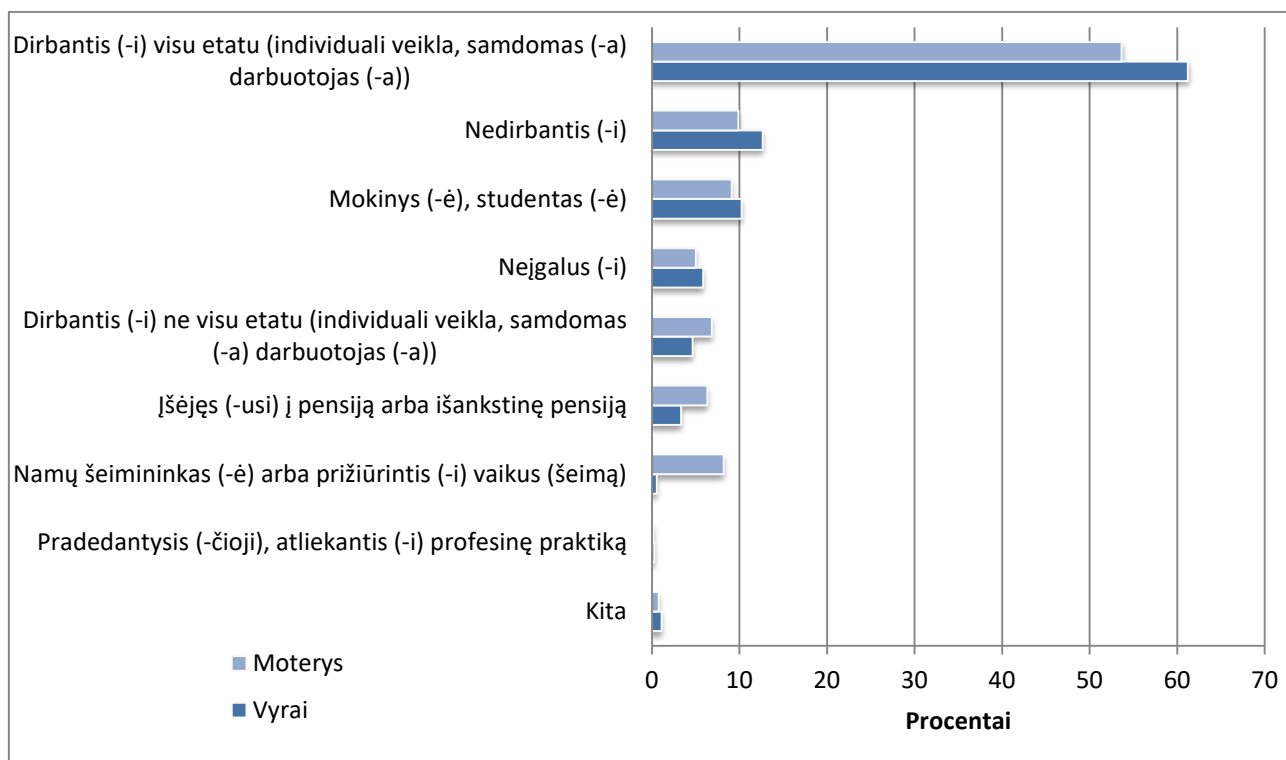
Šalis	Dirbantis(-i) visu etatu darbuotojas(-a) (individuali veikla, samdomas(-a) darbuotojas(-a))	Dirbantis(-i) ne visu etatu darbuotojas(-a) (individuali veikla, samdomas(-a) darbuotojas(-a))	Nedirbantis(-i)	Namų šeimininkas(-ė) arba asmuo, prižiūrintis vaikus (šeimą)
Čekija	61,5	2,0	5,0	5,1
Singapūras	61,4	8,6	4,1	8,3
Estija	58,7	6,0	7,1	5,3
Norvegija	57,6	12,8	3,0	1,8
LIETUVA	57,2	5,8	11,2	4,6
Suomija	55,4	6,9	6,4	3,3
Pietų Korėja	54,9	9,0	3,5	15,0
Slovakija	54,5	3,5	11,7	1,3
Švedija	54,4	14,0	6,1	2,2
Kipras	53,5	6,0	9,3	8,8
Rusija	53,4	6,5	6,9	6,9
Slovėnija	53,1	2,9	11,9	2,1
Japonija	53,0	16,6	5,1	14,1
Naujoji Zelandija	52,6	17,7	5,4	8,6
JAV	52,2	12,1	8,4	5,7
Izraelis	52,1	14,3	5,8	6,2
Belgija	51,8	15,9	4,1	4,3
Danija	51,8	10,6	6,7	1,1
Austrija	51,4	14,9	4,5	5,6
Lenkija	51,0	4,3	9,9	6,8
Prancūzija	50,5	11,1	9,9	5,1
Jungtinė Karalystė	50,0	16,9	7,4	6,4

Vokietija	48,6	17,2	5,2	5,7
Čilė	45,7	16,4	5,9	12,0
Ispanija	45,1	8,8	19,3	9,3
Italija	44,4	8,5	12,7	11,7
Airija	41,7	15,1	12,1	10,2
Olandija	41,6	25,5	4,3	6,9
Graikija	39,9	6,8	20,7	12,2
Turkija	36,5	3,3	8,8	29,9

Lietuva yra šalių grupėje, kuri pasižymi nedideliu žmonių, dirbančių namų ūkyje ar prižiūrinčių vaikus, skaičiumi (4,6 proc.) (žr. 17 ir 18 lenteles). Mažiausiai tokių žmonių yra Danijoje (tik 1,1 proc.), nedaug ir kitose Skandinavijos šalyse (Norvegijoje – 1,8 proc., Švedijoje – 2,2 proc., Suomijoje – 3,3 proc.), šioje grupėje yra ir Slovakija (1,3 proc.) bei Slovėnija (2,1 proc.). Beveik trečdalis žmonių Turkijoje dirba namuose arba prižiūri vaikus – net 29,9 proc. Šiuo rezultatu Turkija itin lenkia visas kitas šalis.

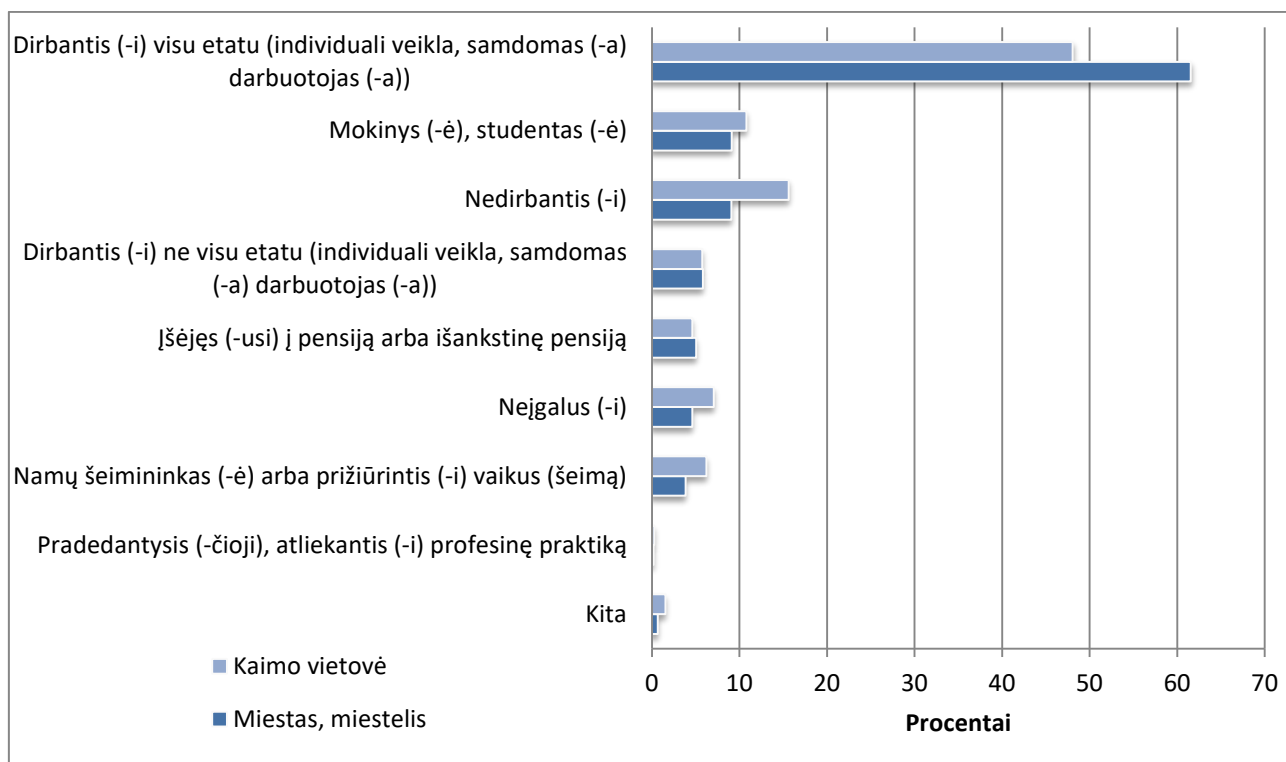
Lietuva iš kitų šalių išsiskiria gana nemažu bedarbių skaičiumi (11,2 proc.). Didesnį bedarbių skaičių turi tik šešios šalys. Daugiausiai bedarbių – Graikijoje (20,7 proc.) ir Ispanijoje (19,3 proc.), šiose šalyse nedirba apie penktadalis šalies gyventojų. O Norvegijoje neturinčių darbo tėra 3,0 proc., Pietų Korėjoje – 3,5 proc. Kaimyninėje Estijoje bedarbių skaičius yra mažesnis nei Lietuvoje (7,1 proc.).

33 paveiksle perteikti Lietuvos gyventojų darbinio statuso skirtumai pagal lytis. Kaip matyti, reikšmingas lyčių skirtumas fiksuojamas tik dirbančių visu etatu žmonių atveju (vyrų naudai – 61,2 proc. ir, atitinkamai, 53,6 proc.) ir dirbančių namuose asmenų atveju (daugiau moterų – 8,2 proc. ir, atitinkamai, tik 0,6 proc.).

33 pav. Lietuvos gyventojų darbinis statusas: palyginimas pagal lytis.

Išanalizavus Lietuvos gyventojų darbinio statuso pasiskirstymą pagal gyvenamosios vietovės tipą paaiškėjo, kad daug daugiau visu etatu dirbančių žmonių yra mieste nei kaimo tipo gyvenvietėse (61,6 proc. ir 48,0 proc.) (žr. 34 pav.). Tačiau kaimo tipo gyvenvietėse reikšmingai daugiau bedarbių (15,6 proc., atitinkamai, mieste – 9,1 proc.), šiek tiek dažnesnis darbas namuose (6,2 proc., mieste – 3,8 proc.) ir daugiau neįgaliųjų, negalinčių dirbti asmenų (7,1 proc., mieste – 4,6 proc.).

34 pav. Lietuvos gyventojų darbinis statusas: palyginimas pagal miesto ir kaimo tipo vietas.

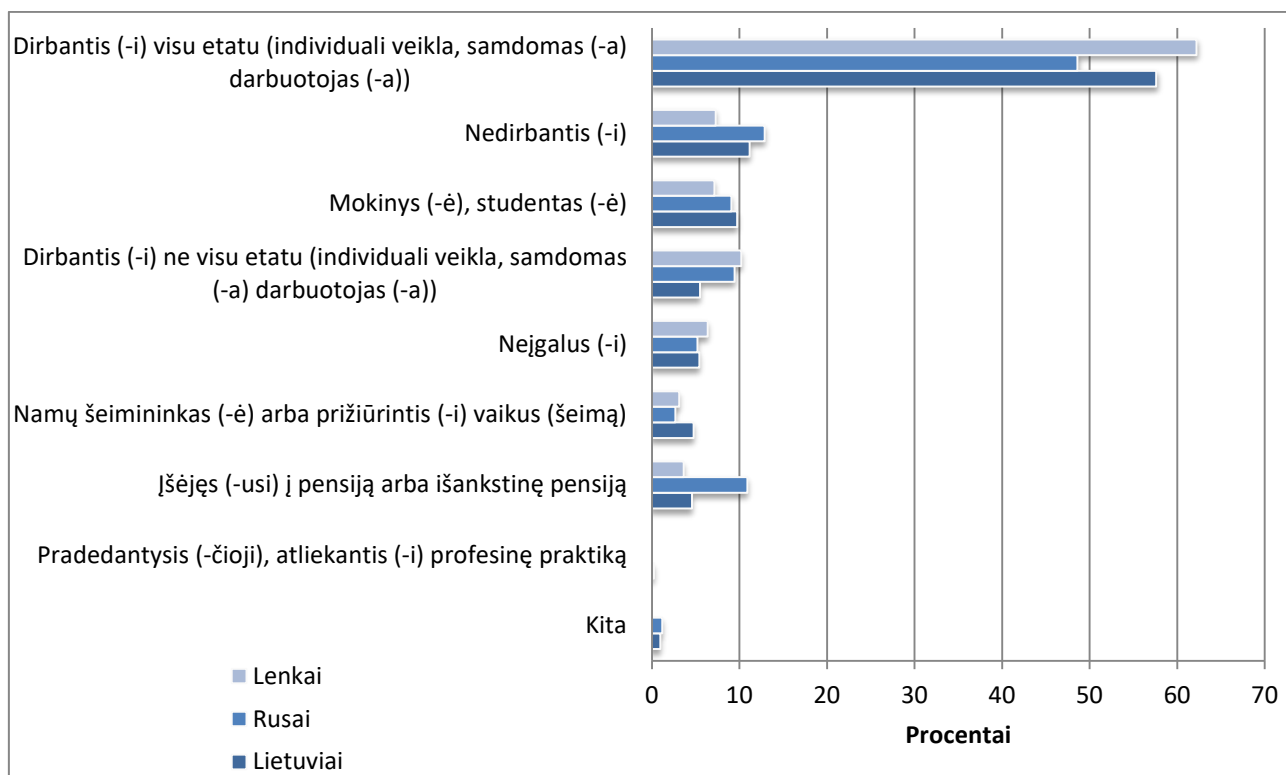
Smulkesnis gyvenamųjų vietovių skaidymas pateiktas 19 lentelėje. Lentelėje matyti, kad žmonių, dirbančių visu etatu, skaičius tolygiai mažta, mažėjant gyvenamajai vietai: pradedant Vilniumi (70,1 proc.) ir baigiant mažais miesteliais bei kaimo vietovėmis (48,0 proc.). Bedarbių, neįgalių asmenų ir dirbančių namuose žmonių skaičius mažėjant gyvenamajai vietai tolygiai didėja (bedarbių nuo 4,6 iki 15,6 proc., neįgalių asmenų nuo 3,1 iki 7,1 proc., dirbančių namuose žmonių nuo 2,5 iki 6,2 proc.). Kitų darbinių statusų pasiskirstymas pagal gyvenamosios vietovės dydį neišsiskiria.

19 lentelė. Lietuvos gyventojų darbinis statusas pagal vietovės dydį.

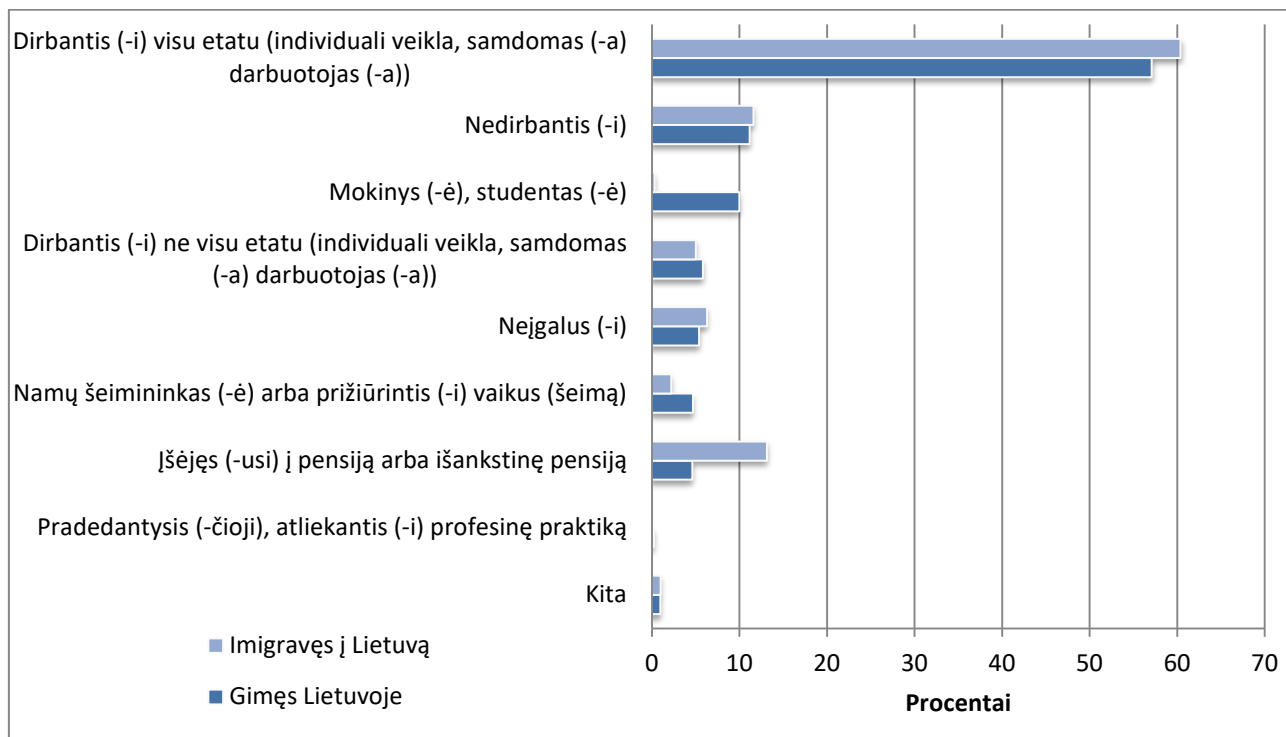
Darbinis statusas	Vilnius	Kiti didmiesčiai	Miestai	Maži miesteliai ir kaimo vietovės
Dirbantis(-i) visu etatu darbuotojas (-a) (individuali veikla,	70,1	61,0	56,8	48,0

samdomas(-a) darbuotojas(-a)				
Dirbantis(-i) ne visu etatu darbuotojas (-a) (individuali veikla, samdomas(-a) darbuotojas(-a)	4,3	6,7	6,1	5,8
Nedirbantis(-i)	4,6	8,9	12,0	15,6
Mokinys(-ė), studentas(-ė)	10,1	9,5	8,2	10,8
Pradedantis(-ti), atliekantis (-i) profesinę praktiką	0,3	0,1	0,2	0,3
Išėjęs(-usi) į pensiją arba išankstinę pensiją	4,0	5,3	5,5	4,6
Neįgalusis(-ioji)	3,1	4,2	5,9	7,1
Namų šeimininkas(-ė) arba asmuo, prižiūrintis vaikus (šeimą)	2,5	3,9	4,6	6,2
Kita	1,0	0,4	0,7	1,6

Aktualu žinoti, ar darbinį statusą veikia Lietuvos gyventojų tautybė ir migracija. 35 paveiksle pateikti trijų gausiausių Lietuvoje gyvenančių tautų duomenys – lietuvių, rusų ir lenkų. Kaip matyti, iš jų labiausiai išsiskiria rusų tautybės asmenys: jų mažiausiai dirba visu etatu (48,6 proc., o lenkų – 62,2 proc., lietuvių – 57,6 proc.), daugiausiai – nedirba (12,9 proc., lietuvių – 11,2 proc., lenkų – 7,3 proc.). Be to, akcentuotina, kad į pensiją išėję asmenys taip pat yra daugiausia rusų tautybės (10,9 proc., lietuvių ir lenkų – 4,6 ir 3,6 proc.). Ne visu etatu rečiausiai dirba lietuviai (5,5 proc., lenkai ir rusai – 10,2 ir 9,5 proc.).

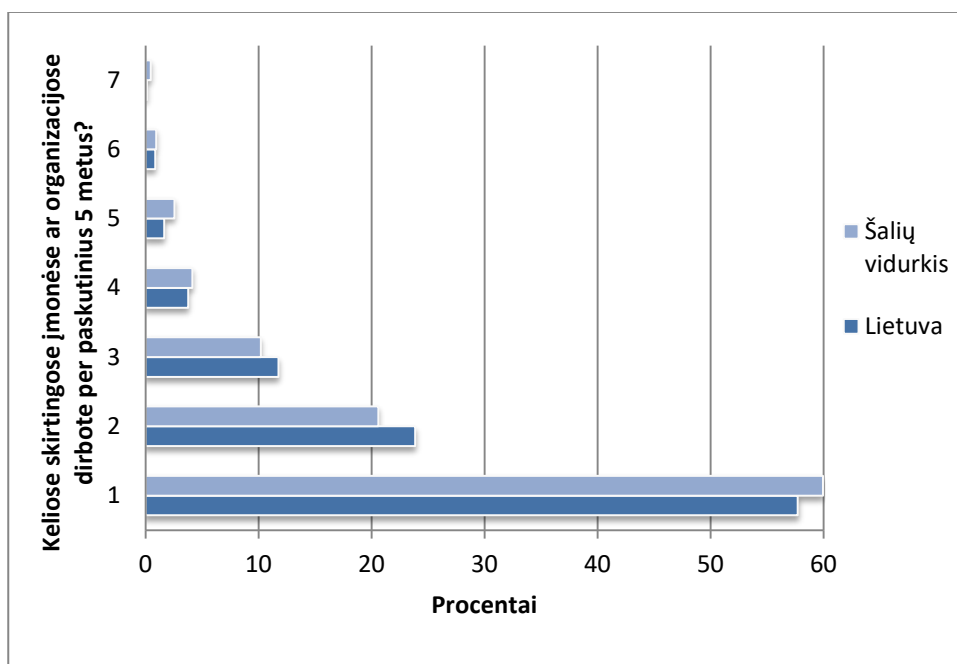
35 pav. Lietuvos gyventojų darbinis statusas: palyginimas pagal tautybę.

36 pav. Lietuvos gyventojų darbinis statusas: palyginimas pagal migraciją.

Didžiausias migracijos poveikis nustatytas mokinių, studentų ir išėjusių į pensiją asmenų atveju (žr. 36 pav.). Lietuvoje beveik nėra 16–65 metų amžiaus mokinių ar studentų, kurie būtų gimę kitoje šalyje ir tik vėliau su tėvais persikėlę gyventi į Lietuvą (vos 0,3 proc.). O pensijoje arba išankstinėje pensijoje esantys asmenys Lietuvoje gyvena dažniausiai atvykę iš kitų šalių (13,1 proc., kai Lietuvoje gimusių ir pensijoje esančių asmenų iki 65 metų yra tik 4,6 proc.). Darbuotojų visu etatu grupėje šiek tiek daugiau yra imigravusių į Lietuvą asmenų (60,4 proc., atitinkamai, Lietuvoje gimusiųjų – 57,1 proc.).

Vienintelis apmokamas asmenų darbas arba nuosavas verslas – dažniausias Lietuvoje. Tik 7,6 proc. gyventojų paminėjo, kad dirba daugiau nei viename darbe arba turi daugiau nei vieną verslą. Asmenų, dirbančių daugiau nei viename darbe arba turinčių daugiau nei vieną verslą, tarptautinis vidurkis yra 8,3 proc. Taigi, Lietuvos situacija šiuo aspektu yra panaši į tarptautinį vidurkį. Tačiau daugumoje šalių yra kiek labiau įprasta turėti daugiau nei vieną apmokamą darbą arba verslą. Pavyzdžiui, Čilėje dirbančių daugiau nei viename darbe arba versle yra net 17,2 proc., Norvegijoje – 12,5 proc., Jungtinėse Amerikos Valstijose – 12,3 proc. Rečiausiai dviejuose darbuose ar versluose žmonės dirba Italijoje (tik 3,2 proc.) ir Slovėnijoje (4,0 proc.).

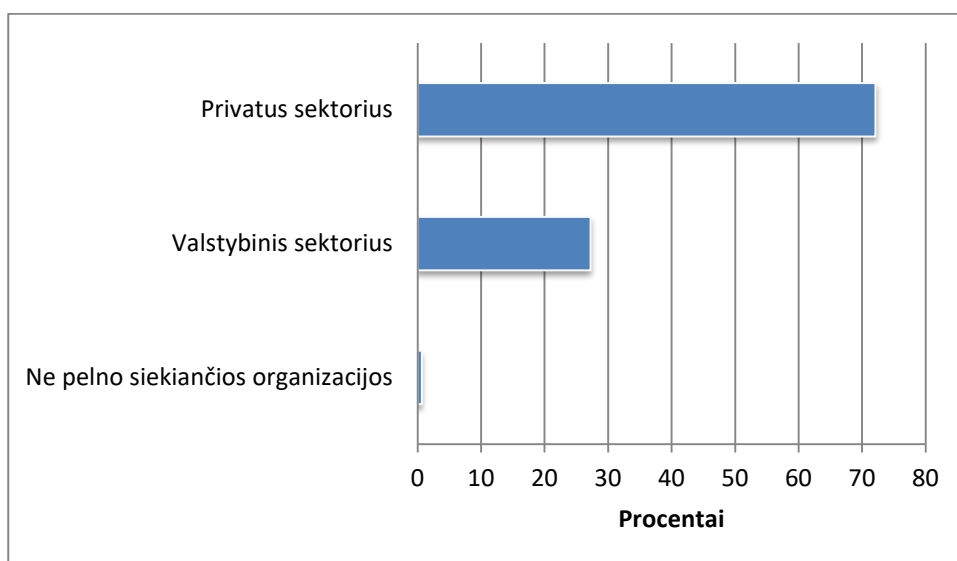
37 pav. Skirtingų įmonių, organizacijų ar verslų skaičius, kuriuose asmuo dirbo per pastaruosius 5 metus: Lietuvos ir kitų šalių palyginimas.

Verta panagrinėti, kaip dažnai asmenys keičia savo darbo vietas. 37 paveiksle pateikti duomenys, keliose skirtingose įmonėse, organizacijose ar versluose asmuo dirbo per pastaruosius 5 metus. Kaip matyti, Lietuvos gyventojų rezultatai panašūs į šalių vidurkį. Didžioji dauguma gyventojų pastaruosius 5 metus darbo nepakeitė ir dirbo tik vienoje įmonėje. Beveik ketvirtadalis

(23,8 proc.) Lietuvos gyventojų per pastaruosius 5 metus dirbo dviejose įmonėse vienu metu arba pakeitė darbą. Virš dešimtadalio (11,8 proc.) žmonių vienu metu dirbo trijose įmonėse arba keitė darbą vieną ar du kartus. Tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse kai kurie gyventojai tuo pat metu dirbo daugiau nei trijose įmonėse arba greičiausiai yra linkę dažnai keisti darbus. Pavieniai gyventojai pastaruosius 5 metus yra dirbę nuo 7 iki net 90 įmonių – tokių asmenų pasitaikė ir Lietuvoje.

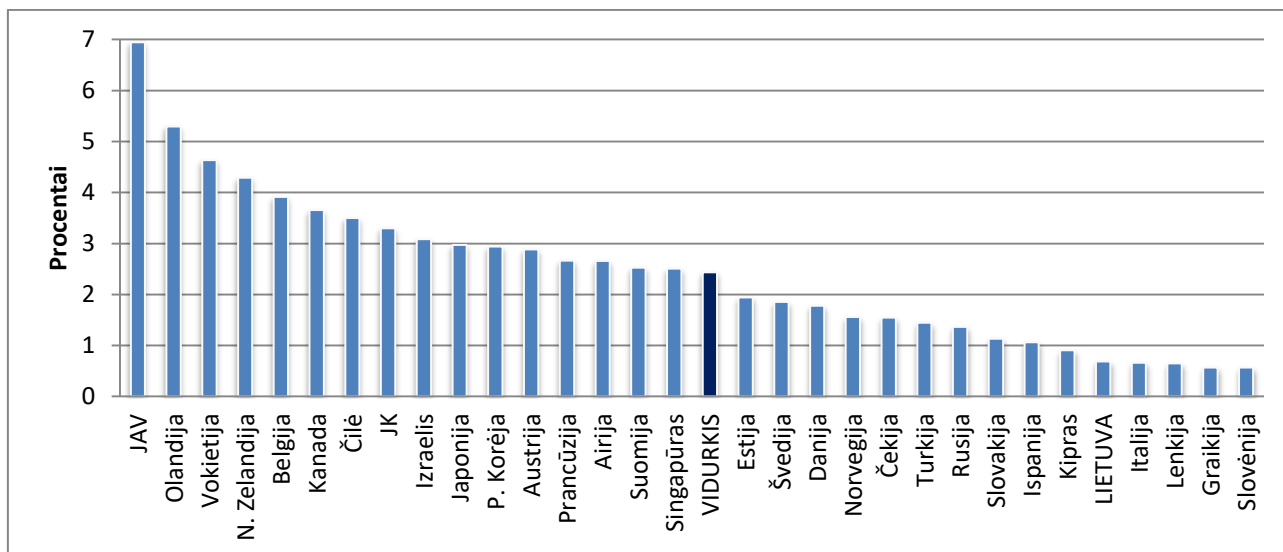
Lietuvoje dažniausias darbo pobūdis yra parduotuvių asistentai (pardavėjai ir pan.) bei įvairūs komercinės prekybos atstovai (prekybos agentai ir pan.). Tokių asmenų Lietuvoje atitinkamai yra 2,7 proc. ir 2,3 proc. Antras pagal dažnumą darbas yra vairuotojų (tolimųjų reisų, taksi ir kt.) – Lietuvoje vairuotojais dirba 2,2 proc. gyventojų. Daugiausiai industrijos srities darbuotojų Lietuvoje priklauso statybų (3,2 proc.) ir švietimo (2,0 proc.) sferoms.

Dažniausiai Lietuvos gyventojai dirba privačiame sektoriuje (72,1 proc.), rečiausiai – ne pelno siekiančiose organizacijose (tik 0,7 proc.) (žr. 38 pav.). Valstybiniame sektoriuje dirba vos daugiau nei ketvirtadalis gyventojų (27,2 proc.).

38 pav. Lietuvos gyventojų darbas pagal ekonominius sektorius.

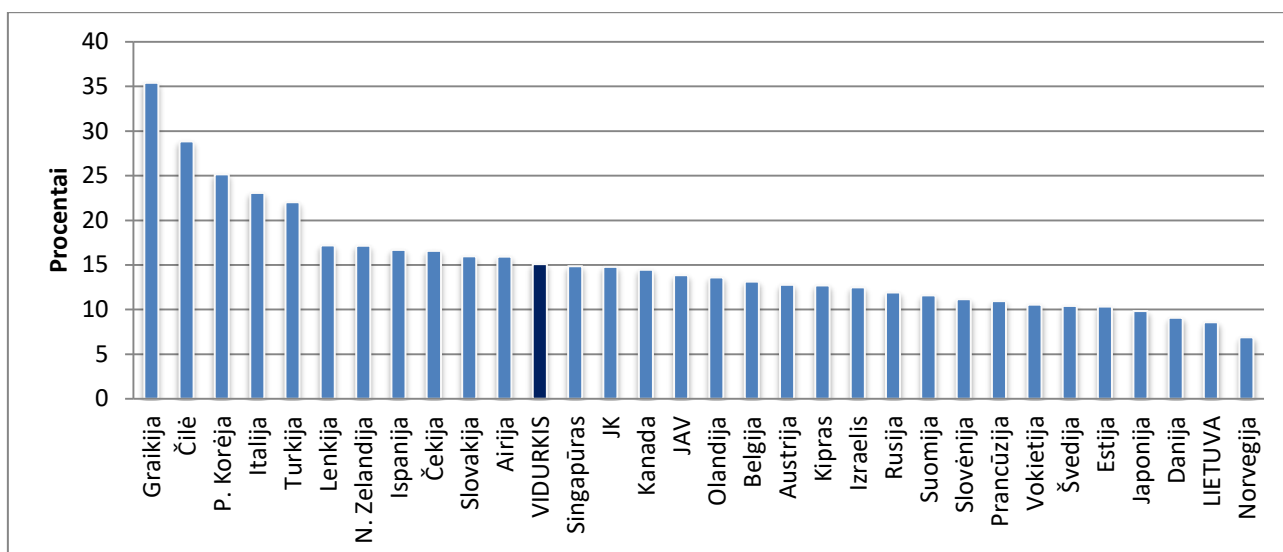
Palyginus su kitomis šalimis matyti, kad Lietuva yra grupėje šalių, kuriose darbuotojų ne pelno siekiančiose organizacijose yra mažiausiai (žr. 39 pav.). Ne pelno siekianti organizacija čia suprantama kaip labdaros fondas, profesinė asociacija, religinė organizacija ar pan. Mažiau nei Lietuvoje dirbančiųjų šiame ekonominiame sektoriuje yra tik Lenkijoje, Graikijoje ir Slovėnijoje (po 0,6 proc.). Tiek pat mažai, kaip ir Lietuvoje, ekonominio sektoriaus darbuotojų yra ir Italijoje. Palyginti, Jungtinėse Amerikos Valstijose ne pelno siekiančiųjų organizacijų atstovų yra net 6,9 proc., Olandijoje – 5,3 proc., Vokietijoje – 4,6 proc.

39 pav. Darbas ne pelno siekiančiose organizacijose. Palyginimas tarp šalių.

Palyginus Lietuvos gyventojų pasiskirstymą pagal ekonominius sektorius su kitomis šalimis privataus sektoriaus atžvilgiu matyti, kad vidutiniškai panaši dalis gyventojų priklauso privačiam sektoriui ir kitose šalyse. Daugiausiai gyventojų, dirbančių privačiame sektoriuje, gyvena Japonijoje – 85,9 proc. ir Pietų Korėjoje – 85,5 proc., toliau Čilėje – 83,1 proc. ir Turkijoje – 82,8 proc. Mažiausiai gyventojų, dirbančių privačiame ekonominiame sektoriuje, yra Rusijoje – 63,8 proc., Norvegijoje – 64,4 proc., Švedijoje – 65,2 proc. ir Danijoje – 65,6 proc.

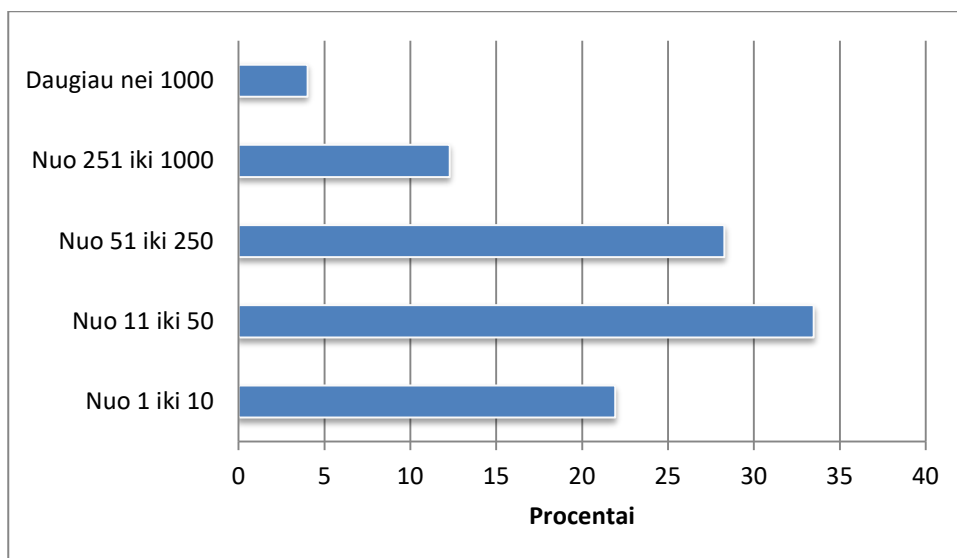
91,4 proc. Lietuvos gyventojų yra samdomi darbuotojai ir tik 8,6 proc. dirba pagal individualią veiklą – šiuo rezultatu Lietuva šalių sąrašė yra sąrašo gale – antroji nuo pabaigos, nes čia yra mažiausiai pagal individualią veiklą dirbančių asmenų (žr. 40 pav.).

40 pav. Dirbančių pagal individualią veiklą gyventojų dalis. Palyginimas tarp šalių.

Labiausiai pagal individualią veiklą linkę dirbti Graikijos (net 35,5 proc.), Čilės (28,8 proc.) ir Pietų Korėjos (25,1 proc.) gyventojai. Mažiau negu Lietuvoje tokių gyventojų yra tik Norvegijoje (6,9 proc.).

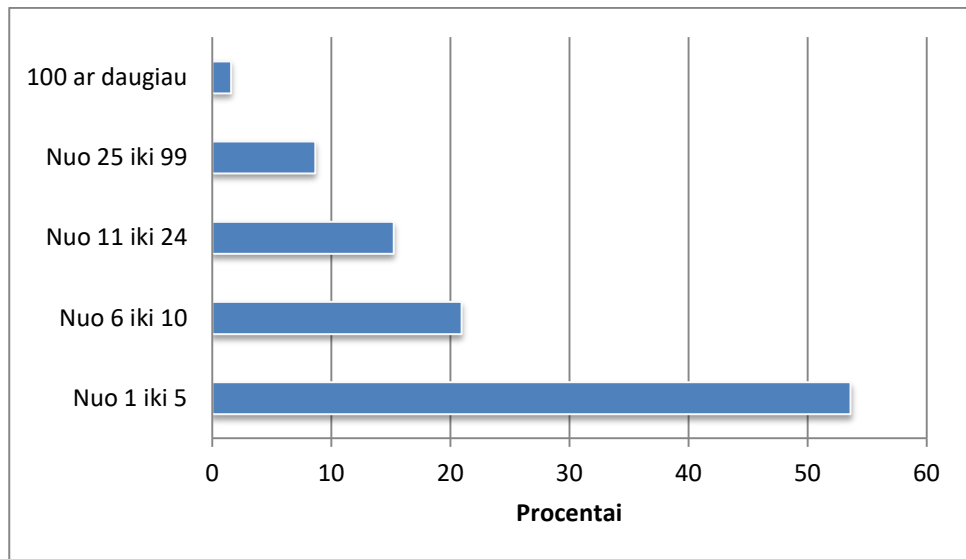
Išanalizavus, kokio dydžio darbovietėse dirba Lietuvos gyventojai, matyti (žr. 41 pav.), kad dažniausiai dirbama mažose arba vidutinio dydžio įmonėse – nuo 11 iki 50 darbuotojų apimančiose darbovietėse dirba apie trečdalis gyventojų (33,5 proc.), nuo 51 iki 250 darbuotojų – daugiau nei ketvirtadalis gyventojų (28,3 proc.). Stambiose įmonėse Lietuvos gyventojų dirba vos 4,0 proc. Stambiose įmonėse labiausiai yra linkę dirbti Singapūro (17,1 proc.), Jungtinės Karalystės (12,5 proc.) ir Jungtinių Amerikos Valstijų (11,4 proc.) gyventojai, mažiausiai – Graikijos ir Kipro (tik po 2,7 proc.) bei Estijos (3,4 proc.) gyventojai. Lietuva – šių šalių grupėje.

41 pav. Lietuvos gyventojų dalis, dirbanti skirtingo dydžio darbovietėse.

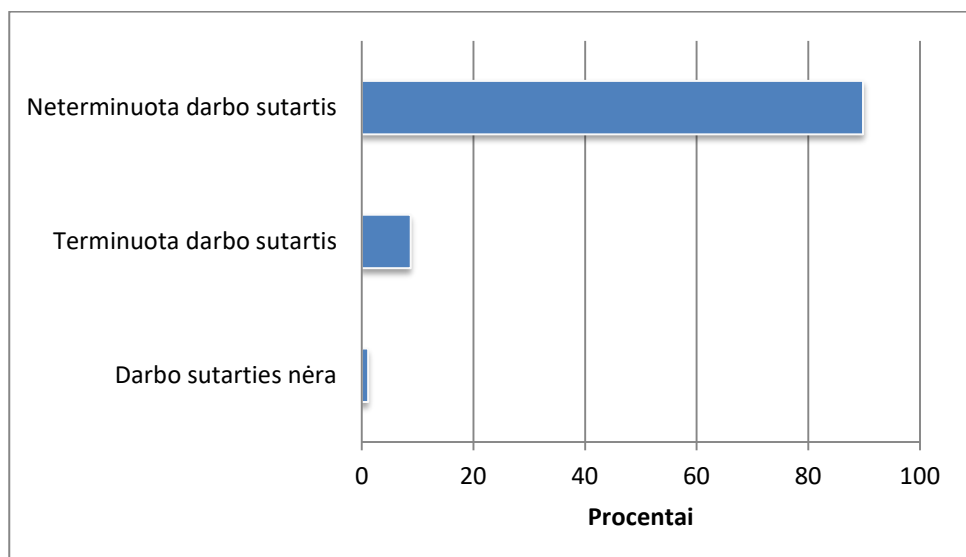
Lietuvoje 22,1 proc. gyventojų nurodė, kad jie dirba vadovaujantį darbą arba pagal jų pareigas priklauso prižiūrėti kitus darbuotojus. Tarptautinis žmonių, dirbančių vadovaujantį darbą, vidurkis yra dar didesnis – 29,1 proc. Labiausiai šiuo klausimu išsiskiria Singapūras ir Naujoji Zelandija. Šiose šalyse, atitinkamai, net 43,1 proc. ir 40,8 proc. gyventojų pažymėjo, kad dirba vadovaujantį darbą arba į jų pareigas įeina kitų darbuotojų priežiūra, o Danijoje tokių asmenų pasitaikė tik 19,4 proc.

Vadovaujančiųjų kitiems darbuotojams Lietuvoje grupėje dažniausiai pasitaikė vadovavimas mažiems kolektyvams arba darbuotojų grupėms – nuo 1 iki 5 asmenų (53,6 proc.), itin retai vadovaujama didelėms įmonėms, dideliems kolektyvams ar darbuotojų grupėms, kurių sudėtyje yra 100 ir daugiau žmonių (tik 1,6 proc.) (žr. 42 pav.).

42 pav. Vadovų dalis, vadovaujanti skirtingo dydžio darbuotojų grupėms.

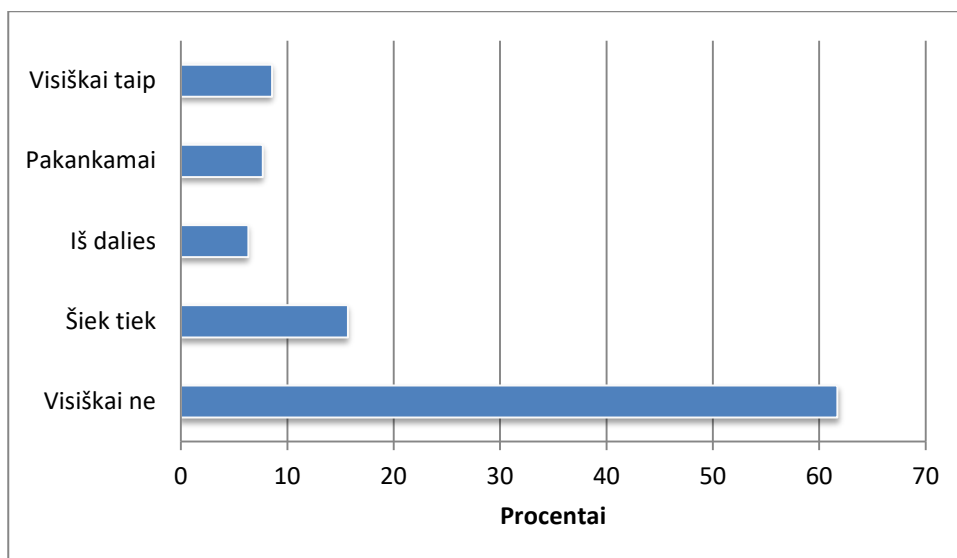
Absoliuti dauguma Lietuvos gyventojų dirba pagal neterminuotą darbo sutartį – 89,8 proc. (žr. 43 pav.). 1,2 proc. gyventojų nurodė, jog dirba be jokios sutarties. Didžiausia gyventojų dalis, dirbanti be jokios darbo sutarties, užfiksuota Turkijoje – net trečdalis (33,5 proc.), itin daug tokių gyventojų yra Izraelyje (29,8 proc.), Pietų Korėjoje (28,2 proc.) ir Singapūre (22,1 proc.). O Slovėnijoje be darbo sutarties dirba vos 0,2 proc., Slovakijoje – 0,5 proc., Belgijoje – 0,6 proc., Japonijoje – 0,7 proc., Prancūzijoje – 0,9 proc. gyventojų.

43 pav. Darbo sutarties pobūdis.

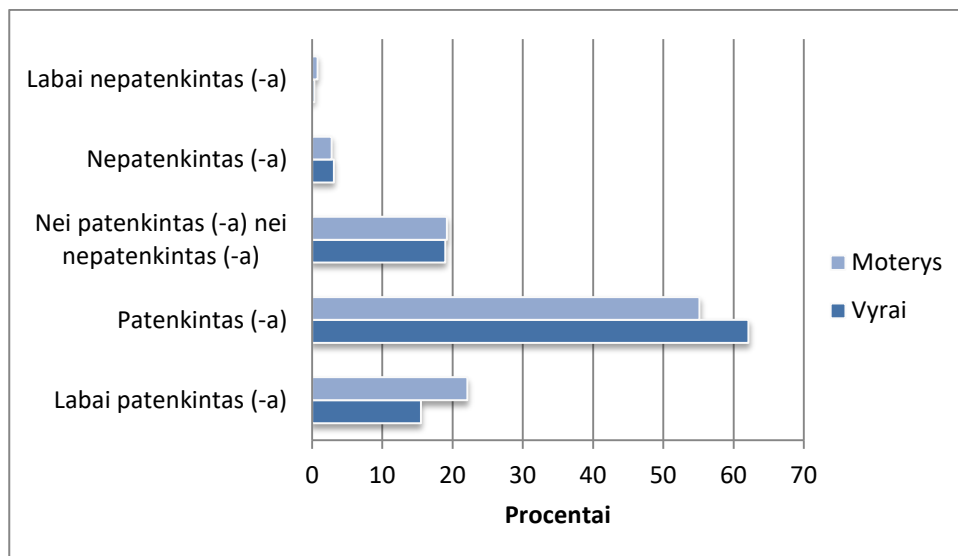
Lietuvoje vidutiniškai dirbama po 39,6 val. per savaitę (standartinis nuokrypis – 9,2). Čia įskaičiuoti ir viršvalandžiai – tiek apmokami, tiek neapmokami. Šis rezultatas beveik sutampa su tarptautiniu šalių vidurkiu (39,5 val.), tik šalių vidurkio standartinis nuokrypis žymiai didesnis – 14,5. Kai kurie respondentai nurodė, jog per savaitę dirba tik po 1 val., bet buvo ir tokių, kurie nurodė dirbantys ir po 90 ar net 98 val. per savaitę. Didžioji dalis darbuotojų Lietuvoje dirba po 40 val. per savaitę – 64,1 proc. Visų PIAAC tyrime dalyvavusių šalių mastu pasitaikė asmenų, nurodžiusių, jog per savaitę dirba iš viso po 125 val.

Beveik du trečdaliai Lietuvos gyventojų pažymėjo, jog visiškai negali keisti savo darbo valandų trukmės (61,7 proc.) (žr. 44 pav.). Visiškai tvarkytis su savo darbo valandomis turi galimybę tik 8,6 proc. gyventojų.

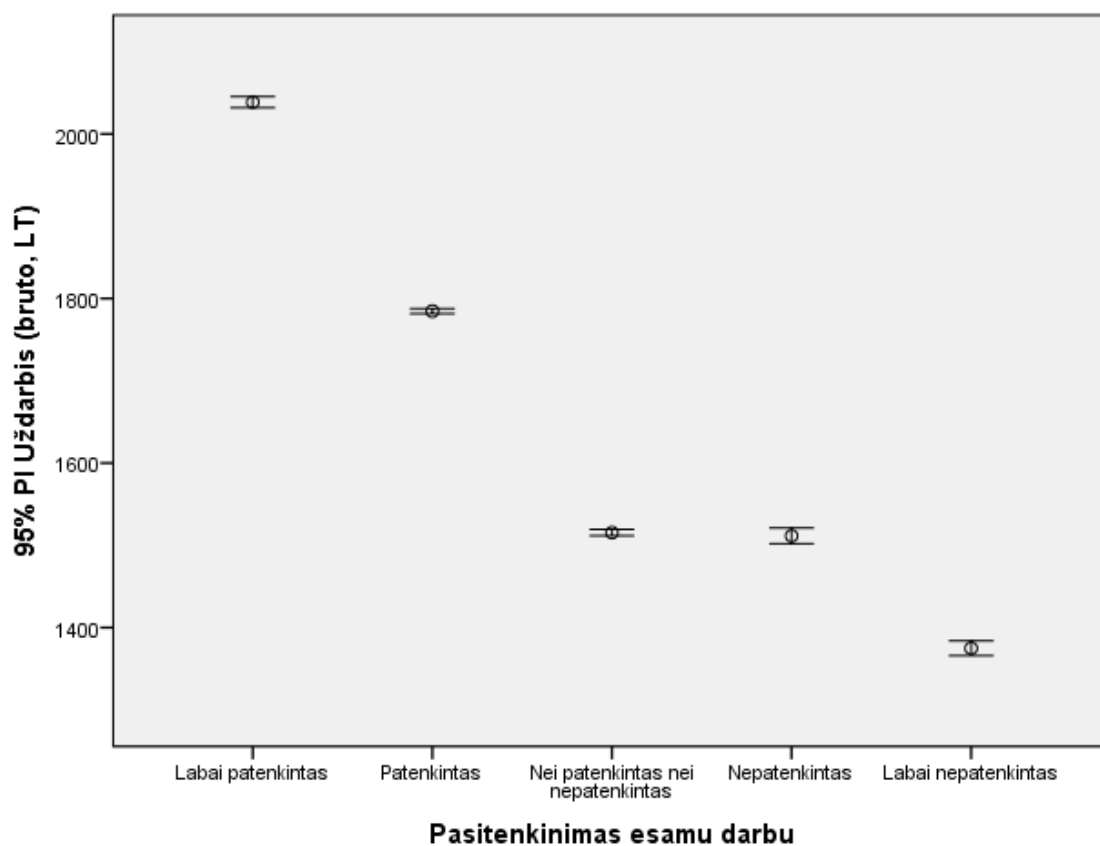
44 pav. Galimybė keisti savo darbo valandas.

Apskritai paėmus, Lietuvos gyventojai savo esamu darbu yra iš dalies patenkinti (žr. 45 pav.). Be išlygų darbu patenkinti 18,9 proc. gyventojų, iš dalies patenkinti – 58,6 proc. Moterys labiau linkę pritarti, kad mėgsta savo darbą be išlygų (22,1 proc., o vyrai – 15,5 proc.), vyrai labiau linkę pritarti iš dalies (62,1 proc., o moterys – 55,1 proc.). Iš viso tik 0,6 proc. Lietuvos dirbančių asmenų teigė, kad savo dabartiniu darbu yra labai nepatenkinti. Daugiausiai visiškai nepatenkintų savo darbu gyvena Turkijoje (2,7 proc.), Rusijoje (2,5 proc.) ir Jungtinėse Amerikos Valstijose (2,3 proc.). Didžiausia dalis visiškai savo darbu patenkintų gyventojų yra Skandinavijos šalyse – Danijoje (49,6 proc.), Norvegijoje (49,2 proc.) ir Švedijoje (46,3 proc.).

45 pav. Pasitenkinimas savo dabartiniu darbu pagal lytis.

Palyginus Lietuvos gyventojų pasitenkinimą savo darbu su gaunamu uždarbiu, matyti aiški sąsaja – kuo didesnis uždarbis, tuo pasitenkinimas darbu didesnis (žr. 46 pav., atlyginimas pateiktas litais, nes tyrimo duomenys surinkti 2015 metais).

46 pav. Pasitenkinimo savo dabartiniu darbu ir uždarbio sąsaja.

Gebėjimų poreikis darbo aplinkoje

Tarptautinis PIAAC tyrimas savo klausimynuose apėmė nemažai klausimų, susijusių su bendraisiais ir specifiniais gebėjimais, kurie reikalingi darbovietėse atliekant savo pareigas. 20 lentelėje pateiktas darbuotojų gyventojų pasiskirstymas pagal tai, kaip dažnai jie savo darbovietėse turi bendradarbiauti su kolegomis arba jiems teikti pagalbą. Kaip matyti, gebėti bendradarbiauti ir teikti pagalbą kolegoms daugiau ar mažiau turi dauguma Lietuvos darbuotojų – tik 14,9 proc. respondentų teigė, jog jų darbe bendradarbiavimas ir pagalbos kitiems teikimas neegzistuoja. Net 40,6 proc. Lietuvos darbuotojų teigė, kad bendradarbiavimas ir pagalbos kolegoms teikimas jiems užima daugiau nei pusę arba net visą darbo laiką. Įdomu palyginti, kiek bendradarbiavimo ir pagalbos kitiems teikimo būtinybė siejasi su respondentų raštingumu. Iš lentelės matyti, kad raštingiausi (visose trijose matuotose raštingumo srityse) yra tie, kurie bendradarbiavimui ir pagalbos kitiems kolegoms teikimui skiria ne daugiau kaip pusę savo darbo laiko. Prastesnį raštingumą demonstruoja tie, kurie visą darbą atliekama bendradarbiaudami ir remdami kitus kolegas. Prasčiausias raštingumas tų, kurių darbe bendradarbiavimo ir pagalbos kitiems gebėjimų nereikia visai.

20 lentelė. Bendradarbiavimo ir pagalbos teikimo gebėjimų poreikis darbovietėje.
Palyginimas su raštingumu.

Kiek laiko paprastai Jūsų dabartiniame darbe užima bendradarbiavimas ir pagalba kolegoms?	Procentai	Skaitymo gebėjimai	Matematinis raštingumas	Problemų sprendimas
Nė kiek	14,9	258	253	241
Ne daugiau ketvirtadalio laiko	33,9	275	278	262
Ne daugiau pusės laiko	10,5	275	283	272
Daugiau nei pusę laiko	12,3	273	278	262
Visą laiką	28,3	267	266	259

21 lentelėje pateikti rezultatai, kiek dažnai respondentų darbovietėse reikia gebėjimų, susijusių su informacijos perteikimu, kitų mokymu, pristatymų rengimu, pardavimu ir konsultavimu. Daugiausiai respondentų nurodo, kad dažniausiai, t. y. kiekvieną dieną jiems tenka su kolegomis dalytis su darbu susijusia informacija (52,8 proc.) ir patarinėti žmonėms (39,3 proc.), o rečiausiai, t. y. praktiškai niekada atsakovams tenka sakyti kalbas arba rengti pristatymus (80,5 proc.), pardavinėti produktus ar paslaugas (71,8 proc.) ir teikti nurodymus, apmokyti ar mokyti žmones individualiai arba grupėse (55,7 proc.). Palyginus šių gebėjimų naudojimo darbe dažnumą su respondentų raštingumu matyti, kad visų išvardytų gebėjimų atveju atsakovų raštingumas gerėja

dažnėjant šių gebėjimų darbovietėse naudojimui, tačiau tik iki dažnio „ne daugiau pusės laiko“. Toliau dažnėjant minėtų gebėjimų naudojimo atvejų raštingumas daugiau negerėja, išlieka maždaug panašaus lygmens.

21 lentelė. Gebėjimų, susijusių su informacijos perteikimu, kitų mokymu, pristatymų rengimu, pardavimu, konsultavimu, poreikis darbovietėje.

Ar dažnai Jūsų dabartiniame darbe reikia...					
	...dalintis su darbu susijusia informacija su kolegomis?	...duoti nurodymus, apmokyti ar mokyti žmones, individualiai ar grupėmis?	...sakyti kalbas arba rengti pristatymus penkiems ar daugiau žmonių?	...pardavinėti produktus ar paslaugas?	...patarti žmonėms?
Niekada	12,7	55,7	80,5	71,8	25,4
Mažiau nei kartą per mėnesį	9,2	13,1	10,0	2,8	10,0
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	8,2	6,5	3,9	1,4	8,7
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	17,1	7,9	2,8	3,2	16,7
Kiekvieną dieną	52,8	16,9	2,9	20,8	39,3

22 lentelėje pateiktas planavimo gebėjimų naudojimo darbovietėse dažnis. Daugiausiai respondentų pritaria teiginiui, kad jų darbovietėse kasdien reikia planuoti savo laiką (67,3 proc.) ir darbus (63,4 proc.). Rečiausi atvejai, kai tenka planuoti kitų darbus – daugiau nei du trečdaliai respondentų (70,8 proc.) teigė, kad to neteko daryti niekada. Palyginus šių gebėjimų naudojimo darbe dažnumą su respondentų raštingumu matyti, kad planavimo gebėjimų atveju atsakovų raštingumas beveik proporcingai gerėja dažnėjant šių gebėjimų darbovietėse naudojimui. Išsiskiria tik planavimo kitų darbus atvejis, kai respondentas planuoja kasdien – šiuo atveju raštingumas yra ženkliai prastesnis nei tų respondentų, kurie planuoja bent kartą per savaitę, tačiau ne kiekvieną dieną.

22 lentelė. Planavimo gebėjimų poreikis darbovietėje.

Ar dažnai Jūsų dabartiniame darbe reikia...			
	...planuoti savo darbus?	...planuoti kitų darbus?	...planuoti savo laiką?
Niekada	21,6	70,8	21,8
Mažiau nei kartą per mėnesį	3,0	4,9	2,3
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	3,2	3,1	2,2
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	8,8	6,5	6,4
Kiekvieną dieną	63,4	14,7	67,3

Gebėjimų įtikinėti ir derėtis poreikio dažnis pateiktas 23 lentelėje. Kaip matyti, šių gebėjimų Lietuvos darbuotojams prireikia ne taip dažnai. Derėtis su žmonėmis įmonėje arba už jos ribų niekada netenka 71,3 proc. darbuotojų, įtikinėti arba įkalbinėti žmones niekada netenka 57,1 proc. žmonių. Palyginus šių gebėjimų naudojimo darbe dažnumą su respondentų raštingumu matyti, kad gebėjimo įtikinėti ar įkalbinėti atveju respondentų raštingumas gerėja dažnėjant gebėjimo darbovietėse naudojimui, tačiau tik iki dažnio „ne daugiau pusės laiko“. Toliau dažnėjant įtikinėjimo gebėjimo naudojimui raštingumas vėl prastėja. Gebėjimo derėtis atveju aiškos sąsajos su raštingumu negauta, išskyrus tokia, kad šio gebėjimo nenaudojančiųjų raštingumas yra prasčiausias.

23 lentelė. Gebėjimo įtikinėti ir derėtis poreikis darbovietėje.

Ar dažnai Jūsų dabartiniame darbe reikia...		
	... įtikinėti arba įkalbinėti žmones?	...derėtis su žmonėmis Jūsų įmonėje arba už jos ribų?
Niekada	57,1	71,3
Mažiau nei kartą per mėnesį	8,2	6,3
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	5,8	4,8
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	11,4	8,5
Kiekvieną dieną	17,5	9,2

24 lentelėje pateiktas fizinių gebėjimų naudojimo darbovietėse dažnis. Lietuvoje kasdien ilgą laiką fizinį darbą dirba pusė darbuotojų – 49,9 proc., o trečdalis (34,3 proc.) tokio darbo nedirba niekada. Net 78,0 proc. respondentų paminėjo, kad jų darbe kasdien reikia pasitelkti rankų ar pirštų įgūdžius ir tikslumą. Palyginus fizinių gebėjimų naudojimo darbe dažnumą su respondentų raštingumu matyti, kad šių gebėjimų atveju respondentų raštingumas beveik proporcingai mažėja dažnėjant šių gebėjimų darbovietėse naudojimui.

24 lentelė. Fizinių gebėjimų poreikis darbovietėje.

Ar dažnai Jūsų dabartiniame darbe reikia...		
	... ilgą laiką dirbti fizinį darbą?	... pasitelkti rankų ar pirštų įgūdžius ir tikslumą?
Niekada	34,3	12,3
Mažiau nei kartą per mėnesį	5,0	2,7
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	3,1	2,3
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	7,7	4,6
Kiekvieną dieną	49,9	78,0

Gebėjimo spręsti problemas poreikio dažnumas pateiktas 25 lentelėje. Kaip matyti, šis gebėjimas darbovietėse pasitelkiamas ne itin dažnai, ypač kai kalbama apie sudėtingesnes problemas (čia sudėtingomis problemomis laikomos tokios problemos, kurioms išspręsti reikia mažiausiai 30 min., kai galvojama apie sprendimą neskaičiuojant laiko, būtino tam sprendimui įgyvendinti) – beveik trečdalis darbuotojų (32,0 proc.) tokių problemų nesprendžia niekada, o 28,0 proc. tokias problemas sprendžia labai retai – mažiau nei kartą per mėnesį. Paprastas problemas Lietuvos darbuotojai sprendžia kiek dažniau. Trumpo sprendimo (užtrunkančio mažiau nei 5 min.) problemas darbovietėse kasdien sprendžia ketvirtadalis darbuotojų (25,6 proc.), bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną – dar daugiau (29,3 proc.). Net ir mažų problemų niekada darbovietėse nesprendžia 11,6 proc. Lietuvos darbuotojų. Palyginus problemų sprendimo naudojimo darbe dažnumą su respondentų raštingumu matyti, kad problemų sprendimo gebėjimų atveju respondentų raštingumas tolygiai gerėja dažnėjant šių gebėjimų darbovietėse naudojimui.

25 lentelė. Gebėjimo spręsti problemas poreikis darbovietėje.

Ar dažnai susiduriate su...		
	...gana paprastomis problemomis, kurias išspręsti užtrunkate ne ilgiau kaip 5 minutes?	...sudėtingesnėmis problemomis, kurias tinkamai išspręsti užtrunkate bent 30 minučių?
Niekada	11,6	32,0
Mažiau nei kartą per mėnesį	18,0	28,0
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	15,6	18,4
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	29,3	17,5
Kiekvieną dieną	25,6	4,2

26 lentelėje pateikta respondentų nuomonė, ką jie mano, jog savo darbovietėje galėtų atlikti sunkesnes užduotis nei iki šiol, nes tam turi įgūdžių. Didžioji dalis Lietuvos darbuotojų dėl gebėjimo atlikti sunkesnes užduotis pritaria (86,5 proc.). Lentelėje palyginimui pateikti ir raštingumo rezultatai – kaip matyti, visų trijų matuotų raštingumo sričių atveju ženkliai geresni rezultatai yra tų, kurie mano, gebantys daugiau, nei iki šiol darbe iš jų buvo tikimasi ar reikalaujama.

26 lentelė. Respondentas geba daugiau nei atlieka dabartinėje darbovietėje.
Palyginimas su raštingumu.

Ar manote, kad turite įgūdžių, kurie Jums leistų atlikti sunkesnes užduotis nei tas, kurias atliekate dabartiniame darbe?	Procentai	Skaitymo gebėjimai	Matematinis raštingumas	Problemų sprendimas
Taip	86,5	271	274	261
Ne	13,5	263	260	253

27 lentelėje pateikiami rezultatai, susiję su respondentų manymu, jog norint geriau atlikti dabartinius darbus, jiems reikia papildomų mokymų. Didesnė dalis respondentų nemano, kad jiems tokie mokymai būtini (57,9 proc.). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ženkliai aukštesnis raštingumas

yra tų darbuotojų, kuriems atrodo, jog norėdami geriau atlikti savo darbą, jie privalo papildomai pasimokyti – tai matyti visose trijose matuotose raštingumo srityse.

27 lentelė. Papildomų mokymų poreikis, norit geriau atlikti pareigas darbovietėje.
Palyginimas su raštingumu.

Ar manote, kad Jums reikia papildomų mokymų, kad galėtumėte geriau atlikti savo dabartinius darbus?	Procentai	Skaitymo gebėjimai	Matematinis raštingumas	Problemų sprendimas
Taip	42,1	281	286	270
Ne	57,9	262	262	250

Naujų dalykų išmokimo duomenys pateikti 28 lentelėje. Dauguma respondentų nurodo, kad gana retai – mažiau nei kartą per mėnesį – jie iš kolegų arba vadovų išmoka naujų su darbu susijusių dalykų (33,8 proc.), turi atlikti užduotis, kurias išmoka atlikti tik jas vykdydami (36,4 proc.) ir gauna informaciją apie naujus produktus arba naujas paslaugas (44,0 proc.). Palyginus naujų dalykų išmokimo darbe dažnumą su respondentų raštingumu matyti, kad pastarasis gerėja daugėjant išmokimo atvejų, tačiau tik iki dažnio „mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį“. Toliau išmokimo atvejų dažnėjant raštingumas vėl prastėja.

28 lentelė. Naujų dalykų išmokimas darbovietėje.

Kaip dažnai savo darbe...				
	...iš kolegų arba vadovų išmokstate naujų su darbu susijusių dalykų?	...turite atlikti užduotis, kurias išmokstate atlikti tik jas vykdydami?	...turite susipažinti su naujais produktais arba naujomis paslaugomis?	
Niekada	17,6	15,9	14,3	
Mažiau nei kartą per mėnesį	33,8	36,4	44,0	
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	19,1	18,9	19,9	
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	19,6	16,3	15,1	
Kiekvieną dieną	9,8	12,4	6,7	

Skaitymo ir rašymo gebėjimai darbo aplinkoje

Esminis tarptautinio PIAAC tyrimo tikslas buvo ištirti gyventojų raštingumą. Todėl dalyje klausimų buvo klausta, kiek raštingumas yra būtinas jų darbovietėse. Šie duomenys svarbūs tuo, jog juos tarpusavyje vertinga palyginti, t. y. pasiaiškinti, kokią sąsają turi realus asmens raštingumas su raštingumo poreikiu darbo vietoje. PIAAC tyrimo klausimyne buvo pateikti klausimai apie skaitymo gebėjimų, rašymo gebėjimų, matematinio raštingumo poreikį darbe, taip pat ir apie kompiuterio naudojimą darbo aplinkoje.

29 lentelėje pateikti duomenys atskleidžia, kaip dažnai darbo aplinkoje reikia atlikti veiklas, susijusias su skaitymu. Lygiai trečdalis Lietuvos darbuotojų (33,0 proc.) teigė, kad dažniausiai, t. y. kasdien jie skaito laiškus, taip pat elektroninius, įvairias pastabas. Penktadalis darbuotojų (20,4 proc.) kasdien skaito nurodymus bei instrukcijas. Vertinant kitų skaitymo darbe veiklų dažnį akivaizdu, kad daugumai Lietuvos darbuotojų skaitymas darbe nėra kasdienė veikla ir ji nėra dažna. Visų skaitymo veiklų atvejais, išskyrus nurodymų ir instrukcijų skaitymą, daugiau nei pusė respondentų atsakė, kad to darbe nedaro niekada.

29 lentelė. Skaitymas darbe.

Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs...								
	a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)
	skaitote nurodymus ar instrukcijas?	skaitote laiškus, pastabas arba elektroninius laiškus?	skaitote straipsnius laikraščiuose, žurnaluose arba naujienlaiškiuose?	skaitote straipsnius profesiniuose žurnaluose arba mokslinėse publikacijose?	skaitote knygas?	skaitote vartotojo vadovus arba žinytus?	analizujete sąskaitas, važtaraščius, bankų ataskaitas ar kitas finansines ataskaitas?	nagrinėjate diagramas, žemėlapius ar schemas?
Niekada	26,3	55,8	61,6	63,6	85,6	66,8	62,5	68,0
Mažiau nei kartą per mėnesį	22,7	3,2	4,7	10,3	5,8	14,5	5,8	8,7
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	12,1	2,3	5,1	8,1	2,7	7,6	5,5	5,8
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	18,4	5,8	11,4	12,7	3,6	7,7	9,1	8,8
Kiekvieną dieną	20,4	33,0	17,2	5,3	2,3	3,4	17,1	8,7

30 lentelėje pateikti apskaičiuoto skaitymo darbe faktoriaus statistiniai parametrai. Faktorių sudarytas iš aštuonių skaitymo darbe veiksmų (veiksmų Cronbacho Alfa=0,82). Veiksmai apima įvairias skaitymo veiklas nuo paprasčiausių (pvz., elektroninių laiškų skaitymas) iki sudėtingų (pvz.,

mokslinių publikacijų skaitymas) ir įvairaus žanro (pvz., instrukcijos, knygos, finansinės ataskaitos, žemėlapiai).

30 lentelė. Skaitymo darbe faktorius.

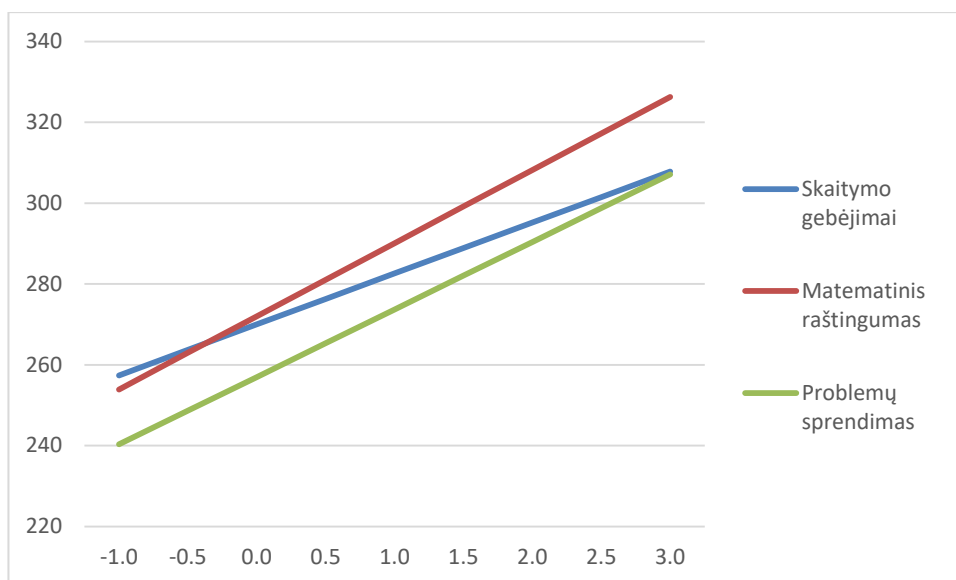
Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs... (Cronbacho Alfa=0,82, N=8, KMO=0,87, Bartleto testo $p \leq 0,001$)	Skaitymo darbe faktoriaus komponentių įverčiai
skaitote nurodymus ar instrukcijas?	0,62
skaitote laiškus, pastabas arba elektroninius laiškus?	0,81
skaitote straipsnius laikraščiuose, žurnaluose arba naujienlaiškiuose?	0,82
skaitote straipsnius profesiniuose žurnaluose arba mokslinėse publikacijose?	0,81
skaitote knygas?	0,48
skaitote vartotojo vadovus arba žinynus?	0,71
analizuojate sąskaitas, važtaraščius, bankų ataskaitas ar kitas finansines ataskaitas?	0,51
nagrinėjate diagramas, žemėlapius ar schemas?	0,52

Apskaičiuotą skaitymo darbe faktorių susiejus su asmens raštingumu matyti, kad sąsaja su visomis trimis raštingumo sritimis yra statistiškai reikšminga (žr. 31 lentelę). Šis rezultatas statistiškai ženklus tiek skaičiuojant koreliaciją, tiek linijinę regresiją, nors koreliacija rodo ne itin stiprų ryšį. Akcentuotina, kad skaitymo darbe faktorius reikšmingiau koreliuoja su asmens matematiniu raštingumu (koreliacijos koeficientas = 0,39) bei problemų sprendimu pasitelkiant technologijas (koreliacijos koeficientas = 0,37), o ne su skaitymo gebėjimais (koreliacijos koeficientas = 0,30). Visais trimis atvejais koreliacija nėra stipriai išreikšta, tačiau statistiškai reikšminga prie $p \leq 0,001$.

31 lentelė. Skaitymo darbe sąsaja su raštingumu.

Skaitymo darbe faktorius	Skaitymo gebėjimai	Matematinis raštingumas	Problemų sprendimas pasitelkiant technologijas
Koreliacija	0,30, $p \leq 0,001$	0,39, $p \leq 0,001$	0,37, $p \leq 0,001$
Linijinė regresija	$270 + 12,6x + e$, $R^2 = 0,09$, $p \leq 0,001$	$272 + 18,1x + e$, $R^2 = 0,15$, $p \leq 0,001$	$257 + 16,7x + e$, $R^2 = 0,14$, $p \leq 0,001$

Išanalizavus regresijos lygtis matyti, kad silpniausia sąsaja su skaitymo darbe faktoriumi būdinga asmenų realiems skaitymo gebėjimams. Šios sąsajos pateiktos 47 pav. Raštingumo rezultatų skirtumas tarp rečiausiai ir dažniausiai darbe skaitančių asmenų vidutiniškai yra apie 50 taškų skaitymo gebėjimų atveju ir maždaug po 70 taškų matematinio raštingumo bei problemų sprendimo pasitelkiant technologijas atvejais.

47 pav. Skaitymo darbe sąsaja su raštingumu.

32 lentelėje pateikti duomenys apie skirtingas rašymo veiklas darbovietėje. Lietuvoje dažnas laiškų, taip pat elektroninių rašymas, taip pat pastabų – kasdien tai daro ketvirtadalis darbuotojų (26,4 proc.), formas kasdien pildo penktadalis darbuotojų (21,0 proc.). Rečiausia rašymo veikla yra straipsnių rašymas – tuo niekada neužsiima 92,3 proc. darbuotojų. Iš lentelės matyti, kad, apskritai paėmus, rašymo veiklos darbo metu Lietuvoje nėra dažnas reiškinys.

33 lentelėje pateikti apskaičiuoto rašymo darbe faktoriaus statistiniai parametrai. Faktoriaus veiksnio Cronbacho Alfa parametras nėra labai aukštas (0,66), nes faktorius sudarytas tik iš keturių komponentų. Veiksniai apima kelias skirtingas rašymo veiklas nuo paprasčiausių (pvz., elektroninių laiškų rašymas) iki sudėtingų (pvz., straipsnių rašymas žurnalams) ir yra skirtingo žanro (pvz., ataskaitos, formos).

32 lentelė. Rašymas darbe.

Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs...				
a) rašote laiškus, pastabas ar elektroninius laiškus?				
b) rašote straipsnius laikraščiams, žurnalams arba naujienlaiškiams?				
c) rašote ataskaitas?				
d) pildote formas?				
	a	b	c	d
Niekada	60,5	92,3	57,2	46,7
Mažiau nei kartą per mėnesį	2,8	5,2	11,7	10,2
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	2,3	1,3	13,3	12,1
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	8,0	0,7	8,3	10,0
Kiekvieną dieną	26,4	0,5	9,5	21,0

33 lentelė. Rašymo darbe faktorius.

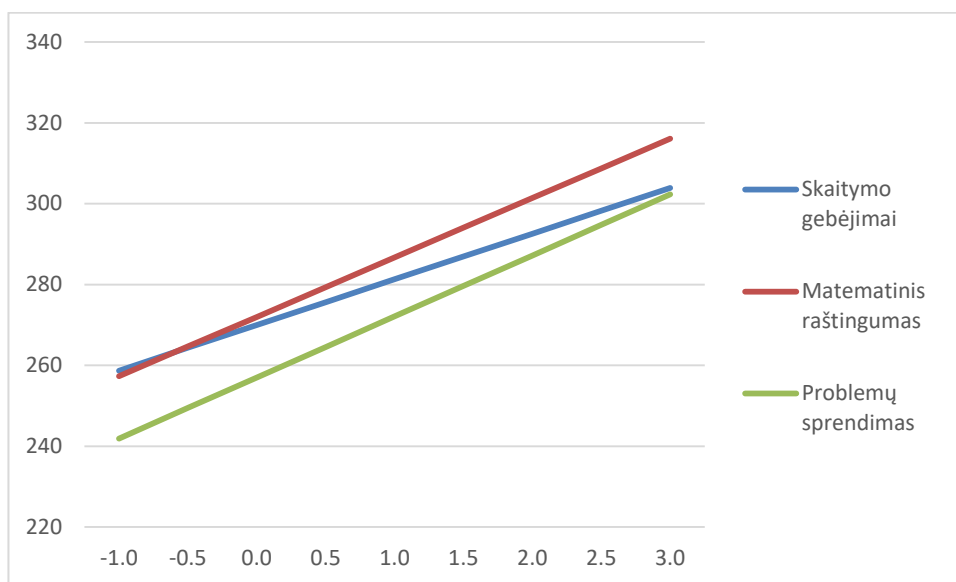
Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs... (Cronbacho Alfa=0,66, N=4, KMO=0,65, Barleto testo $p \leq 0,001$)	Rašymo darbe faktoriaus komponentų įverčiai
rašote laiškus, pastabas ar elektroninius laiškus?	0,76
rašote straipsnius laikraščiams, žurnalams arba naujienlaiškiams?	0,39
rašote ataskaitas?	0,81
pildote formas?	0,79

Rašymo darbe faktorių susiejus su asmens raštingumu matyti, kad sąsaja su visomis trimis raštingumo sritimis yra statistiškai reikšminga (žr. 34 lentelę). Kaip ir skaitymo darbe faktoriaus atveju, rašymo darbe faktoriaus atveju reikšmingesnė koreliacija gauta su asmens matematiniu raštingumu (koreliacijos koeficientas = 0,32) bei problemų sprendimu pasitelkiant technologijas (koreliacijos koeficientas = 0,34), o ne su skaitymo gebėjimais (koreliacijos koeficientas = 0,27). Visais trimis atvejais koreliacija nėra stipri, tačiau statistiškai reikšminga prie $p \leq 0,001$. Regresijos lygties aukščiausias koeficientas gautas problemų sprendimo pasitelkiant technologijas sričiai, paskui matematinio raštingumo sričiai.

34 lentelė. Rašymo darbe sąsaja su raštingumu.

Rašymo darbe faktorius	Skaitymo gebėjimai	Matematinis raštingumas	Problemų sprendimas pasitelkiant technologijas
Koreliacija	0,27, $p \leq 0,001$	0,32, $p \leq 0,001$	0,34, $p \leq 0,001$
Linijinė regresija	$270 + 11,3x + e$, $R^2 = 0,07$, $p \leq 0,001$	$272 + 14,7x + e$, $R^2 = 0,10$, $p \leq 0,001$	$257 + 15,1x + e$, $R^2 = 0,11$, $p \leq 0,001$

Linijinės regresijos sąsajos pateiktos 48 pav. Raštingumo rezultatų skirtumas tarp rečiausiai ir dažniausiai darbe rašančių asmenų vidutiniškai yra apie 45 taškai skaitymo gebėjimų atveju ir maždaug po 60 taškų matematinio raštingumo bei problemų sprendimo pasitelkiant technologijas atvejais.

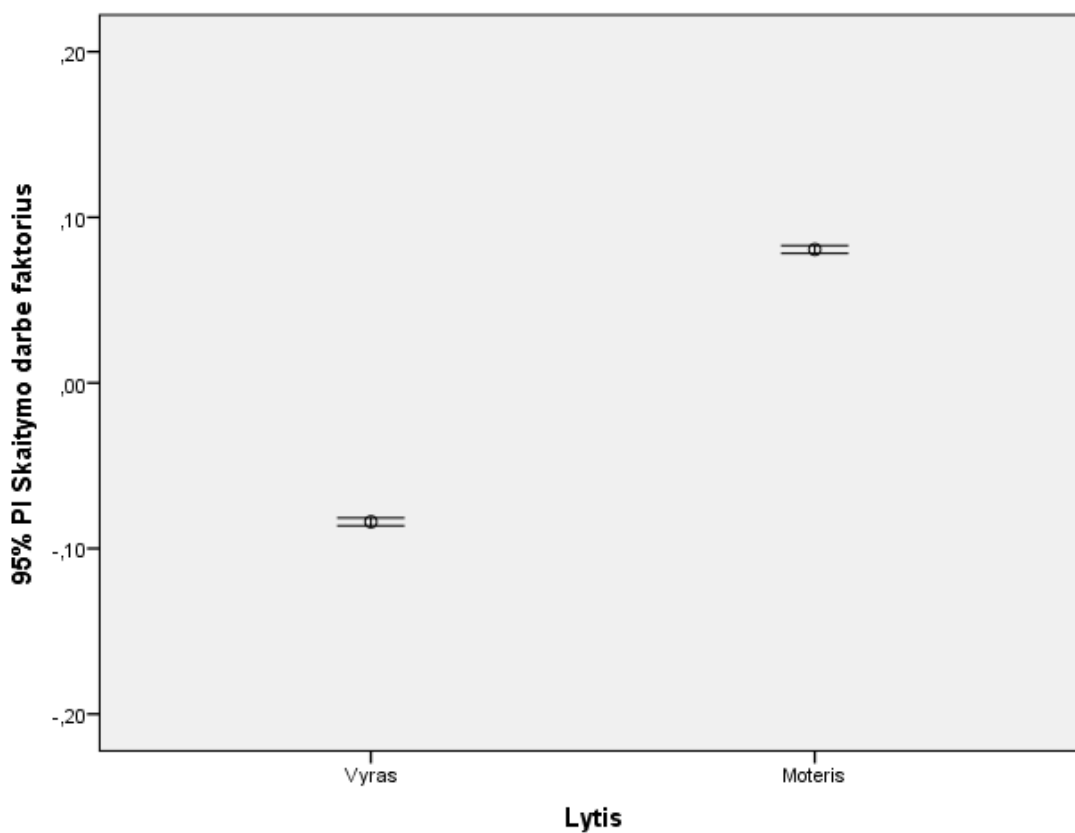
48 pav. Rašymo darbe sąsaja su raštingumu.

Verta panagrinėti skaitymo ir rašymo darbe sąsajas su asmens išsilavinimu bei lytimi. 35 lentelėje pateikti apskaičiuotos koreliacijos parametrai atskleidžia, kad ryšys su išsilavinimu yra stiprus ir statistiškai reikšmingas. Stipresnis ryšys gautas skaitymo darbe atveju (koreliacijos koeficientas = 0,61, rašymo darbe atveju, atitinkamai, – 0,50). Abiem atvejais statistinis reikšmingumas gautas prie $p \leq 0,001$.

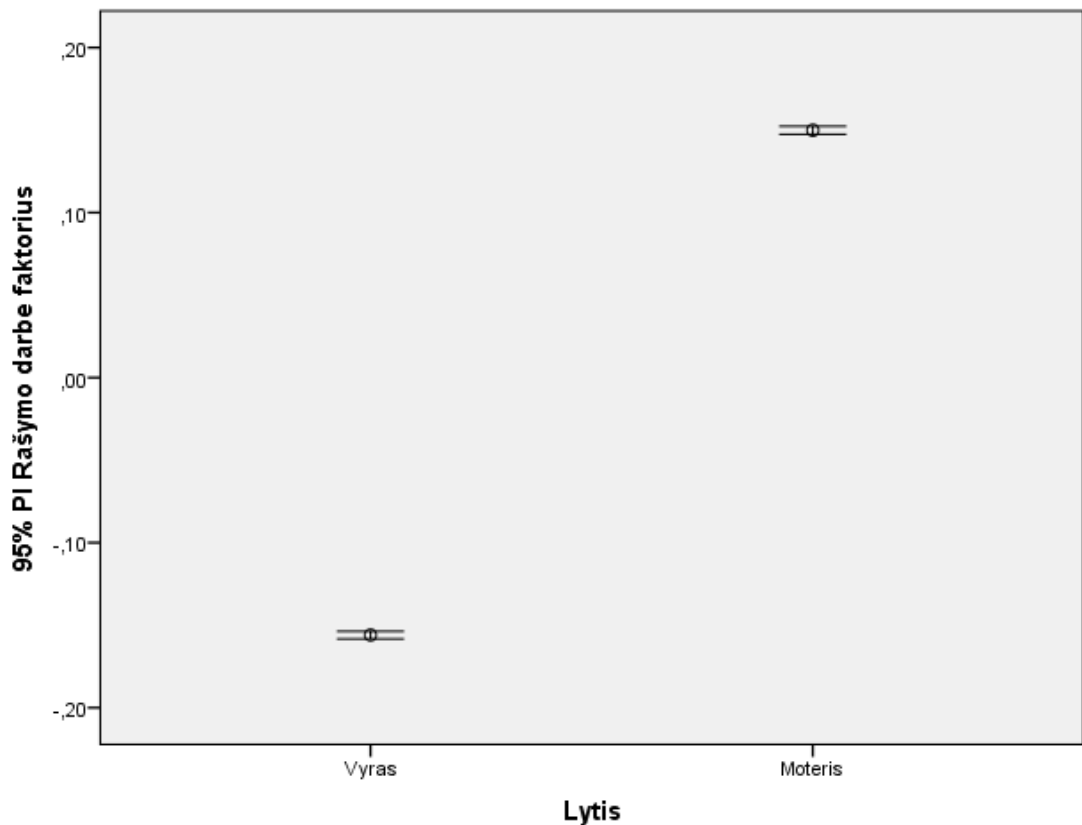
35 lentelė. Skaitymo ir rašymo darbe sąsaja su išsilavinimu.

	Skaitymo darbe faktorius	Rašymo darbe faktorius
Išsilavinimas	0,61, $p \leq 0,001$	0,50, $p \leq 0,001$

Išanalizavus skaitymo ir rašymo darbe sąsajas su lytimi matyti, kad abiem atvejais vidutiniškai didesnis skaitymo darbe ir rašymo darbe faktorius priklauso moterims, t. y. moterys darbe vidutiniškai dažniau ir vidutiniškai daugiau negu vyrai atlieka veiklą, susijusią su skaitymu ir rašymu (žr. 49 ir 50 pav.). Rašymo atveju šis skirtumas yra didesnis.

49 pav. Skaitymas darbe pagal lytį.

50 pav. Rašymas darbe pagal lytį.

Matematinis raštingumas darbo aplinkoje

Greta skaitymo ir rašymo dažnio PIAAC tyrimo klausimyne buvo pateikti klausimai ir apie matematinio raštingumo naudojimo dažnumą darbe. 36 lentelėje pateikti duomenys apie veiklas darbovietėje, susijusias su matematiniu raštingumu. Daugiausiai Lietuvos darbuotojų teigė, jog kasdien naudojasi nešiojamu arba kompiuteriniu skaičiuotuvu (34,2 proc.) ir atlieka paprastus skaičiavimus arba naudojasi formulėmis (29,1 proc.). Rečiausiai respondentams darbo aplinkoje prireikia aukštosios matematikos arba statistikos žinių – to niekada darbe neprireikia net 92,7 proc. darbuotojų. Apskritai paėmus, matematinio raštingumo naudojimas darbo aplinkoje Lietuvoje nėra itin dažnas reiškinys. Šis rezultatas yra panašus tiek į skaitymo, tiek į rašymo naudojimą darbe.

37 lentelėje pateikti apskaičiuoto matematinio raštingumo naudojimo darbe faktoriaus statistiniai parametrai. Faktorius sudarytas iš šešių veiksmų (veiksmų Cronbacho Alfa=0,82). Veiksniai apima kelias skirtingas matematines veiklas nuo paprasčiausių (pvz., naudojimasis skaičiuotuvu) iki sudėtingų (pvz., trigonometriniai skaičiavimai).

36 lentelė. Matematinio raštingumo naudojimas darbe.

Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs...						
	a	b	c	d	e	f
Niekada	62,6	68,9	42,4	72,6	46,9	92,7
Mažiau nei kartą per mėnesį	5,0	4,6	4,8	7,6	5,4	3,3
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	5,0	4,7	6,6	7,6	6,7	1,9
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	7,6	6,9	12,0	7,6	12,0	1,0
Kiekvieną dieną	19,9	14,9	34,2	4,5	29,1	1,1

37 lentelė. Matematinio raštingumo naudojimo darbe faktorius.

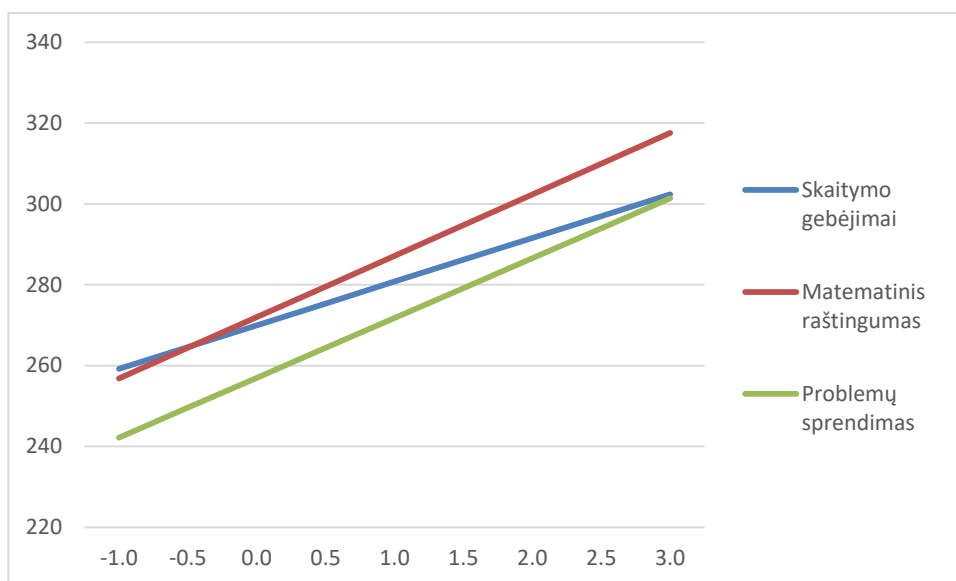
Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs... (Cronbacho Alfa=0,82, N=6, KMO=0,81, Barleto testo $p \leq 0,001$)	Matematinio raštingumo naudojimo darbe faktoriaus komponentų įverčiai
skaičiuojate kainas, kaštus arba biudžetus?	0,75
naudojate arba skaičiuojate paprastas trupmenas, dešimtaines trupmenas arba procentus?	0,81
naudojatės skaičiuotuviu – nesvarbu, nešiojamu ar kompiuteriniu?	0,83
ruošiate diagramas, grafikus ar lenteles?	0,69
atliekate paprastus skaičiavimus arba naudojatės formulėmis?	0,78
naudojatės aukštąja matematika arba statistika, pavyzdžiui, atliekate sudėtingesnius skaičiavimus, trigonometrinius skaičiavimus arba naudojatės regresijos modeliais?	0,45

Matematinio raštingumo naudojimo darbe faktorių susiejus su faktiniu asmens raštingumu matyti, kad sąsaja su visomis trimis raštingumo sritimis yra statistiškai reikšminga (žr. 38 lentelę). Ir vėl stipresnė koreliacija gauta su asmens matematiniu raštingumu bei problemų sprendimu pasitelkiant technologijas (abiems atvejais koreliacijos koeficientas = 0,33), o skaitymo gebėjimų atveju koreliacija silpnesnė (koreliacijos koeficientas = 0,26). Visais trimis atvejais koreliacija nėra stipri, tačiau statistiškai reikšminga prie $p \leq 0,001$. Regresijos lygties aukščiausias koeficientas gautas matematinio raštingumo sričiai, paskui problemų sprendimo pasitelkiant technologijas sričiai.

38 lentelė. Matematinio raštingumo naudojimo darbe sąsaja su raštingumu.

Matematinio raštingumo naudojimo darbe faktorius	Skaitymo gebėjimai	Matematinis raštingumas	Problemų sprendimas pasitelkiant technologijas
Koreliacija	0,26, $p \leq 0,001$	0,33, $p \leq 0,001$	0,33, $p \leq 0,001$
Linijinė regresija	$270 + 10,8x + e$, $R^2 = 0,07$, $p \leq 0,001$	$272 + 15,2x + e$, $R^2 = 0,11$, $p \leq 0,001$	$257 + 14,8x + e$, $R^2 = 0,11$, $p \leq 0,001$

51 paveiksle pateiktos linijinės regresijos sąsajos. Jų proporcijos panašios į gautas skaitymo darbe ir rašymo darbe atvejais. Raštingumo rezultatų skirtumas tarp rečiausiai ir dažniausiai darbe matematinės veiklas atliekančių asmenų vidutiniškai yra apie 45 taškai skaitymo gebėjimų atveju ir maždaug po 60 taškų matematinio raštingumo bei problemų sprendimo pasitelkiant technologijas atvejais.

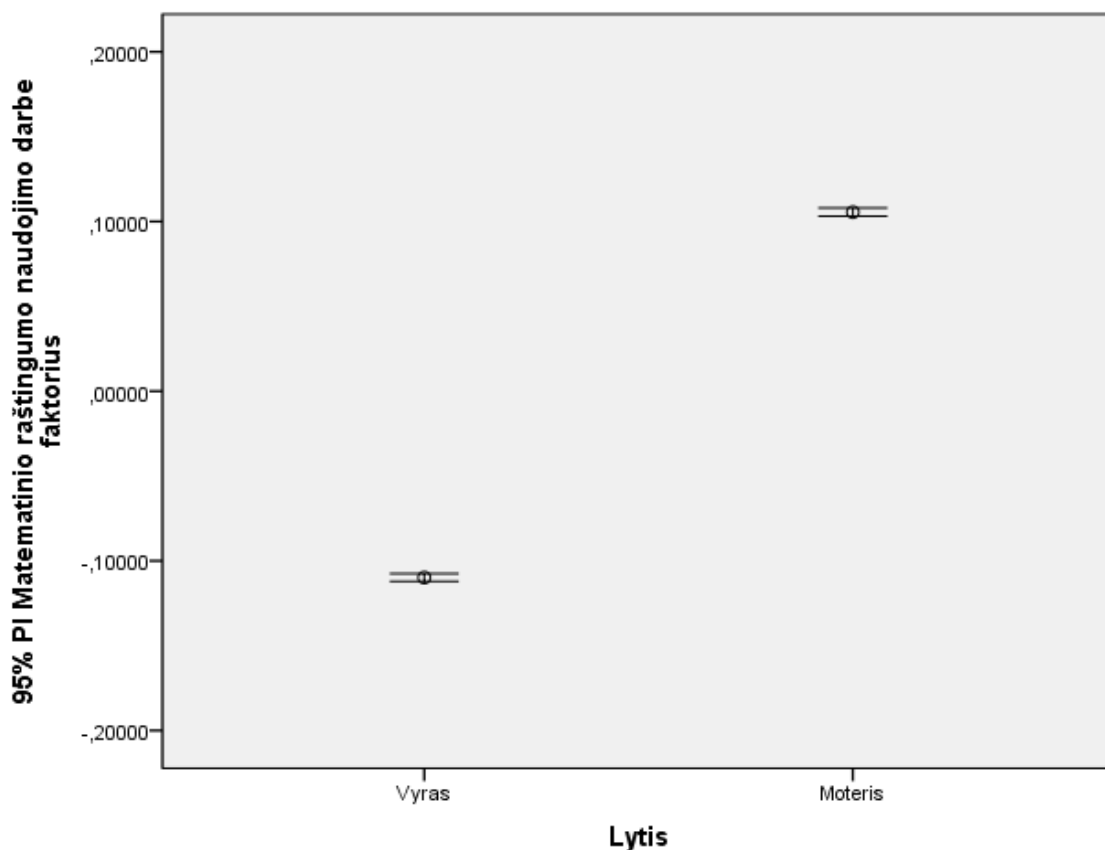
51 pav. Matematinio raštingumo naudojimo darbe sąsaja su raštingumu.

Išanalizavus matematinio raštingumo naudojimo darbe sąsają su asmens išsilavinimu paaiškėjo, kad ryšys yra statistiškai reikšmingas (koreliacijos koeficientas = 0,39). Statistinis reikšmingumas gautas prie $p \leq 0,001$. Skaitymo darbe ir rašymo darbe atvejais buvo gautas stipresnis koreliacinis ryšys su asmens išsilavinimu.

39 lentelė. Matematinio raštingumo naudojimo darbe sąsaja su išsilavinimu.

	Matematinio raštingumo naudojimo darbe faktorius
Išsilavinimas	0,39, $p \leq 0,001$

Matematinio raštingumo naudojimo darbe skirtumas pagal lytis ir vėl gautas toks pats, kaip skaitymo bei rašymo darbe atvejais – moterys darbe matematinės veiklas atlieka vidutiniškai dažniau ir vidutiniškai daugiau negu vyrai (žr. 52 pav.). Skirtumo dydis panašus į skaitymo darbe atvejį.

Kompiuterio naudojimas darbo aplinkoje

Siekiant palyginti problemų sprendimo pasitelkiant technologijas sritį su darbe atliekamomis veiklomis, PIAAC klausimyne buvo pateikta klausimų, susijusių su kompiuterio darbe naudojimu. Iš 40 lentelės matyti, kad darbe darbo reikams kompiuterį naudoja tik mažiau negu pusė Lietuvos darbuotojų (48,0 proc.). Iš jų didesnė dalis yra moterų (tarp dirbančių moterų kompiuterį naudoja 53,9 proc., tarp darbuotojų vyrų – tik 41,9 proc.). Akivaizdu, kad dauguma žmonių, naudojančių darbe kompiuterį, yra įgiję aukštesnį nei vidurinį išsilavinimą (iš jų net 89,5 proc.). O iš dirbančių asmenų, įgijusių žemesnį negu vidurinis išsilavinimą, darbe kompiuterį naudoja tik 13,7 proc.

40 lentelė. Kompiuterio naudojimas darbe pagal lytį ir išsilavinimą.

Ar dabartinėje darbovietėje naudojate kompiuteriu?	Taip	Ne
Visi	48,0	52,0
Pagal lytį:		
Vyrai	41,9	58,1
Moterys	53,9	46,1
Pagal išsilavinimą:		
Žemesnis negu vidurinis	13,7	86,3
Vidurinis	29,4	70,6
Aukštesnis negu vidurinis	89,5	10,5

41 lentelėje pateikti duomenys apie įvairias veiklas kompiuteriu, kurias respondentai atlieka darbovietėje. Kaip matyti, dažniausiai Lietuvos darbuotojai darbo metu naudojami elektroniniu paštu – kasdien tai daro virš dviejų trečdalių darbuotojų (69,4 proc.), taip pat naudojami internetu – kasdien beveik du trečdaliai darbuotojų (63,4 proc.). Kitos dažnos kasdienės veiklos kompiuteriu yra naudojimas tekstų rašykle (pvz., „Word“) – kasdien jos prirėkia 42,9 proc. darbuotojų, bei skaičiuoklių programomis (pvz., „Excel“) – kasdien su jomis dirba beveik trečdalis darbuotojų (32,0 proc.). Mažiausiai Lietuvoje populiarus programavimas – niekada tuo darbe neužsiėmė 90,0 proc. darbuotojų, nemėgstamas ir dalyvavimas diskusijose internetu gyvai – niekada to darbe nedarė 75,3 proc. darbuotojų.

41 lentelė. Kompiuterio naudojimas darbe.

Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs...							
a) naudojate elektroniniu paštu? b) naudojate internetu, kad geriau suprastumėte įvairius dalykus, susijusius su jūsų darbu? c) atliekate pavedimus internetu, pavyzdžiui, perkate arba parduodate produktus ar paslaugas, arba naudojate elektronine bankininkyste? d) naudojate skaičiuoklių programomis, pavyzdžiui, „Excel“? e) naudojate tekstų rašyklę, pavyzdžiui, „Word“? f) naudojate programavimo kalbą kompiuteriniams kodams programuoti ar rašyti? g) dalyvaujate diskusijose internetu gyvai, pavyzdžiui, tiesioginėse konferencijose arba pokalbiuose?							
	a	b	c	d	e	f	g
Niekada	17,6	14,4	62,4	35,2	24,3	90,0	75,3
Mažiau nei kartą per mėnesį	1,9	4,2	4,7	8,7	5,6	3,7	8,6
Mažiau nei kartą per savaitę, bet bent vieną kartą per mėnesį	3,3	4,4	6,6	8,4	6,8	1,3	4,8
Bent kartą per savaitę, bet ne kiekvieną dieną	7,7	13,6	10,8	15,7	20,3	1,6	5,7
Kiekvieną dieną	69,4	63,4	15,5	32,0	42,9	3,4	5,5

Apskaičiuoto kompiuterio naudojimo darbe faktoriaus statistiniai parametrai pateikti 42 lentelėje. Faktorius sudarytas iš septynių veiksnių (veiksnių Cronbacho Alfa=0,78). Veiksniai apima įvairias skirtingas darbo kompiuteriu veiklas nuo paprasčiausių (pvz., naudojimasis elektroniniu paštu) iki sudėtingų (pvz., programavimas).

Kompiuterio naudojimo darbe faktorių susiejus su asmens raštingumu, matyti kiek silpnesnė, bet vis tiek statistiškai reikšminga sąsaja su visomis trimis raštingumo sritimis (žr. 43 lentelę). Kaip ir anksčiau nagrinėtais atvejais, čia stipresnė koreliacija gauta su asmens matematiniu raštingumu (koreliacijos koeficientas = 0,28) bei problemų sprendimu pasitelkiant technologijas (koreliacijos koeficientas = 0,29), o skaitymo gebėjimų atveju koreliacija silpnesnė (koreliacijos koeficientas = 0,23). Visais trimis atvejais koreliacija statistiškai reikšminga prie $p \leq 0,001$, nors ne itin stipri. Regresijos lygties aukščiausias koeficientas gautas problemų sprendimo pasitelkiant technologijas sričiai, paskui matematinio raštingumo sričiai.

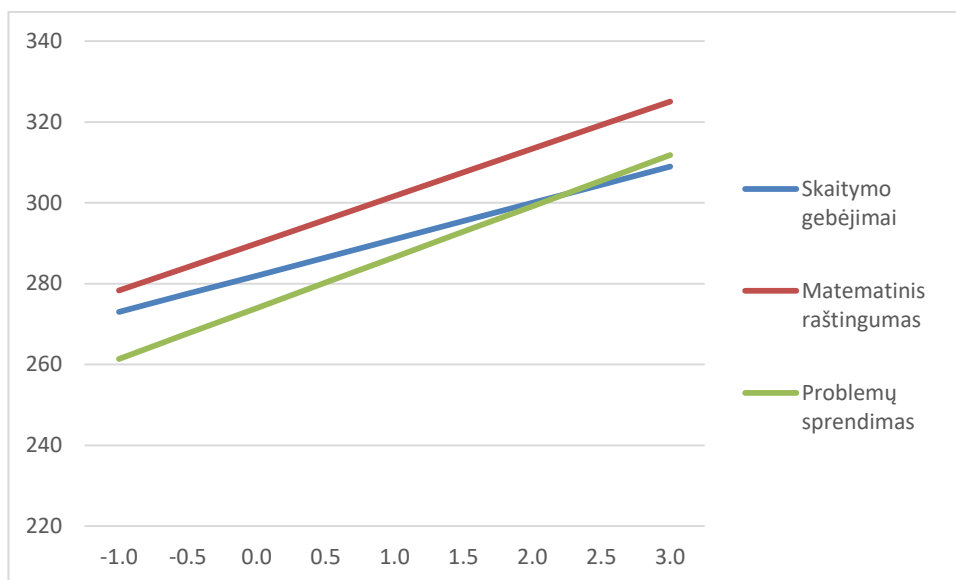
42 lentelė. Kompiuterio naudojimo darbe faktorius.

Ar dažnai savo dabartinėje darbovietėje Jūs... (Cronnacho Alfa=0,78, N=7, KMO=0,81, Barleto testo $p \leq 0,001$)	Kompiuterio naudojimo darbe faktoriaus komponentių įverčiai
naudojatės elektroniniu paštu?	0,82
naudojatės internetu, kad geriau suprastumėte įvairius dalykus, susijusius su jūsų darbu?	0,76
atliekate pavedimus internetu, pavyzdžiui, perkate arba parduodate produktus ar paslaugas, arba naudojatės elektronine bankininkyste?	0,54
naudojatės skaičiuoklių programomis, pavyzdžiui, „Excel“?	0,75
naudojatės tekstų rašykle, pavyzdžiui, „Word“?	0,81
naudojatės programavimo kalba kompiuteriniams kodams programuoti ar rašyti?	0,22
dalyvaujate diskusijose internetu gyvai, pavyzdžiui, tiesioginėse konferencijose arba pokalbiuose?	0,49

43 lentelė. Kompiuterio naudojimo darbe sąsaja su raštingumu.

Kompiuterio naudojimo darbe faktorius	Skaitymo gebėjimai	Matematinis raštingumas	Problemų sprendimas pasitelkiant technologijas
Koreliacija	0,23, $p \leq 0,001$	0,28, $p \leq 0,001$	0,29, $p \leq 0,001$
Linijinė regresija	$282+9,0x+e$, $R^2=0,05$, $p \leq 0,001$	$290+11,7x+e$, $R^2=0,08$, $p \leq 0,001$	$274+12,6x+e$, $R^2=0,09$, $p \leq 0,001$

Linijinės regresijos sąsajos pateiktos 53 paveiksle. Jų proporcijos panašios į gautas ištyrus skaitymo darbe, rašymo darbe ir matematinio raštingumo naudojimo darbe atvejus. Raštingumo rezultatų skirtumas tarp asmenų, rečiausiai ir dažniausiai darbe naudojančių kompiuterį, vidutiniškai yra apie 35 taškai skaitymo gebėjimų atveju, apie 45 taškai matematinio raštingumo atveju ir apie 50 taškų problemų sprendimo pasitelkiant technologijas atveju.

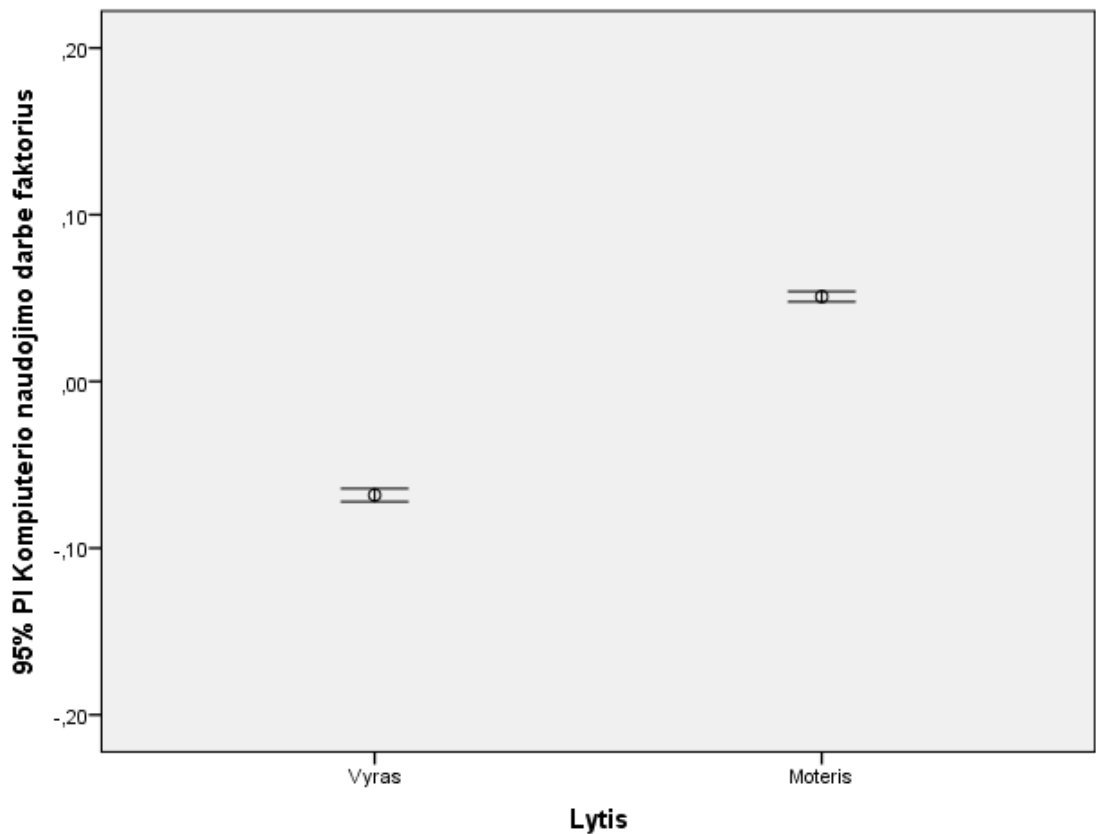
53 pav. Kompiuterio naudojimo darbe sąsaja su raštingumu.

44 lentelėje pateikti apskaičiuotos koreliacijos parametrai atskleidžia, kad kompiuterio darbe naudojimo ryšys su išsilavinimu yra vidutinio stiprumo ir statistiškai reikšmingas. Koreliacijos koeficientas lygus 0,44, statistinis reikšmingumas gautas prie $p \leq 0,001$.

44 lentelė. Kompiuterio naudojimo darbe sąsaja su išsilavinimu.

	Kompiuterio naudojimo darbe faktorius
Išsilavinimas	0,44, $p \leq 0,001$

54 paveiksle pateiktas kompiuterio naudojimo darbe skirtumas pagal lytis. Kaip ir anksčiau nagrinėtais skaitymo, rašymo ir matematinio raštingumo naudojimo darbe atvejais, kompiuterio naudojimo darbe atveju matyti, kad Lietuvoje moterys vidutiniškai dažniau ir vidutiniškai daugiau darbe naudoja kompiuterį nei tą daro vyrai, tačiau šis skirtumas, palyginti su anksčiau nagrinėtais atvejais, yra šiek tiek mažesnis.

54 pav. Kompiuterio naudojimas darbe pagal lytį.

BEDARBIŲ PROFILIS

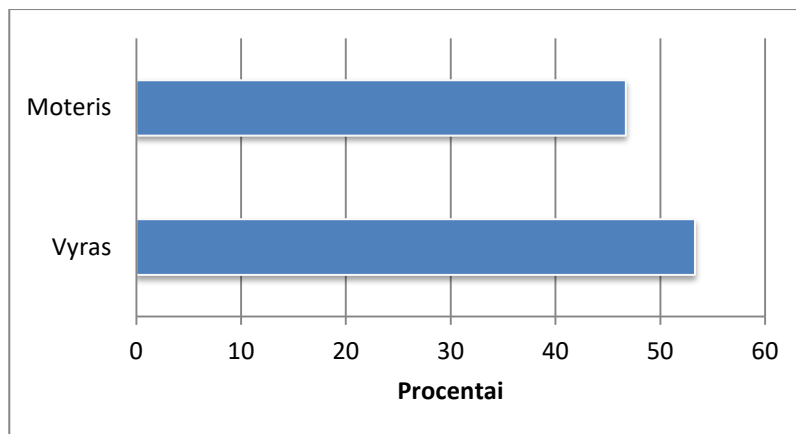
Bedarbių charakteristikos ir gebėjimai

Lietuvoje bedarbiais save laiko 11,2 proc. darbingo amžiaus gyventojų, be studentų ir neįgaliųjų. Be to, dar 4,6 proc. gyventojų teigė dirbantys namuose, prižiūrintys vaikus ar šeimos narius. Taigi, dar tam tikrą dalį šių respondentų būtų galima laikyti bedarbiais. Toliau analizuojami duomenys tik tų respondentų, kurie save įvardija bedarbiais, t. y. bus kalbama tik apie minėtus 11,2 proc.

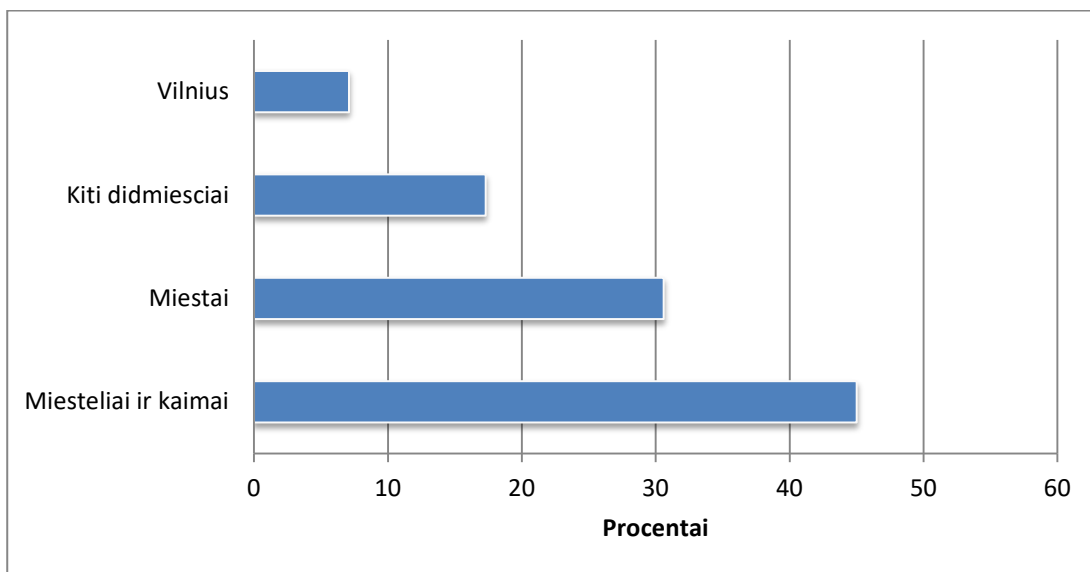
Palyginus bedarbių dalį kitose šalyse matyti, kad Lietuvoje bedarbių yra šiek tiek daugiau, nei PIAAC tyrime dalyvavusių šalių vidurkis, – 8,1 proc. Tačiau kai kuriose šalyse bedarbių skaičius sudaro net apie penktadalį darbingo amžiaus gyventojų: Graikijoje – 20,7 proc., Ispanijoje – 19,3 proc. O Norvegijoje bedarbių yra tik 3,0 proc., Pietų Korėjoje – 3,5 proc., Belgijoje ir Singapūre po 4,1 proc.

Didesnė dalis bedarbių yra vyrai – jų yra daugiau negu pusė (53,3 proc.) (žr. 55 pav.). Pagal vietovės tipą bedarbiai pasiskirsto proporcingai – vietovės teritorijai mažėjant, bedarbių daugėja (žr. 56 pav.). Daugiausiai bedarbių gyvena mažuose miesteliuose ir kaimuose (net 45,0 proc.), dar

beveik trečdalis – nedideliuose miestuose (30,6 proc.). Sostinėje bedarbių užfiksuota mažiausiai (tik 7,1 proc.).

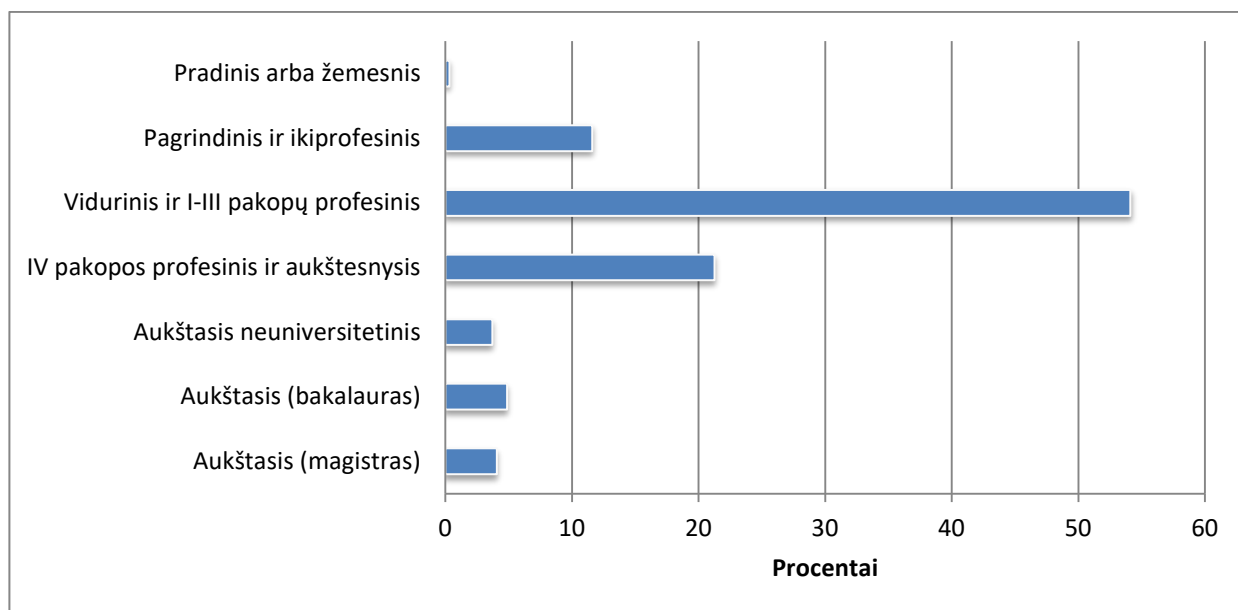

55 pav. Bedarbių pasiskirstymas pagal lytį.

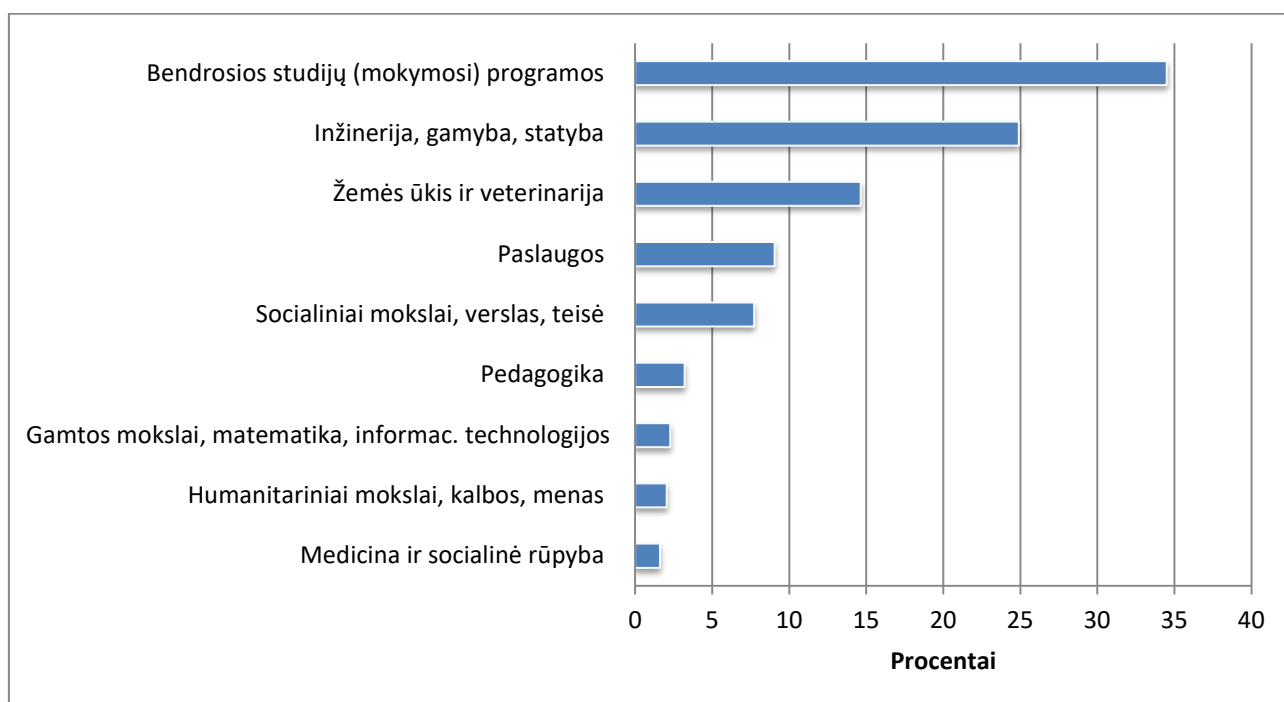
56 pav. Bedarbių pasiskirstymas pagal vietovės tipą.

Išanalizavus bedarbių pasiskirstymą pagal įgytą išsilavinimą paaiškėjo, kad absoliuti dauguma bedarbių yra asmenys be aukštojo išsilavinimo (žr. 57 pav.). Daugiau negu pusė bedarbių yra įgiję vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą (54,1 proc.), nemažą bedarbių dalį sudaro asmenys, įgiję IV pakopos profesinį, anksčiau buvusį spec. vidurinį arba aukštesnįjį, išsilavinimą (21,3 proc.). Aukštąjį išsilavinimą įgijusių bedarbių yra nedaug (iš viso 12,7 proc.). 13,5 proc. bedarbių konstatavo, kad jie buvo pradėję mokytis arba studijuoti, tačiau mokslus arba studijas nutraukė.

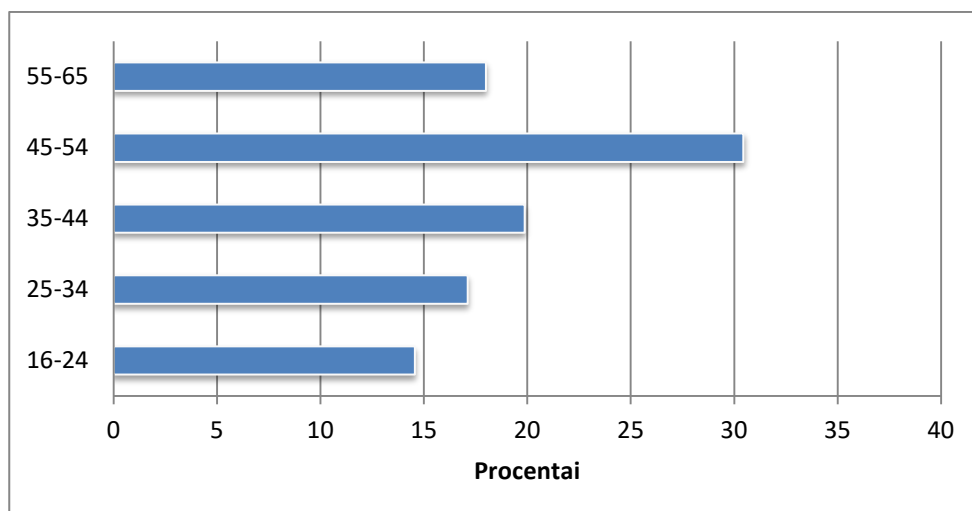
57 pav. Bedarbių pasiskirstymas pagal įgytą išsilavinimą.

Iš 58 paveikslo matyti, kad daugiausiai bedarbių yra įgiję išsilavinimą iš bendrųjų mokymosi ar studijų programų (pvz., vidurinės mokyklos programa) (34,5 proc.), inžinerijos, gamybos, statybos srities (24,9 proc.) ir žemės ūkio bei veterinarijos srities (14,6 proc.). Mažiausiai bedarbių – tarp medicinos bei socialinės rūpybos srities atstovų (vos 1,6 proc.), humanitarinių mokslų, kalbų bei menų atstovų (2,1 proc.) ir gamtos mokslų, matematikos bei informacinių technologijų srities atstovų (2,3 proc.).

58 pav. Bedarbių pasiskirstymas pagal įgyto išsilavinimo sritį.

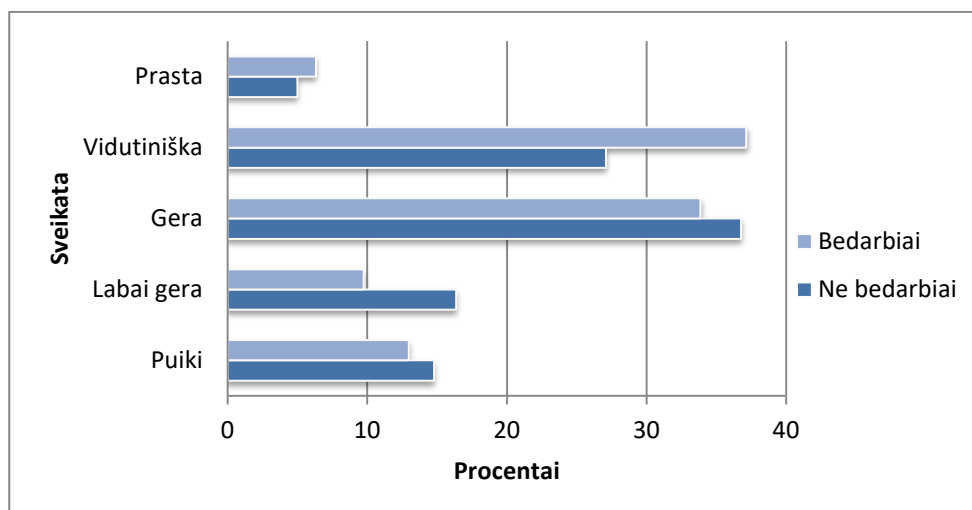
Lietuvoje dažniausiai darbo neranda 45–54 metų amžiaus grupei priklausantys asmenys (žr. 59 pav.). Įdomu tai, kad 55–65 metų amžiaus asmenų grupėje, negaunančių darbo, skaičius vėl ženkliai sumažėja ir tampa net mažesnis nei jaunesnių, 35–44 metų asmenų amžiaus grupėje (18,0 proc. ir, atitinkamai, 19,9 proc.).

59 pav. Bedarbių pasiskirstymas pagal amžių.

Kai kurie bedarbiai mano, jog nors jie šiuo metu nedirba, bet galėtų sugrįžti į savo buvusį darbą. Tokią optimistišką nuostatą išreiškė 1,0 proc. bedarbių. 2,8 proc. bedarbių teigė, kad nepaisant to, jog jie bedarbiai, per praėjusią savaitę dirbo neapmokamą darbą savo arba savo artimųjų versle. 4,2 proc. bedarbių tvirtino, jog nors dabar ir nedirba, tačiau laukia, kol pradės dirbti darbą, kuriame jie jau yra pasamdyti.

Įdomu sužinoti, ar tie, kuriems nesiseka susirasti darbo arba tie, kurie jo negauna, nesiskundžia prastesne sveikata. Galima kelti prielaidą, kad sveikata yra priežastis, neleidžianti respondentui dirbti ar susirasti sau tinkantį darbą. 60 paveiksle pateikti duomenys atskleidžia, kad bedarbiai šiek tiek dažniau nei likusi Lietuvos gyventojų dalis (moksleiviai, studentai, pensininkai, neįgalieji, taip pat įvairia forma dirbantys apmokamą darbą žmonės, ir neapmokamą darbą namie dirbantys asmenys) teigė, jog jų sveikata prasta (6,3 proc., ne bedarbiai – 5,0 proc., šis skirtumas nėra žymus) ir žymiai dažniau nurodė, kad jų sveikata yra vidutiniška (37,1 proc., ne bedarbiai – 27,1 proc.). O gerą, labai gerą ir puikią sveikatą paminėjo daugiau tų, kurie nėra bedarbiai (iš viso 67,9 proc., bedarbiai – 56,5 proc.).

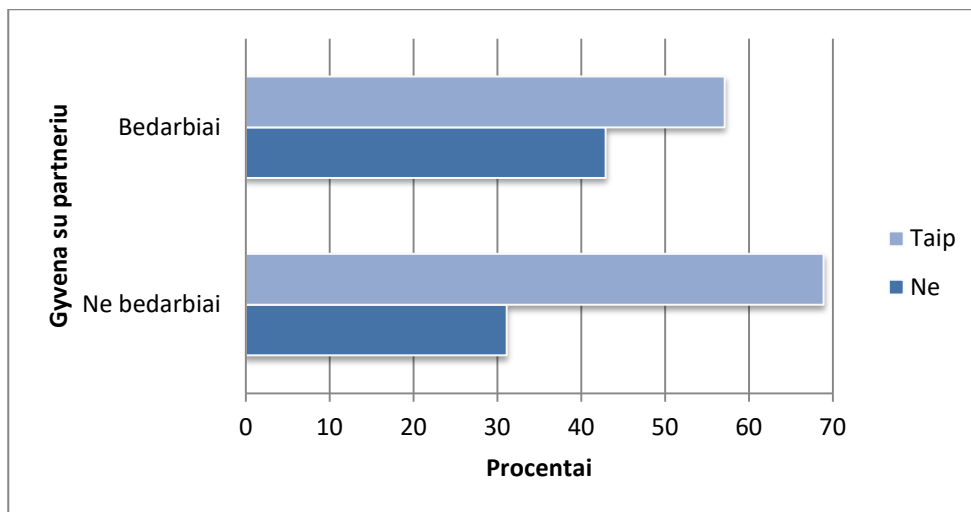
60 pav. Bedarbių sveikata. Palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

Aiškinantis bedarbystės sąsają su įvairiais kintamaisiais, svarbu panagrinėti bedarbių namų aplinkos veiksnius. Išanalizavus bedarbių ir likusių Lietuvos suaugusiųjų namų ūkio dydį matyti, kad bedarbių ir ne bedarbių namų ūkio dydis iš esmės nesiskiria – žmonių skaičiaus vidurkiai atitinkamai lygūs 2,8 ir 3,0. Standartiniai nuokrypiai (atitinkamai 1,4 ir 1,3) rodo, kad vidurkių intervalai itin persidengia – taigi vidurkių skirtumas akivaizdžiai yra nereikšmingas. Tiek bedarbių, tiek ne bedarbių namų ūkiuose dažniausiai gyvena po du asmenis, tarp jų ir respondentas, toliau pagal dažnumą – po tris, po keturis ir po vieną. Skiriasi bedarbių ir ne bedarbių namų ūkiuose gyvenančių žmonių skaičiai, nes ne bedarbių populiacija yra žymiai didesnė ir todėl įvairesnė. Tačiau vidurkių šie skirtingi maksimalūs dydžiai, kaip matyti, nepaveikė. Iš rezultatų analizės atmesta po vieną bedarbių atvejį ne bedarbių grupėse, kurie itin skyrėsi nuo daugumos reikšmių, t. y. bedarbių grupėje iš analizės atmesti respondento, kurio namų ūkyje gyvena 21 asmuo, duomenys, o ne bedarbių grupėje iš analizės pašalinti respondento, kurio namų ūkyje yra 25 asmenys, duomenys. Taip siekta, kad šie išskirtiniai atvejai nepaveiktų vidurkių verčių.

45 lentelė. Žmonių skaičius namų ūkyje. Bedarbių palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

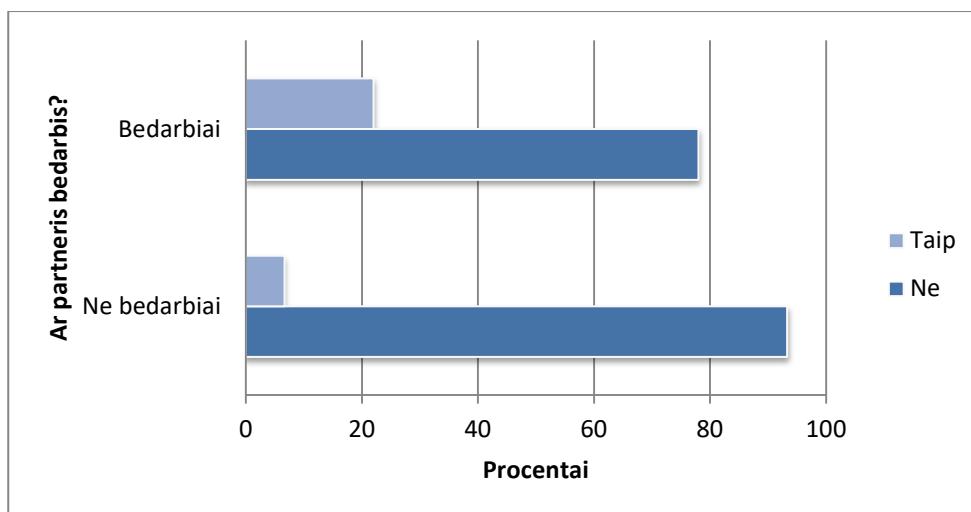
	Žmonių skaičius namų ūkyje			
	Mažiausias	Didžiausias	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Bedarbiai	1	7	2,8	1,4
Ne bedarbiai	1	13	3,0	1,3

Kitas namų aplinkos veiksnys – ar respondentas gyvena su partneriu (vyru, žmona, sugyventiniu, sugyventine ir pan.), ar be partnerio. Jei bedarbiai nuo likusios suaugusiųjų populiacijos dalies namų ūkio dydžiu nesiskiria, tai partnerio turėjimu / neturėjimu skiriasi: partnerio neturi žymiai daugiau bedarbių – 42,9 proc., palyginti su darbą turinčiais žmonėmis – 31,1 proc. (žr. 61 pav.).

61 pav. Ar respondentas gyvena su partneriu? Bedarbių palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

Svarbūs rezultatai gauti išanalizavus respondentų, kurie turi partnerius, bedarbybę. Palyginus bedarbių partnerių darbo statusą su likusios suaugusiųjų populiacijos dalies partnerių darbo statusu paaiškėjo, jog bedarbių partneriai taip pat yra bedarbiai daugiau nei tris kartus dažniau nei likusių suaugusiųjų atveju, t. y. bedarbių partnerių, kurie taip pat nedirba, yra 22,0 proc., o dirbantys asmenys turi tik 6,7 proc. nedirbančių partnerių (žr. 62 pav.).

62 pav. Ar respondento partneris yra bedarbis? Bedarbių palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

Dar vienas svarbus namų aplinkos veiksnys yra vaikų skaičius. Kaip matyti, vaikų skaičiaus vidurkiu bedarbiai ir likusieji Lietuvos suaugusieji mažai skiriasi – bedarbiai vidutiniškai turi po 2,1 vaiko, o dirbą turinys žmonės vidutiniškai po 1,9 vaikus (žr. 46 lentelę). Standartinis nuokrypis (atitinkamai 1,0 ir 0,9) rodo, jog galimų vidurkių intervalai itin persidengia, todėl akivaizdu, kad vidurkių skirtumas nėra reikšmingas.

46 lentelė. Vaikų skaičius. Bedarbių palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

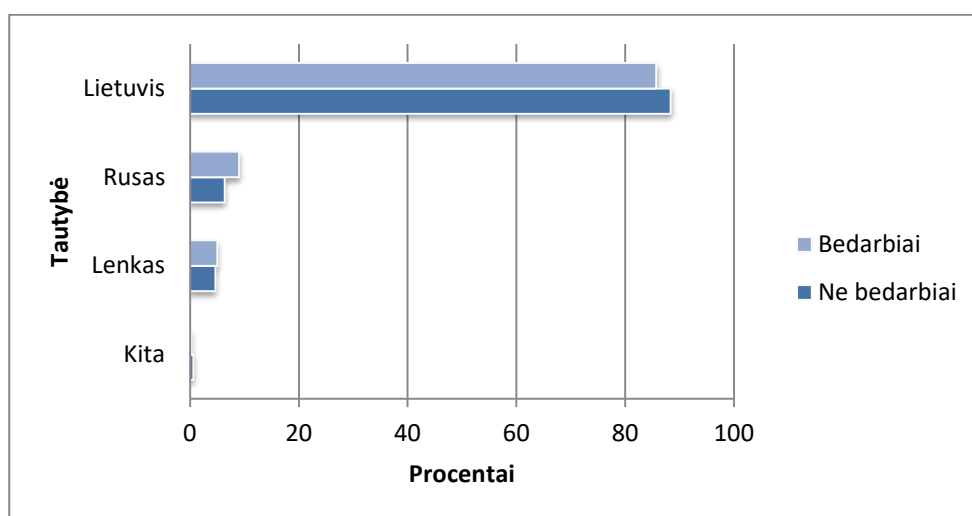
	Vaikų skaičius			
	Mažiausias	Didžiausias	Vidurkis	Standartinis nuokrypis
Bedarbiai	1	8	2,1	1,0
Ne bedarbiai	1	9	1,9	0,9

Raštingumo matavimo tyrimų metu dažnai renkami duomenys apie knygų skaičių namuose, kaip vieną svarbių veiksnių, turinčių poveikį asmens raštingumui. Knygų skaičius namuose galėtų būti svarbus ir analizuojant bedarbybę. 47 lentelėje pateikti duomenys apie bedarbių ir likusios suaugusiųjų populiacijos dalies knygų skaičių namuose. Kaip matyti, pirmose trijose mažiausio knygų skaičiaus pozicijose atsiduria didesnė dalis bedarbių, o trijose didžiausio knygų skaičiaus pozicijose atsiduria didesnė dalis ne bedarbių. Taigi aiški tendencija, kad darbo neturintiems arba darbo neieškantiems asmenims knygos nėra tokios svarbios, kaip likusiai suaugusiųjų populiacijos daliai.

47 lentelė. Knygų skaičius namuose. Bedarbių palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

Knygų skaičius namuose	Bedarbiai (proc.)	Ne bedarbiai (proc.)
Iki 10 knygų	17,1	13,6
11–25 knygos	26,3	20,9
26–100 knygų	37,0	35,4
101–200 knygų	9,0	15,7
201–500 knygų	8,6	9,6
Virš 500 knygų	1,8	4,8

Kiti svarbūs veiksniai, kurie galėtų būti susiję su bedarbyste, yra migracijos statusas ir tautybė. 96,4 proc. bedarbių yra gimę Lietuvoje. Šis procentas niekuo nesiskiria nuo likusios Lietuvos suaugusiųjų dalies, kuri taip pat yra gimusi Lietuvoje – 96,5 proc. Tačiau analizuojant tautybę, matyti nedidelis skirtumas. Tarp bedarbių lietuvių tautybės asmenų yra mažiau negu tarp ne bedarbių (85,7 proc. ir 88,4 proc.) (žr. 63 pav.). O rusų ir lenkų tautybių atvejais yra atvirkščiai – ypač tai ženklų rusų tautybės asmenų atžvilgiu: tarp bedarbių rusų yra daugiau negu tarp turinčių darbą (9,0 proc. ir 6,3 proc.).

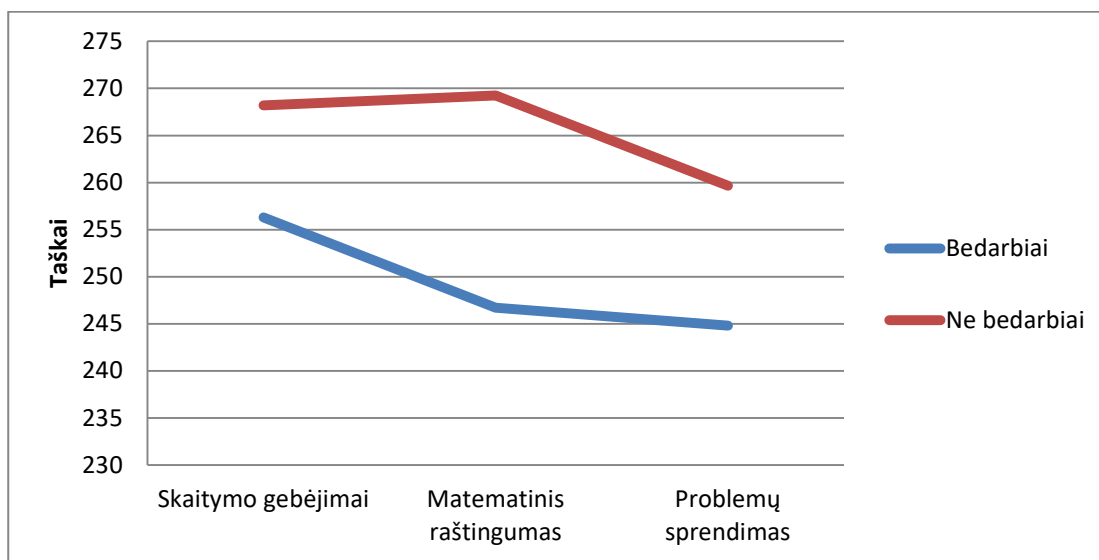
63 pav. Respondento tautybė. Bedarbių palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

Aktualu ištirti, ar skiriasi bedarbių ir likusios suaugusiųjų populiacijos dalies raštingumas. Iš 48 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad bedarbių ir asmenų, turinčių darbą, raštingumas reikšmingai skiriasi: visose trijose raštingumo srityse bedarbių raštingumas yra prastesnis.

48 lentelė. Raštingumas. Bedarbių palyginimas su likusia suaugusiųjų populiacijos dalimi.

Raštingumo sritys	Bedarbiai (proc.)	Ne bedarbiai (proc.)
Skaitymo gebėjimai	256	268
Matematinis raštingumas	247	269
Problemų sprendimas pasitelkiant technologijas	245	260

Bedarbių ir likusios suaugusiųjų populiacijos dalies raštingumo skirtumas vaizdžiai pateiktas 64 paveiksle. Vidutinis taškų skirtumas tarp lyginamų grupių yra ryškus. Ypač didelis skirtumas matyti matematinio raštingumo atveju (vidutiniškai 22 taškai). Tarp trijų nagrinėjamų raštingumo sričių bedarbių geriausi yra skaitymo gebėjimai, o matematinis raštingumas ir problemų sprendimas pasitelkiant technologijas sekasi kiek prasčiau. Likusios suaugusiųjų populiacijos dalies skaitymo gebėjimai ir matematinis raštingumas maždaug vienodai geras, prasčiau sekasi tik problemų sprendimas pasitelkiant technologijas – tačiau ir šis rezultatas yra geresnis nei bedarbių geriausias – skaitymo gebėjimų – rezultatas (260 taškų ir 256 taškai).

64 pav. Bedarbių ir likusios suaugusiųjų populiacijos dalies raštingumo palyginimas.

Pastangos susirasti darbą

Analizuojant Lietuvos bedarbių profilį svarbu nustatyti, ar šie bedarbiai deda pastangų susirasti darbą, ar juos tenkina darbo neturėjimo faktas. Apmokamo darbo neturintys respondentai teigė, kad per pastarąjį mėnesį (iki tyrimo pradžios) iš jų darbo ieškojo tik 60,6 proc. Kokios priežastys tų, kurie darbo neieškojo? Iš 49 lentelės matyti, kad populiariausia darbo neieškojimo priežastis – tiesiog nesitikėjimas, kad įmanoma darbą surasti. Tokią priežastį nurodė daugiau nei trečdalis (36,9 proc.) bedarbių. Antra pagal populiarumą darbo neieškojimo priežastis yra rūpinimasis šeima ir namais (19,2 proc.) – taip atsakė beveik vien moterys. Nemažai nedarbingų respondentų paminėjo, kad jiems darbo visai nereikia, todėl jie jo ir neieškojo (12,2 proc.) – pabrėžtina, kad tarp taip atsakiusių asmenų daugiau vyrų. 9,2 proc. bedarbių, nors darbo ir neturi, tačiau yra per daug užsiėmę, kad jo ieškotų, nes nurodė, jog darbo ieškoti neturėjo laiko.

49 lentelė. Darbo neieškojimo priežastys.

Dėl kurios iš šių priežasčių per paskutines keturias savaites neieškojote darbo?	Taip	Ne
Laukiau darbuotojų atrankos rezultatų arba buvau vertinamas personalo specialisto	3,1	96,9
Studijavau	2,0	98,0
Rūpinausi šeima ar namais	19,2	80,8
Laikinais sirgau arba buvau sužeistas(-a)	7,4	92,6
Sergu ilgalaikę ligą	8,9	91,1
Nesitikėjau rasti darbą	36,9	63,1
Kol kas neturėjau laiko ieškoti	9,2	90,8
Man nereikėjo darbo	12,2	87,8
Išėjau į pensiją	1,1	98,9
Kita priežastis	11,9	88,1

Tie bedarbiai, kurie nurodė, jog aktyviai ieškojo darbo, vidutiniškai jo ieškojo apie 15,3 mėnesio (standartinis nuokrypis – 20,5). Darbo ieškojimo intervalas prasideda nuo kelių dienų ir trunka net iki 99 mėnesių. Atsakydami į klausimą apie darbo ieškojimo strategijas (žr. 50 lentelę), dažniausiai bedarbiai nurodė, kad nagrinėjo darbo skelbimus (93,7 proc.), prašė draugų, pažįstamų arba profesinių sąjungų pagalbos (83,2 proc.) ir kreipėsi į darbo biržą (80,8 proc.). Taip pat didelė dalis bedarbių paminėjo tiesioginį kreipimąsi į darbdavius (64,4 proc.) bei darbo skelbimo pateikimą arba atsakymą į tokį skelbimą (63,2 proc.). Kai kurie bedarbiai, norėdami pradėti dirbti, per paskutinį mėnesį ieškojo darbui tinkamos žemės, pastatų arba įrangos (3,1 proc.), kreipėsi dėl darbui reikalingų leidimų, licencijų ar finansinės paramos (3,0 proc.). Apie penktadalis bedarbių (24,5 proc.) nurodė, jog naudojo kitokias darbo paieškos strategijas. Atsakydami į atvirą klausimą, kokios kitos darbo paieškos strategijos, respondentai nurodė įvairius galimus darbo ieškojimo variantus: per pažįstamus ir pažintis, cv banke, internete, socialiniuose tinkluose, siuntė įstaigoms savo gyvenimo aprašymus. Populiariausi darbo ieškojimo variantai – prašyti pažįstamų pagalbos arba ieškoti per pažintis ar internete. Nemažai respondentų atsakė, kad ieškodami darbo išbandė daug paminėtų būdų.

50 lentelė. Darbo ieškojimo strategijos.

Ar per paskutines keturias savaites iki praėjusio sekmadienio Jūs ...	Taip	Ne
...kreipėtės į darbo biržą, siekdamas(-a) susirasti darbą?	80,8	19,2
...kreipėtės į privačią agentūrą (laikino įdarbinimo agentūrą, įmonę, kuri specializuojasi darbo paieškoje ir kt.), siekdamas(-a) susirasti darbą?	13,8	86,2
...tiesiogiai kreipėtės į darbdavius?	64,4	35,6
...dėl galimybės gauti darbą teiravotės draugų, artimųjų, profesinėse sąjungose ir t. t.?	83,2	16,8
...pateikėte arba atsiliepėte į darbo skelbimą?	63,2	36,8
...nagrinėjote darbo skelbimus?	93,7	6,3
...laikėte įdarbinimo testą ar egzaminą arba dalyvavote darbo pokalbyje?	23,4	76,6
...ieškojote darbui reikalingos žemės, pastatų arba įrangos?	3,1	96,9
...kreipėtės dėl darbui reikalingų leidimų, licencijų ar finansinės paramos?	3,0	97,0
...kitokiais būdais siekėte susirasti darbą?	24,5	75,5

IŠVADOS

Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo EBPO PIAAC duomenų analizė atskleidė, kad daugiau nei 40 proc. Lietuvos suaugusiųjų, ypač vyrų, yra įgiję vidurinį arba I–III pakopos profesinį išsilavinimą. Įvairių pakopų aukštąjį išsilavinimą yra įgijęs kiek daugiau nei ketvirtadalis suaugusiųjų populiacijos, iš jų daugiau moterų nei vyrų. Daugiausiai aukštąjį išsilavinimą pasiekusių asmenų yra 25–34 metų amžiaus grupėje (virš 45 proc.). Vos pradinį išsilavinimą pasiekusių ar neturinčių išsilavinimo žmonių Lietuvoje yra labai nedaug. Savo dabartinei specialybei įgyti Lietuvos, kaip ir didesnės dalies kitų šalių, gyventojai vidutiniškai užtruko 13 metų (skaičiuojant nuo 1-os klasės). Tarptautinis EBPO šalių vidurkis – 12 metų. Lietuvoje formalūs mokslai dažniausiai yra baigiami 22 metų amžiaus – taip pat, kaip ir EBPO šalyse. Beveik 27 proc. Lietuvos gyventojų baigė bendrąsias studijų arba mokymosi programas, 23 proc. baigė inžinerijos, gamybos, statybos mokymosi arba studijų kryptis – tai pačios populiariausios studijų kryptys Lietuvoje. Inžinerijos, gamybos, statybos kryptyje studijavo arba mokėsi beveik trigubai daugiau vyrų nei moterų. Vyrų taip pat pirmąja žemės ūkio ir veterinarijos studijų / mokymosi kryptyse. Tarp moterų populiarsnės socialinių mokslų, verslo, teisės, paslaugų, pedagogikos, humanitarinių mokslų, kalbų, menų, medicinos ir rūpybos kryptys. Nepopuliariausios studijų / mokymosi kryptys Lietuvoje yra medicina ir socialinė rūpyba, gamtos mokslai, matematika ir informacinės technologijos, humanitariniai mokslai, kalbos ir menai. Išanalizavus Lietuvos gyventojų įgyto formaliojo išsilavinimo duomenis pagal amžiaus grupes matyti, kad populiariausia socialinių mokslų, verslo, teisės sritys sparčiai, o inžinerijos, gamybos, statybos bei žemės ūkio ir veterinarijos kryptų populiarumas menkėja.

Lietuvoje PIAAC tyrimo vykdymo metu tik apie 2 proc. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių mokėsi arba studijavo, kad įgytų formalųjį išsilavinimą. Taia šiek tiek mažiau, nei vidutiniškai kitose šalyse – apie 4 proc. Tarp 30-ties ir vyresnių žmonių Lietuvoje, kurie mokosi, daugiausiai yra siekiančių magistro laipsnio (26 proc.), antroje vietoje – universitetinio bakalauro laipsnio (23 proc.). Daugumoje kitų šalių dažniausias siekiamas išsilavinimas žmonių, kuriems sukakę 30 ir daugiau metų, yra universitetinis bakalauro, o ne magistro laipsnis. Lietuvoje daugiau nei pusė studijuojančių ar besimokančių 30-ties ir vyresnių žmonių yra pasirinkę socialinių mokslų, verslo ir teisės kryptį. Panaši yra ir pasaulinė tendencija – ši kryptis yra populiariausia, tačiau ją studijoms renkasi apie ketvirtadalis asmenų. Mažiausiai domimasi tiek Lietuvoje, tiek ir kitose šalyse žemės ūkio ir veterinarijos mokslais.

Išanalizavus Lietuvos suaugusiųjų dalyvavimą viso gyvenimo mokymesi matyti, kad gyventojų aktyvumas dalyvaujant tokiame mokymesi nėra didelis – 29 proc. dalyvių per vienerius metus. Pagal šį rodiklį šalių sąrašė Lietuva yra beveik sąrašo gale. Dažniausiai Lietuvos gyventojai lanko kursus, mokymus, susijusius su turimu darbu – 23 proc. Antras pagal dažnumą kursų pobūdis yra praktiniai seminarai (16 proc.), toliau – nuotoliniai mokymai (14 proc.). Rečiausiai pasitaikantis mokymų pobūdis yra privačios pamokos ir kiti kursai, kurie nepatenka į prieš tai išskirtas grupes – tik 4 proc. Lietuvoje mokytis visą gyvenimą labiau yra linkusios moterys nei vyrai – jos vyrauja visų tipų mokymuose. Dažniausiai papildomai mokosi tie, kurių išsilavinimas yra aukštesnis. Ypač išsiskiria

asmenys, pasiekę aukštesnį nei vidurinis išsilavinimą – jų dalyvavimas visų pobūdžių mokymuose, išskyrus privačias pamokas, ženkliai skiriasi nuo žemesnį išsilavinimą pasiekusių žmonių. Privačios pamokos Lietuvoje nėra labai populiarios ir nuo išsilavinimo statistiškai reikšmingai nepriklauso. Lietuvos gyventojai gali laisviau dalyvauti mokymėse visą gyvenimą, kai jie neturi vaikų. Apžvelgus respondentų gyvenimą su sutuoktiniu / partneriu, aiškios tendencijos dėl mokymosi visą gyvenimą populiarumo neišryškėjo. Aktyviausiai bet kokio pobūdžio kursuose dalyvauja pedagoginį išsilavinimą įgiję asmenys (70 proc.). Už pedagogų lieka medicinos bei socialinės rūpybos (58 proc.), socialinių mokslų, verslo, teisės (57 proc.), humanitarinių mokslų, kalbų, menų (52 proc.) ir gamtos mokslų, matematikos, informacinių technologijų (50 proc.) kryptių atstovai. Kitų studijų / mokymosi kryptių atstovai mokymėse visą gyvenimą dalyvauja žymiai rečiau. Dalyvauti bet kokio pobūdžio mokymuose yra labiau linkę tie, kurie daugiau uždirba. Vertinant mokymų, susijusių su darbu, naudingumą akcentuotina, kad absoliuti dauguma Lietuvos gyventojų tokius mokymus įvardija kaip labai naudingus arba gana naudingus (78 proc.). Naudos visiškai neįžvelgia tik 7 proc. respondentų. Didžiausią tokių mokymų naudą įžvelgia paslaugų krypties išsilavinimą turintys asmenys, mažiausią – gamtos mokslų, matematikos ir informacinių technologijų krypties. Mokymų išlaidas visiškai padengia tik mažiau nei pusė darbdavių. Beveik ketvirtadalis darbdavių kvalifikacijos tobulinimo išlaidų savo darbuotojams nepadengia nei kiek. Dažniausiai visiškai kvalifikacijos tobulinimo kursus apmoka darbdaviai iš žemės ūkio bei veterinarijos krypties, rečiausiai visiškai kursus apmoka arba neapmoka visai paslaugų ir medicinos bei socialinės rūpybos kryptių darbdaviai. 16 proc. Lietuvos gyventojų (tarp jų daugiau moterų) konstatuoja, kad per pastaruosius metus jie būtų norėję tobulintis, tačiau dėl kažkokių priežasčių to padaryti negalėjo. Galimybės dalyvauti norimuose kursuose klausimu Lietuva kitų šalių kontekste užima gerą poziciją – kitose šalyse vidutiniškai penktadalis respondentų nurodė, kad per pastaruosius metus tokios galimybės neturėjo.

Išanalizavus Lietuvos gyventojų pasiskirstymą pagal įgytąjį išsilavinimą apskrityse matyti, kad šis jis nėra vienodas. Daugiausiai (beveik 7 proc.) gyventojų, kurie tėra įgiję tik pradinį išsilavinimą arba nėra jo užbaigę, gyvena Telšių apskrityje. Šis skaičius, palyginus su Lietuvos vidurkiu (2 proc.), yra gana didelis. Mažiausiai gyventojų, įgijusių tik pradinį išsilavinimą arba jo nebaigusių, gyvena Utenos apskrityje (tik 0,4 proc.). Pagrindinį išsilavinimą gausiausiai yra įgiję Šiaulių apskrities gyventojai (15 proc.), mažiausiai šios išsilavinimo kategorijos atstovų gyvena Utenos ir Vilniaus apskrityse (po 8 proc.). Vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą yra įgiję net 41 proc. visų Lietuvos gyventojų, o daugiau nei po pusę apskrities populiacijos šios išsilavinimo kategorijos atstovų sudaro Marijampolės (54 proc.) ir Tauragės (52 proc.) apskrityse. Išskirtinai mažai vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą įgijusių asmenų yra Vilniaus apskrityje – apie trečdalis populiacijos. Lietuvoje antra pagal dydį gyventojų grupė (penktadalis) yra įgijusi IV pakopos profesinį, aukštesnįjį arba seniau buvusį specialųjį vidurinį išsilavinimą – didžiausia populiacijos dalis, priklausanti šiai išsilavinimo kategorijai, gyvena Utenos apskrityje (30 proc.). Vilniaus ir Kauno apskrityse šio išsilavinimo atstovų yra mažiausiai (po 18 proc.). Atsižvelgiant į aukštojo išsilavinimo įgijimą, daugiausiai neuniversitetinio aukštojo išsilavinimo baigimu išsiskiria Panevėžio apskritis (7 proc.), o mažiausiai – Marijampolės (vos virš 1 proc.). Asmenų, įgijusių visų trijų pakopų universitetinį išsilavinimą, daugiausiai Vilniaus apskrityje (bakalauro laipsnis – 16 proc., magistro laipsnis – 15 proc. ir daktaro laipsnis – 1 proc.). Panašiai gyventojų, įgijusių daktaro laipsnį, yra ir

Kauno apskrityje. Be Šiaulių apskrities, kurioje žmonių, įgijusių daktaro laipsnį gyvena 0,3 proc., kitose apskrityse šios išsilavinimo kategorijos respondentų arba nėra, arba jų skaičius labai nedidelis – mažesnis nei 0,1 proc. Labai maža bakalauro laipsnį įgijusios populiacijos dalis yra Marijampolės (6 proc.), magistro laipsnį įgijusios – Tauragės ir Marijampolės apskrityse (po 2 proc.). Vilniaus apskrityje dažniau nei kitose apskrityse gyventojai yra įgiję socialinių mokslų, verslo, teisės (beveik penktadalis) išsilavinimą. Mažiausią gyventojų dalį, įgijusių išsilavinimą žemės ūkio ir veterinarijos srityje (tik 3 proc.), palyginti su kitomis apskritimis, turi Vilniaus apskritis Kauno apskritis išsiskiria iš kitų didžiausia dalimi asmenų, įgijusių išsilavinimą bendrųjų studijų (mokymosi) programose (net 31 proc.) ir medicinos bei socialinės rūpybos (6 proc.) srityse. Klaipėdos apskritis išsiskiria nemažu skaičiumi gyventojų, įgijusių išsilavinimą paslaugų srityje, Panevėžio – pedagogikos srityje (po 17 proc.). Alytaus apskritis iš kitų išsiskiria didžiausiu skaičiumi gyventojų, įgijusių išsilavinimą inžinerijos, gamybos, statybos srityje (34 proc.), Tauragės apskritis – paslaugų (19 proc.) ir žemės ūkio bei veterinarijos srityje (15 proc.), Telšių – humanitarinių mokslų, kalbų, menų (6 proc.) ir paslaugų (17 proc.) srityse, Utenos – žemės ūkio bei veterinarijos srityje (16 proc.), o Marijampolės apskritis iš kitų išsiskiria mažiausiu skaičiumi gyventojų, įgijusių išsilavinimą gamtos mokslų, matematikos, informacinių technologijų (mažiau nei 1 proc.) srityje.

PIAAC tyrimo vykdymo metu Lietuvoje mokėsi arba studijavo, kad įgytų formalųjį išsilavinimą, apie 2 proc. 30-ties ir vyresnio amžiaus žmonių. Daugiausiai žmonių, siekiančių formaliojo išsilavinimo, užfiksuota Kauno apskrityje (beveik 4 proc.), mažiausiai – Panevėžio apskrityje (1 proc.). Tarp besimokančių 30-ties ir vyresnių žmonių Lietuvoje daugiausiai, virš ketvirtadalio, yra tokių, kurie siekia magistro laipsnio, ypač daug tokių asmenų Marijampolės apskrityje (net 83 proc.). O Alytaus, Šiaulių ir Panevėžio apskrityse tarp studijuojančių vyresnių nei 30-ties metų asmenų neužfiksuota nei vieno, kuris siektų magistro laipsnio. Antroje vietoje pagal gausumą Lietuvoje yra žmonės, siekiantys universitetinio bakalauro laipsnio (23 proc.) – daugiausiai studijuojančių vyresnių nei 30-ties metų asmenų yra Alytaus (59 proc.) ir Klaipėdos (52 proc.) apskrityse. Marijampolės, Panevėžio, Tauragės ir Telšių apskrityse šios pakopos siekiančių vyresnių nei 30-ties metų žmonių PIAAC tyrimo vykdymo metu nebuvo. Daktaro laipsnio siekiančių asmenų užfiksuota tik Kauno (net 16 proc.), Klaipėdos (15 proc.) ir Vilniaus (6 proc.) apskrityse. Vyresni nei 30-ties metų asmenys siekia ne tik aukštojo, bet ir žemesnių pakopų išsilavinimo, nors tokių asmenų dalis visos Lietuvos mastu, palyginti su siekiančiųjų aukštojo išsilavinimo, yra mažesnė. Telšių apskrityje visų besimokančių asmenų grupėje užfiksuota net 89 proc. tokių, kurie siekė įgyti IV pakopos profesinį išsilavinimą, Šiaulių apskrityje – net 50 proc. siekusių įgyti vidurinį arba I–III pakopos profesinį išsilavinimą.

Lietuvoje maždaug 12 proc. asmenų nutraukia formaliąsias studijas jų nepabaigę. Daugiau nei trečdalis nutraukiamų studijų yra universitetinės bakalauro studijos, antroje pagal dažnumą nutrauktų mokslų vietoje – IV pakopos profesinis, aukštesnysis ir seniau buvęs specialusis vidurinis išsilavinimas – virš ketvirtadalio. Šio lygmens studijas dažniausiai nutraukia moterys. Vyrai dažniau nei moterys yra linkę nutraukti vidurinį arba I–III pakopų profesinį mokymąsi bei aukštąsias neuniversitetines studijas. Studijas linkę nutraukti įvairaus amžiaus asmenys. Patys populiariausi studijų nutraukimo mėnesiai yra rugsėjis, lapkritis ir gruodis. Ypač daug gyventojų, nutraukusių

universitetines bakalauro studijas, užfiksuota Vilniaus ir Telšių apskrityse (po 46 proc.). Mažiausiai – Marijampolės apskrityje (tik 11 proc.).

Išanalizavus mokymosi visą gyvenimą rezultatus pagal apskritis matyti, kad daugiausiai asmenų, kurie per pastaruosius 12 mėnesių tobulino kvalifikaciją arba mokėsi savo malonumui, yra iš Vilniaus apskrities. Mažiausiai tokių asmenų yra Marijampolės apskrityje. Dažniausiai pasitaikantis kursų, kuriuose respondantai dalyvavo per praėjusius 12 mėnesių, pobūdis yra mokymai, susiję su turimu darbu (iš viso 23 proc.). Šiuose mokymuose dalyvavo daugiausiai Vilniaus (30 proc.) ir Klaipėdos (27 proc.), mažiausiai – Marijampolės (9 proc.) apskričių gyventojai.

Lietuvoje visu etatu (tiek samdomo darbuotojo, tiek individualios veiklos atveju) dirba 57 proc. gyventojų. Šiuo rezultatu Lietuva yra tarp penkių šalių, kuriose darbuotojų, dirbančių visu etatu, yra daugiausiai. Ne visu etatu dirba beveik 6 proc. Lietuvos gyventojų – šis skaičius, palyginti su kitomis šalimis, yra gana mažas. Lietuva yra tarp tų šalių, kuriose dirbančių namų šeimininkėmis/-ais ar prižiūrinčiais vaikus, šeimą yra nedaug – beveik 5 proc. Tačiau Lietuva iš kitų šalių išsiskiria gana nemažu bedarbių skaičiumi (11 proc.). Išanalizavus Lietuvos gyventojų darbinio statuso pasiskirstymą pagal gyvenamosios vietovės tipą matyti, kad reikšmingai daugiau visu etatu dirbančių žmonių yra miesto nei kaimo tipo gyvenvietėse, o kaimo tipo gyvenvietėse reikšmingai dažniau pasitaiko bedarbių, šiek tiek dažniau pasitaiko dirbančių namuose ir neįgalių, negalintių dirbti asmenų, jų kaimo tipo gyvenvietėse taip pat yra daugiau. Lietuvoje, jei asmenys dirba apmokamą darbą arba turi nuosavą verslą, dažniausiai šis būna vienintelis apmokamas darbas arba verslas. Didžioji dauguma Lietuvos gyventojų per pastaruosius 5 metus darbo nepakeitė ir dirbo tik vienoje įmonėje. Beveik ketvirtadalis gyventojų per pastaruosius 5 metus dirbo dviejose įmonėse vienu metu arba pakeitė darbą. Virš dešimtadalio asmenų vienu metu dirbo trijose įmonėse arba keitė darbą vieną ar du kartus. Lietuvoje dažniausiai darbuojamasi parduotuvių asistentais (pardavėjais ir pan.) bei įvairiais komercinės prekybos atstovais (prekybos agentais ir pan.). Šiek tiek mažiau žmonių dirba vairuotojais (tolimųjų reisų, taksi ir kt.). Lietuvos industrijos srityje didžiausias darbuotojų skaičius priklauso statyboms ir švietimui. Dažniausiai Lietuvos gyventojai dirba privačiame sektoriuje (72 proc.), rečiausiai – ne pelno siekiančiose organizacijose (mažiau nei 1 proc.), valstybiniame sektoriuje dirba vos daugiau nei ketvirtadalis gyventojų. Palyginus su kitomis šalimis matyti, kad Lietuva yra tarp šalių, kuriose darbuotojų ne pelno siekiančiose organizacijose yra mažiausiai (mažiau nei 1 proc.). Apie 91 proc. Lietuvos gyventojų yra samdomi darbuotojai ir tik mažiau nei 9 proc. dirba pagal individualią veiklą – šiuo rezultatu, palyginti su kitomis šalimis, Lietuva išsiskiria kaip viena šalių, turinčių mažiausiai pagal individualią veiklą dirbančių asmenų. Lietuvoje dažniausiai dirbama mažose arba vidutinio dydžio įmonėse – nuo 11 iki 50 darbuotojų apimančiose darbovietėse dirba apie trečdalis gyventojų, o nuo 51 iki 250 darbuotojų turinčiose darbovietėse dirba daugiau nei ketvirtadalis gyventojų. Stambiose įmonėse dirba vos 4 proc. Lietuvos gyventojų. 22 proc. gyventojų nurodė, kad jie dirba vadovaujantį darbą arba į jų pareigas įeina kitų darbuotojų priežiūra. Vadovaujančiųjų kitiems darbuotojams Lietuvoje asmenų grupėje dažniausiai vadovaujama mažiems kolektyvams arba darbuotojų grupėms – nuo 1 iki 5 asmenų (54 proc.), itin retai vadovaujama didelėms įmonėms, dideliems kolektyvams ar darbuotojų grupėms, kurių sudėtyje yra 100 ir daugiau žmonių (mažiau nei 2 proc.). Absoliuti dauguma Lietuvos gyventojų dirba

pagal neterminuotą darbo sutartį – 90 proc., o 1 proc. gyventojų nurodė, jog dirba be jokios sutarties. Beveik du trečdaliai Lietuvos gyventojų pažymėjo, kad visiškai negali keisti savo darbo valandų trukmės. Laisvai disponuoti savo darbo valandomis turi galimybę tik mažiau nei 9 proc. gyventojų. Didesnė dalis darbuotojų Lietuvoje savo esamu darbu yra bent iš dalies patenkinti: be išlygų darbu patenkinti 19 proc. gyventojų, iš dalies patenkinti – 59 proc. Moterys labiau linkusios pritarti, kad mėgsta savo darbą be išlygų, o vyrai pažymėjo, kad iš dalies. Palyginus Lietuvos gyventojų pasitenkinimą savo darbu su jų gaunamu uždarbiu matyti, kad kuo didesnis uždarbis, tuo pasitenkinimas darbu yra didesnis.

Iš tyrimo duomenų matyti, kad daugumai Lietuvos darbuotojų skaitymas darbe nėra kasdienė veikla ir tai ji nėra dažna. Įvairių skaitymo veiklų atveju, išskyrus nurodymų ir instrukcijų skaitymą, daugiau nei pusė respondentų atsakė, kad jiems to darbe niekada nereikia daryti. Skaitymo darbe faktorių susiejus su asmens raštingumu matyti, kad sąsaja yra statistiškai reikšminga su visomis trimis raštingumo sritimis: skaitymo gebėjimais, matematiniu raštingumu bei problemų sprendimu pasitelkiant technologijas – sąsaja stipresnė būtent dviem pastariesiems atvejams. Rašymo veiklos darbo metu Lietuvoje taip pat nėra dažnas reiškinys: dažniau pasitaiko laiškų, taip pat elektroninių, bei pastabų rašymas – kasdien tą daro ketvirtadalis darbuotojų, formas kasdien pildo penktadalis darbuotojų. Rašymo darbe faktorių susiejus su asmens raštingumu matyti, kad sąsaja su visomis trimis raštingumo sritimis yra statistiškai reikšminga. Kaip skaitymo darbe faktoriaus atveju, taip ir rašymo darbe faktoriaus atveju reikšmingesnė koreliacija gauta su asmens matematiniu raštingumu bei problemų sprendimu pasitelkiant technologijas.

Veiklos, kurioms būtinas matematinis raštingumas, darbo aplinkoje Lietuvoje nėra itin dažnas reiškinys. Šis rezultatas yra panašus tiek į skaitymo, tiek į rašymo naudojimą darbe. Matematinio raštingumo naudojimo darbe faktorių susiejus su faktiniu asmens raštingumu matyti, kad sąsaja su visomis trimis raštingumo sritimis yra statistiškai reikšminga. Kaip ir skaitymo bei rašymo darbe atvejais, stipresnė koreliacija gauta su asmens matematinio raštingumo bei problemų sprendimo pasitelkiant technologijas rezultatais.

Darbe darbo reikalams kompiuterį naudoja mažiau negu pusė Lietuvos darbuotojų – daugiau moterų nei vyrų, daugiau tų, kurių išsilavinimas yra aukštesnis nei vidurinis. Dažniausiai Lietuvos darbuotojai darbo metu naudojami elektroniniu paštu – kasdien tą daro virš dviejų trečdalių darbuotojų, internetu kasdien naudojasi beveik du trečdaliai darbuotojų. Kompiuterio naudojimo darbe faktorių susiejus su asmens raštingumu, matyti kiek silpnesnė, bet vis tiek statistiškai reikšminga sąsaja su visomis trimis raštingumo sritimis: stipresnis ryšys gautas su asmens matematinio raštingumo bei problemų sprendimo pasitelkiant technologijas rezultatais, o skaitymo gebėjimų atveju ryšys silpnesnis.

Lietuvoje nedirba 11 proc. darbingo amžiaus gyventojų, be studentų ir neįgaliųjų. Be to, dar beveik 5 proc. gyventojų teigė dirbantys namuose, prižiūrintys vaikus ar šeimos narius. Palyginus bedarbių dalį kitose šalyse matyti, kad Lietuvoje bedarbių yra šiek tiek daugiau, nei PIAAC tyrime dalyvavusių šalių vidurkis – 8 proc. Daugiau nei pusė Lietuvos bedarbių yra vyrai. Pagal vietovės tipą bedarbiai pasiskirsto proporcingai – vietovės teritorijai mažėjant, bedarbių daugėja. Daugiausiai

bedarbių gyvena mažuose miesteliuose ir kaimuose (net 45 proc.), sostinėje bedarbių užfiksuota mažiausiai (tik 7 proc.). Absoliuti dauguma bedarbių yra asmenys be aukštojo išsilavinimo. Daugiau nei pusė bedarbių yra įgiję vidurinį arba I–III pakopų profesinį išsilavinimą, daugiau negu penktadalis bedarbių yra įgiję IV pakopos profesinį, anksčiau buvusį spec. vidurinį arba aukštesnįjį išsilavinimą. Lietuvoje dažniausiai darbo negauna 45–54 metų amžiaus grupei priklausantys asmenys. Bedarbiai šiek tiek dažniau, negu likusioji Lietuvos gyventojų dalis, teigė, jog jų sveikata prasta ir žymiai dažniau tvirtino, kad jų sveikata yra vidutiniška, o gerą, labai gerą ir puikią sveikatą paminėjo daugiau asmenų, turinčių darbą. Išanalizavus bedarbių ir likusių Lietuvos suaugusiųjų namų ūkio dydį matyti, kad bedarbių ir ne bedarbių namų ūkių dydžiai iš esmės nesiskiria. Tiek bedarbių, tiek ne bedarbių namų ūkiuose dažniausiai gyvena po du asmenis, taip pat ir respondentas, paskui pagal dažnumą – po tris, po keturis ir po vieną. Partnerio neturi žymiai daugiau bedarbių (43 proc.), palyginti su ne bedarbiais (31 proc.). Palyginus bedarbių partnerių darbo statusą su likusios suaugusiųjų populiacijos dalies partnerių darbo statusu paaiškėjo, jog bedarbių partneriai taip pat yra bedarbiai daugiau nei tris kartus dažniau nei likusių suaugusiųjų atveju. Vaikų skaičiumi bedarbiai ir ne bedarbiai skiriasi mažai. Darbo neturintys asmenys namuose turi žymiai mažiau knygų nei turintys darbą. Lietuvoje bedarbiai nuo ne bedarbių nesiskiria migracijos statusu, tačiau skiriasi tautybe – tarp bedarbių lietuvių tautybės asmenų yra mažiau nei tarp žmonių, turinčių darbą, o rusų tautybės asmenų tarp bedarbių yra daugiau. Bedarbių ir ne bedarbių raštingumas statistiškai reikšmingai skiriasi: visose trijose raštingumo srityse darbo neturinčių žmonių raštingumas yra prastesnis.

Išanalizavus, ar Lietuvos bedarbiai deda pastangų susirasti darbą, matyti, kad per paskutinį mėnesį iki apklausos darbo ieškojo tik mažiau nei 61 proc. bedarbių. Populiariausia darbo neieškojimo priežastis – nesitikėjimas, kad darbą įmanoma surasti. Tokią priežastį nurodė daugiau nei trečdalis bedarbių. Net 12 proc. nedirbančių žmonių, daugiau vyrų nei moterų, paminėjo, kad jiems darbo nereikia, todėl jie jo ir neieško. Tie bedarbiai, kurie nurodė, jog aktyviai ieškojo darbo, vidutiniškai jo ieškojo apie 15 mėnesių. Darbo ieškojimo intervalas trunka nuo kelių dienų iki kelerių metų. Atsakydami į klausimą apie darbo ieškojimo strategijas, bedarbiai dažniausiai nurodė, kad nagrinėjo darbo skelbimus (94 proc.), prašė draugų, pažįstamų arba profesinių sąjungų pagalbos (83 proc.) ir kreipėsi į darbo biržą (81 proc.).

SUMMARY

For already a couple of decades, Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) has been caring for students' preparedness for life in different countries of the world, striving to assess their core competencies needed to successfully live in modern society, to integrate themselves into the labour market, to develop economics and business. The latest and most

innovative decision by the OECD is to explore not only the competencies of students but also the abilities of all adults in the country. The Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC) has been devised for this purpose. Data collection for this survey took place in 2011-2017. In total, nearly 40 countries participated in the PIAAC survey, including Lithuania.

This scientific study analyses the results of the PIAAC survey for Lithuania. The PIAAC survey is considered to be the most comprehensive study of adult skills ever carried out. The PIAAC survey assesses the fundamental skills needed for an adult to successfully participate in the community, to be established in the labour market, to take care of themselves and their relatives. The survey covers the following skills: literacy, numeracy and technology-based problem solving.

Information communication technologies play an extremely important role in today's world - they cover almost all spheres of a person's life: work, study, home, social interaction, etc. These days the most valuable thing are not information communication technologies themselves, but the new opportunities that they create. Therefore, it is of utmost importance for a modern person in this ever-changing world to be able to use computer to solve the problems, to find the necessary information and to learn remotely using technologies. For these reasons the PIAAC survey has been designed not only to assess the essential information processing skills (ability to understand the readable text of various formats, to perform the necessary calculations and to solve everyday problems), but also the application of all these skills in the technological environment, i. e. ability to read text, count, solve problems using a computer. Individuals who will be excellently skilled in survey problem solving and literate in a technological environment most likely will be able to make the most of the circumstances that depend on technological and structural changes in a modern society. And people who are unable to cope with the survey challenges using a computer are unlikely to be able to take advantage of the current circumstances and new modern opportunities.

PIAAC survey assesses the basic information processing skills of people aged 16-65: literacy - how a person is able to understand the text read and to respond appropriately or answer questions; numeracy - how a person is skilled to use numerical and mathematical concepts; problem solving using technologies - how a person is able to access, interpret, analyse and transform information that is found or received in a digital medium. The above mentioned essential information processing skills are relevant for an adult in various social contexts and work activities (participation in the labour market, learning, raising qualification) and are also necessary for full integration into social and civic life.

Adult skills in PIAAC survey were measured by computer tests. If the person couldn't use the computer, he/she performed the tests on paper.

In addition to fundamental skills, the PIAAC survey sought to collect information on adult habits related to reading and computing, the use of information communication tools in the workplace and daily activities, as well as information on other key competencies such as collaboration, time management and others, necessary for work activities. In addition, the survey asked adults to what extent their skills and qualifications met the requirements of their work. The survey included

demographic data from participants, information on their linguistic and social context, participation in adult education, in the labour market, self-education, and other aspects related to well-being and quality of life.

Countries from all over the world participated in PIAAC survey. They cover different world economies and have different cultures. Approximately 5,000 adults took part in the assessment in each country. In Lithuania, 5 093 adults were interviewed during the PIAAC survey. A total of about a quarter of a million participants participated in the study. The study material was translated into 28 languages. In each country, the survey was conducted in the official language or in several languages.

The aim of this study is to analyse the results of the survey of the Programme for the International Assessment of Adult Competencies, related to lifelong learning and involving in the labour market. This goal has been achieved by presenting the situation of formal and non-formal education acquired and sought by the Lithuanian population - both in Lithuania as a whole and in individual districts - the need for skills and use in the labour market and the analysis of the profile of the unemployed. The scientific study analysed the data of the countries involved in the first and second stage of the survey. The data included the questionnaire databases of 33 countries and the database of Lithuanian competencies tests. Methods of descriptive statistics, graphical representation, factor analysis and Pearson correlation were used in the analysis.

An analysis of OECD PIAAC survey revealed that the majority of people in Lithuania, especially men, have completed secondary or I-III level vocational education (40% of adults). In Lithuania, there are almost no people with only primary education. The most popular trends in education in Lithuania are engineering, manufacturing and construction. The least popular Lithuanian educational trends are medicine and social care, natural sciences, mathematics and information technologies, humanities, languages and arts.

In Lithuania, only about 2 percent of 30-year-old and older people were learning or studying for formal education at the time of the PIAAC survey. Most people aged 30 and over were pursuing a Master's degree. More than half of them have chosen social science, business and law. The smallest interest was in agriculture and veterinary both in Lithuania and other countries.

About 12 percent of people stopped studying without completing formal studies in Lithuania. More than one third of interrupted studies were studies for a Bachelor's degree at universities.

Analysis of the lifelong learning of Lithuanian adults shows that the participation of the population in such learning is not high, 29 percent of participants within one year. With this indicator Lithuania falls almost to the end of the list of the countries. Most often, the Lithuanian population attends courses or trainings related to the available work (23%), and the least common type of training is private lessons – they are chosen by 4% of population only. Women in Lithuania tend to be more likely to study for life than men. In most cases, those with a higher level of education study additionally. Persons with pedagogical education are the most active in any kind of courses (70%). Representatives of medical and social care (58%), social sciences, business and law (57%) are slightly

behind teachers. People who earn more are more likely to participate in any kind of training. Training costs are entirely covered by less than half of employers. Almost a quarter of employers do not cover any training costs for their employees. Analysis of the distribution of the Lithuanian population according to their acquired education and lifelong learning showed that this distribution was not uniform in the individual districts.

57 percent of Lithuanian population work full time (as employed or self-employed). As a result, Lithuania is among the 5 countries with the highest number of full-time employees. Nearly 6 percent of Lithuanian population work part time. This number is relatively small compared to other countries. Lithuania is among the countries with quite small number of housewives or those who take care of children/families. These people amount to almost 5 percent. However, in terms of unemployment, Lithuania stands out among other countries with quite a big number of the unemployed (11%). After analysis of the distribution of the working status of the Lithuanian population according to the type of residential area, it can be seen that more of the full-time employees live in the urban type instead of rural settlements, while the number of unemployed people in rural type settlements is significantly higher; the number of people who work at home and those with disabilities who are unable to work is somewhat more common in rural settlements.

In Lithuania, the majority of employees are at least partially satisfied with their current job: 19 percent of the workforce are unreservedly satisfied and 59 percent are partially satisfied. Women are more inclined to agree that they love their work without reservation. Comparison of Lithuanian residents' satisfaction with their work to their earnings shows that the higher the earnings, the greater the satisfaction with the job.

The survey data shows that reading at work is not a daily activity for most people in Lithuania. In the case of various reading activities, except reading directions and instructions, more than half of the respondents said they would never have to do it at work. Activities that require numeracy are not very common in the work environment in Lithuania either. Less than half of Lithuanian workers use the computer at work - more women than men, more of them with higher education rather than secondary.

In Lithuania, a total of 11 percent of the working age population have no job, excluding students and disabled people. In addition, almost 5 percent of people say they work at home, take care of children or family members. In Lithuania, the number of the unemployed is slightly higher than the average (8%) of the countries participating in the PIAAC survey. More than half of the unemployed Lithuanians are men. According to the type of area, the unemployed are distributed proportionally – the smaller the area, the bigger the number of the unemployed. The competencies of the unemployed and employed people significantly vary: in all three areas of competencies, the skills of the unemployed are statistically significantly lower.

Only less than 61 percent of the unemployed were looking for a job within the last month until the survey. The most popular reason for not looking for a job is simply a lack of confidence in finding a job. Some of the unemployed, more men than women, mentioned that they didn't need work at

all, so they didn't look for it. Those unemployed who have indicated that they were actively looking for a job were looking for it for about 15 months on average.

ŠALTINIAI

Dudaitė, J. ir Lukošūnienė, V. (2016). *Pagrindiniai suaugusiųjų gebėjimai. PIAAC tyrimo rezultatai: Gerosios praktikos vadovas*. Vilnius: Dizi.

OECD (2016a). *Technical Report of the Survey of Adult Skills (PIAAC). 2nd Edition*. OECD Publishing, Paryžius.

OECD (2016b). *The Survey of Adult Skills: Reader's Companion, Second Edition*, OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paryžius.

PIAAC tyrimo 33-jų šalių duomenų bazės, <https://webfs.oecd.org/piaac/puf-data/SPSS/>

Rychen, D. S., ir Salganik, L. (Eds.) (2003). *Key competencies for a successful life and a wellfunctioning society*. Göttingenas, Vokietija: Hogrefe and Huber Publishers.

Rychen, D. S. ir Salganik, L. (2002). *DeSeCo Discussion Paper. Definition and Selection of Competencies*, <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/41529556.pdf>

Dudaitė, J. (2019). *Suaugusiųjų gebėjimai, mokymasis ir darbo rinka. Tarptautinio EBPO PIAAC tyrimo rezultatų apžvalga: mokslo studija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 105 p.

ISBN 978-9955-19-973-1 (elektroninis)

Mokslo studijoje analizuojami Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo PIAAC rezultatai. PIAAC yra vienas didžiausių suaugusiųjų kompetencijų tyrimų pasaulyje, kuriame dalyvauja beveik 40 šalių. Mokslo studijos pagrindinis akcentas nukreiptas į mokymosi visą gyvenimą ir įsitvirtinimo darbo rinkoje temas. Detaliai apžvelgta Lietuvos gyventojų pasiekto ir siekiamo išsilavinimo situacija – apimamas tiek formalusis, tiek neformalusis išsilavinimas. Išnagrinėtos galimybės ir motyvacija mokytis visą gyvenimą. Šių temų analizė atlikta ne vien Lietuvos ribose, bet rezultatai lyginami su kitomis PIAAC tyrime dalyvavusiomis šalimis. Atlikta detali išsilavinimo ir mokymosi visą gyvenimą analizė atskirai kiekvienai Lietuvos apskričiai. Šalia mokymosi visą gyvenimą temos detaliai išnagrinėta situacija darbo rinkoje, kokie darbo rinkoje gebėjimai yra reikalingi, ar Lietuvos gyventojai panaudoja savo įgytuosius gebėjimus, kiek jie dera su tuo, kas reikalinga darbo rinkoje. Atlikta analizė, kiek darbo vietoje atliekami veiksmai siejasi su asmens įgytu raštingumu. Mokslo studijoje paliesta ir bedarbių problema. Išanalizuotos bedarbių charakteristikos – tiek demografinės, tiek gebėjimų; bandoma atrasti, kurios charakteristikos turi didžiausią sąsają su bedarbyste; analizuojamos priežastys, dėl kurių bedarbiai nesistengia susirasti darbo.

Išleido **Mykolo Romerio universitetas**

Ateities g. 20, Vilnius

roffice@mruni.eu

www.mruni.eu

Lietuvių kalbos redaktorė **Gabija Bankauskaitė**